

■ GJH2

Malnutrizioaren aurkako borroka, lehentasunezkoa Euskadin

20-23 or.

■ GJH3

Kirol-praktikak gizarte osasuntsu eta jasangarriagoak sortzen ditu

24-27 or.

■ ODS6

Kirol-retaila, ur-kontsumoa murrizteko erronkaren aurrean

36-39 or.

■ ODS17

Erakundeak, kirolariak eta zaleak: itun komuna

80-83 or.

2Playbook

2playbook.com

Insight

2022ko uztaila

KIROLA EUSKADIN

2

3

Agenda

2030
Agendaren
17 garapen
jasangarrirako
helburuak (GJH)
herrialdeek
bi urte baino
gehiago
kontsulta
publikoak egiten
eta negoziatzen
eman ondoren
prestatu
ziren. Kirola
plataforma
garrantzitsu
bat da helburu
horiek lortzeko
bidean aurrera
egiteko.

Aurkibidea

01 Pobreziaren amaiera

16 or.
Muturreko pobreziaren aurka borrokatzeko arma

02 Goserik ez

20 or.
Gizarteari elikadura-ohitura onei buruzko prestakuntza ematea

04 Kalitatezko hezkuntza

28 or.
Goi-mailako eta balioetako hezkuntza sustatzea

06 Ur garbia eta saneamendua

36 or.
Ur-gastua kontrolatzea kirol-jardueretan

Industria globala

10 or.
Identitatea, negozioa eta garapena Euskadin

03 Osasuna eta ongizatea

24 or.
Ariketa osasun eta ongizatearen enbaxadore

05 Genero-berdintasuna

32 or.
Emakumeak industrian duen rola agerian jartzea

07 Energia eskuragarri eta ez kutsatzailea

40 or.
Egungo energiak berriztagarriekin ordezkatzea

08 Lan duina eta hazkunde ekonomikoa

44 or.
Kontziliazio-eta kontratazio-politikak ezartzea

10 Desberdinkeriak murriztea

52 or.
Bidegabekeriak eta desberdinkeriak salatzeko bozgorailua

12 Ekoizpen eta kontsumo arduratsuak

60 or.
Material kutsatzaileak birziklagarriekin ordezkatzea

14 Itsaspeko bizitza

68 or.
Itsas ekosistemak babestea

16 Bakea, justizia eta instituzio sendoak

76 or.
Instituzioetan garrantasuna sustatzea

09 Industria, berrikuntza eta azpiegitura

48 or.
Berrikuntzaren eta instalazioak egokitzearen alde egitea

11 Hiri eta komunitate jasangarriak

56 or.
Kirola sustatzea garraio jasangarri gisa

13 Klimaren aldeko ekintza

64 or.
Gas kutsatzaileen isurketa murriztea

15 Lehorreko ekosistemetako bizitza

72 or.
Espezie bizidunak errespetatzeko neurriak sustatzea

17 Helburuak lortzeko itunak

80 or.
GJHak lortzeko itunak areagotzea

Kirol eskola Kiroletik hazi eta ikasi

□ Kirola eta jarduera fisikoa osasuna, entretenimendua eta industria dira. Baina, horrez gain, bizi garen munduan beharrezkoak diren gizarte-eraldaketak gidatzeko kanal bat ere badira. Hori ez dugu guk esaten, baizik eta Nazio Batuen Erakundearen 2018ko ebazpen batek. 2030 Agendaren ezarpena momentu garrantzitsu bat da kirol-erakundeek frogaz dezaten baieztapen hori zuzena dela. Euskadin, kirola bide horretan dago.

Gutako bakoitzak, pertsona eta erakunde gisa, gure ekarpena egin diezaiekegu Garapen Jasangarrirako 17 Helburuei, bakarrik ez baitugu mundua konponduko. Izan ere, puntuetako bat itunak sinatzea da, planetaren erronka handiak ebazteko. Jasangarritasuna erakundearen barruan sartzea ez da aukera bat dagoeneko. Gizarteak eskatzen du urrats serioak egin

daitezela jasangarritasunaren alde, eta hori ingurumena babestea baino gehiago da. Gaur egun, kontzeptu hori ekonomiara eta gizartera hedatu da, eta geroz eta gehiago zigortzen dira “greenwashing” saiakerak. Geroz eta beharrezkoagoa izango da 17 puntu horiek kontuan hartzea proiektuak jorratzeko edo plan estrategikoak

zehazteko orduan. Ez bada uste osoagatik, ziur aski etorkizunean beharrezkoa izango da 2030 Agendaren baldintzak betetzeko eskatuko duten kontratu eta proiektuak lortzeko pizgarri ekonomikoagatik. Hori dela eta, dokumentu hau argitaratu dugu, Kirola Euskadin 2030; hasierako laguntza-gida bat da edozein erakunderentzat, eta hari esker hobeto ulertu ahal izango da zer espero den helburu bakoitzetik. Gainera, dagoeneko egiten ari direnaren kasu praktikoak topatzen ere lagunduko du. Har dezagun helburuak lortzeko itunen adibide gisa.

■ **Azalean**
 Espainiako kirolaren erronka da praktikak hobetzea, 2030 Agendaren helburuak lortzeko

2Playbook

Zuzendaria
Marc Menchén

Edukien arduraduna
Patricia López

Edukien taldea
Jabier Izquierdo
Álvaro Carretero
Natalia Mateos
Cristian García

Merkataritza-arduraduna
Eduardo Siegfried

Diseinu- eta marka-arduraduna
Axel Durana
Gerard Sierra

in 2playbook
 @2playbook

www.2playbook.com

■ **Eskubide guztiak gordeta daude.**
 Erabat debekatuta dago lan hau osorik edo partzialki erreproduzitzea edozein bitartekoren bidez, copyrightaren titularren idatzizko baimenik gabe.

Jardunbide Egokiak

■ **Konpromisoak**
Kirol-sektorearekin lotutako erakundeek Garapen Jasangarrirako 17 Helburuak (GJH) lortzen lagundu dezakete. Eta zuk zer ideia dituzu?

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

Industria

1.000 milioi euroko
eta proiektzio
globaleko
industria bat
Nortasuna

5 kontzeptu

#ekonomia
#osasuna
#aberastasuna
#kirola
#enpresak

Euskadiko kirol-industria 950 milioi eurotik gorako negozioa da, eta 1.900 enpresak eta irabazi-asmorik gabeko 4.370 klubek jarduera fisikoa sustatzen dute Estatuko seigarren autonomia-erkidego jendetsuenean. Pandemiaren ostean, sektoreak gizarte osasuntsuagoak lortzeko duen rola aldarrikatu du.

■ Por Patricia López

kirol-industriak jarduera ekonomikoa bultzatu eta osasuna ahalbidetzen du, eta Euskadin duela zenbat hamarkada barneratu zen sektore horrek ezin duela izan azken bagoia ez negozioen sorreran eta ez gizarte osasuntsu eta jasangarriago baten sustapenean. Industria horrek rol protagonista du bi kanpo-efektu positibo horietan, eta lotura estua dute 2030erako Garapen Jasangarriako Helburuekin (GJH).

Baina zertaz mintzo gara Euskadiko kirola diogunean? Euskadi kirol-artikuluen fabrikatzaileen lurraldea da, eta Estatuan kirol-ekipamendu eta -arropa ekoizteko enpresa gehien dituen bigarren eskualdea da. Horrez gain, kirol-hezkuntzan lan egiten duten erakunde gehien dituen eskualdea da: guztira % 15,5.

Baina negozio- eta enplegu-sortzaile nagusiak kirol-instalazioen kudeatzaileak eta klub profesionalak dira. Erakunde horiek Euskadiko kirol-enpresen % 56,5 ordezkatzan dute. Euskadiko kudeatzaileak, besteak beste Guedan SD, BPXport edo Emtesport, hazi egin dira administrazioen eskutik, eskualdeko udal-gimnasioen sare zabala kudeatuz, eta Athletic Club, Real Sociedad, Deportivo Alavés eta SD Eibar finkatu egin dira futbolaren elitean. Bilbao Basket eta Gipuzkoa Basket taldeek jarraitutasun txikia goa izan dute ACB ligan, azken urteetan gora eta behera ibili baitira estatu-mailako saskibaloien lehen kategorian. Al-diz, Saski Baskonia Europako saskibaloiko elitearen parte da, eta CD Ibaeta, Gernika Kesb eta Araski finkatu egin dira emakumezkoen ligan. Futboleko eta saskibaloiko eliteek 335 milioi euro baino gehiago fakturatzen dituzte, 2Playbook Intelligence-ren (2Playbook-en merka-

tu-adimeneko unitatea) datuen arabera. Negozioaren % 94tik gora LaLiga lau euskal klubek mugitzen dute, eta, horrez gain, lurraldea nazioartean proiektatzen dute talde horiek. Beraz, 1.900 kirol-enpresa baino gehiagok dute egoitza Arabako, Gipuzkoako eta Bizkaiko

guneren batean, eta lurralde horietan daude Espainiako estatuan osoan kirolarekin lotutako enpresen % 4,6. Euskadik Estatuko BPGd-n duen pisu ekonomikoa estrapolatzen badugu, "player" horiek 950 milioi euro inguru mugitzen dituzte; pandemia aurretik, zifra ho-

■ Gizarte-ekarpena

Kirolak gaitasuna du genero-berdintasunean, gizarte-kohesioan, integrazioan eta

euskararen sustapenean eragiteko; Eusko Jauriaritzak lau arlo horiek landu ditu azken urteetan.

Adibidez, eskolaz kanpoko kirola euskaraz ematea da eskualdeko baldintzetako bat.

Euskera 335 M€

■ LaLiga-n lehiatzen diren Euskadiko lau klub profesionalak eta ACB ligako biak urtean 335 milioi euroko fakturazioa izaten

dute, eta horien % 94 lehen mailako taldeek sortzen dute. Sortutako negozioaz gain, lurraldea nazioartekotzen laguntzen dute.

ri 1.800 milioi eurotik gorakoa zen, zeharkako eragina eta eragin indusitua ere kontuan hartuz gero, Eusko Jauriaritzaren eta Kirolaren Euskal Eskolaren txosten baten arabera.

Euskadiko biztanleak, kirolean gehien gastatzen dutenen artean

Euskadi ez litzateke izango Estatuko kirol-industriaren motor ekonomikoa bat jarduera fisikoa eta kirol-ikuskitzuna biztanleen artean pizten duen interesagatik ez balitz. Zenbat eta kirolari eta zale gehiago egon, orduan eta gastu handiagoa egiten dute familiek kirola egiteko edo ikusteko. Arlo horretan, Euskadiko gizarteak rol protagonista du: biztanleko kirol-gastu handiena duen laugarren eskualdea da, 110 euroekin 2020an, pandemiak markatutako urtean. Aurreko urtean, zenbateko hori 126,1 eurokoa zen, eta Euskadi pertsonako batez besteko gastu handiena zuen hirugarren eskualdea zen.

2020ko Aurrekontu Familiarren Inkestaren arabera, Euskadiko biztanle bakoitzak batez bestean 62,1 euro gastatu zituen kirol- edo aisialdi-ikuskitzuntara joaten edo kirola egiten, eta 47,9 euro ariketa fisikoa egiteko produktuak erosten. Euskadin, 15 urtetik gorako biztanleen % 47k kirola egiten dute, 2010ean baino 10

Adinekoak. Euskadin 65 urtetik gorako 477.390 pertsona bizi dira, eta horien kirol-praktika eskualdeak lantzeke duen gaietako bat da; izan ere, soilik klaseen % 11 dira haientzat.

puntu gehiago, Ikerketa Sozio-logikoen Zentroaren (CIS) eta Kirol Ohituren Inkestaren datuen arabera. Horrez gain, Estatuan sedentarismo-maila txikiena duten eskualdeetako bat da. Zehazki, biztanleriaren ehuneko handienak aisialdia modu sedentarioan igarotzen duen autonomia-erkidegoen sailkapeneko laugarren postuan dago.

Hala ere, emakumeen eta gizonen kirol-praktiken arteko arrakala handia da oraindik: gizonen % 54k diote kirola egiten dutela astero, eta emaku-

meen % 40,3k. Edonola ere, bilakaera positiboa izan da: soilik Euskadiko emakumeen % 28,9k egiten zuten kirola astero 2010ean, hau da, hamaika puntu gutxiago.

Euskadi, kirol federatuaren zutabea

Estatuan, biztanleen % 8,1 inskribatuta daude kirol-federazio batean, eta Euskadin tasa hori % 12,6koa da. Biztanleriari dagokionez, Euskadi zazpigarren postuan dago, eta Estatuko biztanleen % 4,6 bizi da bertan. Halaber, federazio-lizentzien % 7 daude Euskadin, guztira 266.611 fitxa. Nahiz eta futbolak, saskibaloiak eta mendi-zaletasunak dituzten lizentzia gehienak, Euskadiren ezauzgarrietako bat da lurraldearen nortasuna indartzen duten tokiko kirolak zaintzea, adibidez euskal pilota. Ondorioz, Euskadi da Espainia mailan arraun- eta pilota-lizentzia gehien dituen autonomia-erkidegoa, 3.000 fitxa baino gehiago. Halaber, txirrindularitzan laugarren postuan dago, eta Joane Somarriba, Abraham Olano eta Mikel Landa bezalako talentuak atera dira bertatik. Oraindik bide luzea dago egiteko; izan ere, Euskadiko hamar biztanletatik ia hiruk diote modu sedentarioan ematen dutela denbora libre, eta bizi-ohitura horren ondorioz okerrera egiten dute obesitatearen zifrek. Europan, helduen % 59k, mutikoen % 29k eta neskatuen % 27k gainpisua edo obesitatea dute. Gainera, gaixotasun horrek heriotzen % 13 eragiten ditu kontinentean, Osasunaren Mundu Erakundeak (OME) egindako azken txostenaren arabera.

Horrez gain, biztanleria zahartzen ari da: horrek aukerak sortzen ditu kirolaren sektorean, eta, zehazki, instalazioetan jarduera fisikoa eskaintzeaz arduratzen den merkatu-segmentuan. Adineko pertsonak kirol-kudeaketaren helburu bihurtu dira, baina Euskadin instalazioetan eskaintzen diren jardueren % 11 soilik dira adineko pertsonentzat 2018 Euskadiko Udal Kirolaren Behatokiaren arabera. Euska-

di aitzindarietako bat izan da gizarte aktiboagoa lortzeko proiektu bat abian jartzen. Hor sartzen da Mugiment: jarduera fisikoa sustatzeko eta sedentarismoa murrizteko ekimenak batzen ditu. Nola? Toki-erakundeek, adibidez eskolak eta anbulatorioak, aktiboak ez diren pertsonak identifikatzen dituzte, eta orientazio-zerbitzu batera bidaltzen dituzte, non aditu batek jarduera fisikoa ohiturak hobetzen lagunduko dien.

Administrazio publikoek funtsezko rola izan dute kirola sustatzeko orduan, negozio- eta gizarte-ikuspegitik. Euskadik kirolerako sarbidea ahalbidetzeko udalek sustatzen dituzten udal kirol-instalazioen parke handia du. Estatuko kirol-klub guztien % 5,8 ordezkaten du, 4.374 erakunderekin guztira. Estatuko sailkapenean zortzigarren postuan dago. Lankidetzako publiko-pribatua funtsezkoa da elkartzeko-egitura handitzeko eta indartzeko; beraz, erakunde publikoek indarrak batzen dituzte klubekin eta gimnasio-kateekin.

Apustu hori inbertsioaren bidez egin da: azken datuen arabera, 200 milioi euro ingurukoa da Euskadiko Administrazio publikoen partida, eta zenbateko hori soilik biztanle gehiago dituzten eskualdeek gainditzen dute: Andaluzia, Madrilgo Erkidegoa, Katalunia eta Valentziako Erkidegoa.

Pandemia oztopo bat izan da kirol-industriarentzat, eta bereziki kaltetu ditu bertan behera utzi behar izan ziren lehiaketan kudeatzaileak, baina baita klub profesionalak eta gimnasio-kateak ere. Soilik bizikleta-fabrikatzaileak,

Fabrikatzaileen lurraldea. BH, Ternua, Orbea... Euskadi kirol-ekipamenduaren fabrikatzaile gehien dituen bigarren eskualdea da Estatuan.

txirrindularitzaren boomaren ondoren, eta retailerrak, kanal anitzeko salmentara egokitu-ta, atera dira onik ekaitzetik. Horren adibidea da Eroski Taldearena den Forum Sport kirol-denden katearen kasua; negozio digitalak salmenten % 25etik gora ordezkatzeko dute. Ternuak, hura ere Euskadikoa, soilik % 4an murriztu zuen negozioa 2020an, eta Euskadiko kirol-kluben % 53k adierazi dute haien negozioak % 50etik gora murriztu zela urte horretan. Orbeak 200 milioi euroko fakturazioa gairatu zuen lehen aldiz pandemian, eta 2021erako aurreikuspena % 30 haztea zen. BH Bikes-en diru-sarrerak % 12 handitu ziren 2020an, eta BH Fitness-enak % 57, "home fitness" delakoaren gorakadari esker.

Industria-gihar horri esker Euskadik merkataritza- eta kirol-balantze positiboa du kirol-artikuluak saltzeagatik, 45 milioi eurokoa, eta hori ez da ohikoa Estatuan, 2021. urtea merkataritza balantze negatiboarekin itxi baitzuen. Zifra horiek Euskadiko kirol-industriaren indarra berresten dute, kirol profesionalek nazioarteko-palanka gisa duten rol garrantzitsutik harago. Arlo horretan indarra sortzen duten erakundeek ekoizpen- eta elkartzeko-egiturak ere parte hartzen du. Horiek guztiek, administrazioen konpromisoarekin eta bizitza osasuntsuagoa izateko joera hartuko duen gizartearekin batera, sektorearen hazkundera sustatuko dute, eta sektore horrek rol erabakigarria izango du motor ekonomiko gisa, gizarte-eraldaketarako eta 2030 Agendaren barruan gida moduan markatutako garapen-helburuak lortzeko palanka gisa. ■

■ **Federazioak**
Euskadik 266.611 federaturekin itxi zuen 2020. urtea, eta kirolari gehienak

gizonak izan ziren. Guztira 192.941 fitxa zituzten; hau da, hamar federatutik zazpi gizonak ziren. Bestalde,

emakumeek, 73.670 fitxarekin, 20.000 lizentzia baino gehiago lortu zituzte 2009az geroztik.

■ **Enpresak**
Euskadin 1.400 kirol-enpresa baino gehiago daude, instalazioen kudeatzaileak eta

klubak barne. Azken horiek eskualdeko enpresa- eta kirol-egituraren % 25,2 ordezkatzeko

dute, eta mota horretako produktuetan espezializatutako retailerrekin % 21,6.

266.611

1.411

Euskadi eta zifrak

■ Zein da autonomia-erkidego ez-aktiboena?

Iturria: Europako Osasun Inkesta Espainian 2020

	Autonomia-erkidegoa	Ehunekoa
1	Asturias	20,87%
2	Extremadura	22,11%
3	Nafarroa	23,22%
4	Errioxa	24,88%
5	Valentziako Erkidegoa	24,94%
6	Euskadi	28,43%
...	...	...
9	Katalunia	38,14%
10	Madrilgo Erkidegoa	39,17%
12	Andaluzia	40,06%

Euskadin, 15 urtetik gorako biztanleen % 71k diote aisialdian aktiboak direla, eta ez sedentarioak.

■ Zein dira federatu gehien dituzten kirolak Euskadin?

Iturria: Deporte Data. Lizentzia-kopurua 2020an

	Kirolak	Lizentzia kopurua
1	Futbola	78.240
2	Saskibaloia	40.509
3	Mendia eta eskalada	34.753
4	Golfa	17.015
5	Txirrindularitza	8.205

Federatu gehien dituzten kirolak ez dira klub gehien dituztenak.

Iturria: Deporte Data.

	Kirolak	Klub-kopurua 2020an.
1	Futbola	1.605
2	Txirrindularitza	275
3	Pilota	248

Euskadiko biztanleen % 12k lizentzia bat dute kirol-federazio batean.

■ Prestakuntza Euskadin

Iturria: Kultura eta Kirol Ministerioa

Egindako ikastaroak

Prestatutako entrenatzaileak

■ Honela gastatzen dute Euskadiko biztanleek kirolean

Iturria: EIN. Eurotan. Etxeko batez besteko gastua 2020an.

Aisialdi- eta kirol-zerbitzuak

Kirolekin eta aisialdiarekin lotutako ekipamenduak

Euskadiko enpresa-eta kirol-egitura aztergai	Enpresa-kopurua	Euskadin, kirol-erakundeen % 25 klubak dira
Kirol-instalazioen kudeaketa	177	
Kirol-kluben jarduerak	356	
Gimnasioen jarduerak	177	
Beste kirol-jarduera batzuk	359	
Kirol-produktuen fabrikazioa	37	
Kirol-artikuluen merkataritza	305	

■ Euskadi kanpoan.

Iturria: ICEX. Milioi eurotan

Esportazioak

Inportazioak

■ Zenbateko negozio-bolumena galdu zuten Euskadiko kirol-enpresek 2020an, COVID-19aren ondorioz?

Iturria: Eusko Jauriaritza. Ehunekoa

	Zifrak
Batere ez	8,7%
Honako hauen artean 10% y 20%	8,7%
Honako hauen artean 20% y 50%	27,8%
Hau baino gehiago 50%	36,5%
Honaino 100%	18,3%

Euskadin, 15 urtetik gorako biztanleen % 47k kirola egiten dute, hau da, 2010ean baino 10 puntu gehiago, CIS zentroaren arabera.

Iturria: Kirol Ohituren Inkesta.

Eskualdean 4.282 klub daude federatuta, Espainiako estatuko klub guztien % 5,7.

Iturria: Kirol Ohituren Inkesta.

Euskal administrazioek konpromisoa hartu dute

Iturria: INE. Milioi eurotan. 2020

	Gastua
Administrazioak	176/pax
Foru Aldundiak	25,2
Udalak	157,8
Toki-erakundeak	179,7

■ Eragin ekonomikoa kirol-jardueraren arabera

Iturria: Eusko Jauriaritza. Ehunekoa

	Ehunekoa
Beste jarduera batzuk	25,2%
Kirola ikuskizuna/profesionala	21,1%
Kirol-artikuluen fabrikazioa	18,3%
Kirol-instalazioen kudeaketa	13,9%
Kirol-artikuluen salmenta	13,4%

Kirol profesionalak kirol-negozioaren % 21,1 mugitzen du

#Pobrezia	#Aukerak
#Gosea	#Haurrak
#Aurrezkiak	#Gizarteratzea

Helburua? Gizarte-zaugarritasun edo pobrezia-egoeran dauden pertsonen gizarte-babesa bermatzea eta oinarritzko zerbitzuetarako sarbidea handitzea.

Xedeak? 2030era bitartean bermatzea pertsona guztiek, bereziki pobrenek eta ahulenek, baliabide ekonomikoak izateko eta oinarritzko zerbitzuetarako sarbidea izateko eskubide berberak izango dituztela.

Pobreziaren amaiera

01

■ Lan-indarra
Kirolaren sektoreak eskualdeko lan-masaren % 5,1 inguru hartzen du.

5,1%

Euskadiko kirol-enpresek 1.893 milioi euro sortzen dituzte urtean. EAEk kirolean inbertitzen duen euro bakoitzeko 1,44 euro berreskuratzen ditu zergen bidez.

obrezia-atalaseak lotura handia du gizarte baten sedentarismoarekin. Soilik auzo pobreteko gazteen % 34k egiten dute kirola edo parte hartzen dute kirol-klubetan, eta, atalase horren gainetik dauden pertsonen kasuan, zifra % 63koa da, Sheffieldeko Unibertsitatearen azterlan baten arabera. Beraz, prestakuntza handiagoa jaso duten pertsonak aktiboagoak dira fisikoki. Euskadin, pobrezia-eta bazterketa-arriskua murriztu egin zen 2020an, pandemia heldu arren; 2018an %20,7koa zen, eta gaur egun % 19,9koa da. Baina zer egin dezake kirolak pobreziaren aurka borrokatzeko? Helburu hori lortzeko ekarpen nagusietako bat da aberastasuna sortzea negozioaren bidez, baita Estatuko diru-kutxari egindako ekarpenak ere, zergak ordainduta. Estatuan, futbol profesionalaren industriaren eragin sozioekonomikoa honako hau da: 185.000 enplegu eta Estatuko BPGd-ren % 1,37ko fakturazioa. Horrez gain, zerga-bilketa 4.100 milioi euro ingurukoa da, LaLigako klubek zuzenean ordaintzen dituzten zergei dagokienez.

Euskadiko kirol-industriaren kasuan, eskualdeko BPGd-ren % 2,6 ordetzatzen du, eta fakturazioa 1.893 milioi eurokoa da guztira, pandemia aurretik 2018an jasotako azken datuen arabera. Bestalde, kirol-klub eta -erakundeek kontzientziazio-lan garrantzitsua egiten dute zale guztientzako bozgorailu gisa. Helburu hori lortzeko ekintza eta programa espezifikoek bidez, erakundeek zaleak motiba ditzakete, parte har dezaten eta solidarioagoak izan daitezen gutxi dutenekin. Laguntza hori emateko moduetako bat txapelketa edo lehiaketak antolatzea

da, non bildutako dirua gizarte-proiektuetara eta elkarteetara bideratzen den. LaLigako klub askok sustatzen duten beste aukeretako bat da Unicef eta antzeko erakundeei laguntzea urteko ekarpen baten bidez, garapen-bidean dauden herrialdeetako haurrei laguntzeko, edo laneratze-programen bidez. Kirol-erakunde horiek maila kolektiboan ematen duten laguntza horrez gain, kirolari batzuek fundazio partikularrak sortu di-

tuzte edo GKE jakin batzuei laguntza ematen diete, askotan batezbestekoaren gainetik dauden diru-sarrerak dituztelako. Beraz, kirola funtsezko tresna izan daiteke pobrezia-egoeran dauden haurrei ingurune horretatik ateratzen laguntzeko.

Klub eta harrobiei laguntzea etorkizunari begira

Kirolaren munduak pobrezia ezabatzeke egiten duen lan ga-

rrantzitsuaren barruan, klub eta harrobiei kirolariak prestatzeko duten rola dago. Atletak profesional gehienek ezingo dute hortaz bizi betiko; beraz, hezkuntza eta irteera profesionalen programa bat izatea funtsezkoa izango da etorkizunean lan-merkatuaren barruan lehiakorrek izan daitezen eta euren karrera arrakastaz birbidera dezaten. Horri esker, haietako asko ez dira langabezia gertatu etorkizunean, eta ez dute prekariedade-egoeran bukatuko. Finantza-kulturako hezkuntza funtsezkoa da egoera horretan, euren aurrezkiak kudeatzen ikas dezaten eta zorpetze-egoerak ekidin ditzaten, kasu batzuetan gertatu den moduan. Alde horretatik, harrobi eta klubek asko dute egiteko oraindik, ez soilik egoera horri amaiera emateko proiektu berrietan parte hartzen eta elkarteekin inplikatzeko, baizik eta baita hezkuntza-ekintza eta -progra-

■ Kirol inklusiboa
Gizarte-bazterketa arriskuan dauden auzoetan lan egiten duen Euskadiko

elkartea, bereziki babes txikiak duten pertsonen laguntzeko: haurrak, Kirol-jarduerak antolatzen

dituzte, haurrak kaletik urruntzeko helburuarekin. Adinaren arabera futbol-eta saskibaloi-taldeak dituzte.

Bakurva Elk.

Pobrezia-atalasea da lurralde baten sedentarismo-tasa baldintzatzen duen faktoreetako bat

1 Tostako arraunketa: Euskadiko landa-kirola babestea eremu eta herri txikiak sustatzeko. Emakumea sartzeko diziplina horietan, haren rola sustatzeko eta sektorean duen presentzia handitzeko.

2 Fitness: bazterketa-arriskuan dauden kolektiboentzako programa zehatzak bideratzea eta osasun-planak egitea pobrezia-atalasearen azpitik dauden kolektiboekin.

3 Baskonia eta Save the Children: "Juntos para derrotar la pobreza infantil", haurrentzako funtsak biltzeko ekimen bateratu eta solidarioa.

4 Txapelketa solidarioak: ekitaldi solidarioak indartzea, elkarteen zuzendaritza dirua biltzeko helburuarekin: Haurren aldeko golf-txapelketa Jaizkibelen.

5 Brazadas solidarias: kirol-ekitaldien bidez funtsak biltzen dituen erakundea, Vicente Ferrer fundazioaren proiektuak ordaintzeko Indian.

6 Real Sociedad: Haur Pobrezia Zero Herrialde Aliantzara atxikitzea: ekimen horren helburua da haur-pobreziaren egoera aldatzea estrategia eta inbertsioen bidez.

7 Athletic, Unicefekin: Euskadiko kluba Unicefekin zuzentzen duen International Safeguards for Children in Sport delakoaren parte da, eta haurrak babesteko egiten du lan.

8 Homeless World Cup: urtero antolatzen den nazioarteko futbol-txapelketa, gizarte-bazterketa arriskuan dauden pertsonen pobreziaz atera laguntzeko.

9 Kind Surf: Aritz Aranburuk 2012an sortu zuen GKEa, pobrezia-egoeran dauden haurrei modu altruistan laguntzeko surfaren bidez.

10 Eibar, pobrenekin: pandemian zehar, klubak ekipamendu informatikoak eman zituen dohaintzan, errenta txikiak dituzten familietako haurrek urruneko klaseak jarrai ditzaten.

2020an, haur-pobrezia % 11,7ra iritsi zen 14 urtetik beherakoen artean, hau da, ehuneko handiena 2008az geroztik, Eusko Jaurlaritzaren zifren arabera.

mak lantzen erakundearen barruan. Pobreziaren amaieraren helburua da mundu guztiak baliabide ekonomiko berberetarako sarbidea izatea. Hori dela eta, kirol-industriak, gainera, sektorean bi generoen artean dagoen soldata-arrakala berdintzeko borrokan jarraitu behar du. Lan hori ez da soilik tokiko mailan egin behar, eta kirolaren globalizazioak geroz eta konplexuagoak diren inguruneetan jardutera behartzen ditu erakundeak.

Oinarritzko zerbitzuetarako sarbidea: ehun urteko borroka

Bizi Baldintzen Inkesta berriaren arabera, Estatu-mailakoa, herrialdean % 27,4ko haur-pobrezia dago. Gainera, Estatuan bizi diren eta Europako Erkidegokoak ez diren migratzaileek % 53ko gizarte-bazterketa arriskua dute, eskubide-urraketen eta integrazteko zailtasunen ondorioz. Horrek esan nahi du bitik bat pobrezia-atalasearen azpitik bizi dela.

Eusko Jaurlaritzak, 2020an, gida praktikoa egin zuen, eta bertan adierazten da nola egokitu behar diren erakundeak 2030 Agenda ezartzeko beraien egituraren eta DNAren barruan. 1. GJHn lehentasun gisa finkatzen da erakunde horiek lan egin behar dutela "pobrezia-egoeran bizi diren pertsonen kopurua murrizteko". Gainera, azpimarratzen da helburu horiek lotura estua duela oinarritzko zerbitzuei buruzko beste puntu batzuekin, besteak beste nutrizioa (2. GJH), kalitatezko hezkuntza (4. GJH) eta genero-berdintasunaren babesa (5. GJH); horregatik landu behar dira elkarrekin. Horrek aukerak emango du sinergiak garatzeko eta aurrera egiteko GJH horietan. Kirol-erakundeek GKE-ekiko eta proiektu solidarioekiko lankidetzaren estrategia indartu dute, baina oraindik borrokan jarraitu behar dute ideia horiek ezartzeko klubaren filosofiaren barruan, oinarritik eta DNA barneratuz. Nazio Batuen Erakundearen 2018ko azaroko Ebazpenaren arabera, Kirol eta Kultura ministerio eta kontseilartze garapen jasagarria sustatu behar dute, eta funtsezko tresna izan behar dira gizarte-arazoak jorratzeko. ■

	#Gaixotasunak	#Janaria	Helburua? Gosearekin amaitzea, elikadura segurtasuna amaitzea, nutrizioa hobetzea eta nekazaritza jasangarria sustatzea.
	#Elikadura	#Haurren obesitatea	
	#Nutrizioa	#Gosea	

Goserik ez

02

Xedeak? 2030era bitartean gosea desa-gerraraztea eta pertsona guztiei bermatzea elikadura osasuntsu, elikagarri eta nahi-ko baterako sarbidea, bereziki pobreei eta zaugarritasun-egoeran daudenei.

017 eta 2018 artean, honako hau izan zen 15 eta 24 urte arteko Euskadiko biztanleen banaketa, gorputz-masaren indizeari (BMI) dagokionez: % 8,9 ak pisu txikiegia zuen, % 78,1 ek pisu normala, % 11,1 ek gainpisua zuen eta % 1,9k obesitatea. Hori jasotzen da Eusko Jaurilaritzak egindako azken Osasun Inkestan.

Ohiko ustetik urrun, gainpisuaren ondorioak garapen-maila txikiagoa duten herrialdeek pairatzen dituzte. Gaur egun, Osasunaren Mundu Erakundearen (OME) zifren arabera, Saharaz hegoaldeko Afrikako hiri-biztanleen % 20-% 50ek (herrialdearen arabera) gainpisua edo obesitatea dute. Halaber, 2025ean munduko biztanleen bostena obesoa izango dira, The Lancet aldizkariaren txosten baten arabera. Soilik 1992-2005 aldian gainpisuaren indizeak % 35ean egin zuen gora zazpi herrialdetan (Burkina Faso, Ghana, Ke-nya, Malawi, Niger, Tanzania eta Senegal), Overweight and obesity in urban Africa: A problem of the rich or the poor? azterlanaren arabera.

Hala ere, Europan sei heldutik batek gainpisua du, Eurostat-en zifren arabera. Hobetzetik urrun, datu horiek gora egin dute azken urteetan. Kirolaren sektoreak funtsezko rola izaten jarraitu behar du arlo horretan. Industriak sustatu behar du gizarteak nutrizio-ohitura arduratsu eta jasangarriak hartzea, eta horrek, kirol-praktikarekin batera, pertsonen osasuna hobetuko du. Frogatu dutenez, Estatuko biztanleen % 66k euren dieta modu autodidaktan hobetzen dute, aholkularitza profesionalik gabe, Espainiako Nutrizio eta Dietetika Akademiaren arabera.

Administrazio publikoek eta erakunde nahiz enpresa pribatuek nutrizio-hezkuntza hobetu dezakete prestakuntza-programen bidez, haurrei eta klubetako kideei osasuntsu jaten erakusteko. Gainera, kirolak erakutsi du baduela potentziala elikadura-portaeraren nahasmenduaren (EPN) aurka borrokatzeko. Ez soilik obesitatearen aurka, baizik eta baita

■ **Osasun mentala**
Kirolak erakutsi du tresna boteretsua dela elikadura-portaeraren nahasmenduen (EPN)

aurka borrokatzeko. Ez soilik obesitatearen aurka, baizik eta baita anorexia eta bulimiaren aurka ere,

geroz eta ohikoagoak baitira gazteenen artean. Zenbatesten da % 90 baino gehiago emakumeak direla.

anorexia eta antzeko gaixotasunen aurka ere. Ez da garrantzi txikiko kontua: Prosalus GKEaren arabera, 2018an 700.000 pertsonak pairatzen zuten elikadurako segurtasun-falta larria Estatuan, eta ohartarazi dutenez zifrak gora egin du pandemian.

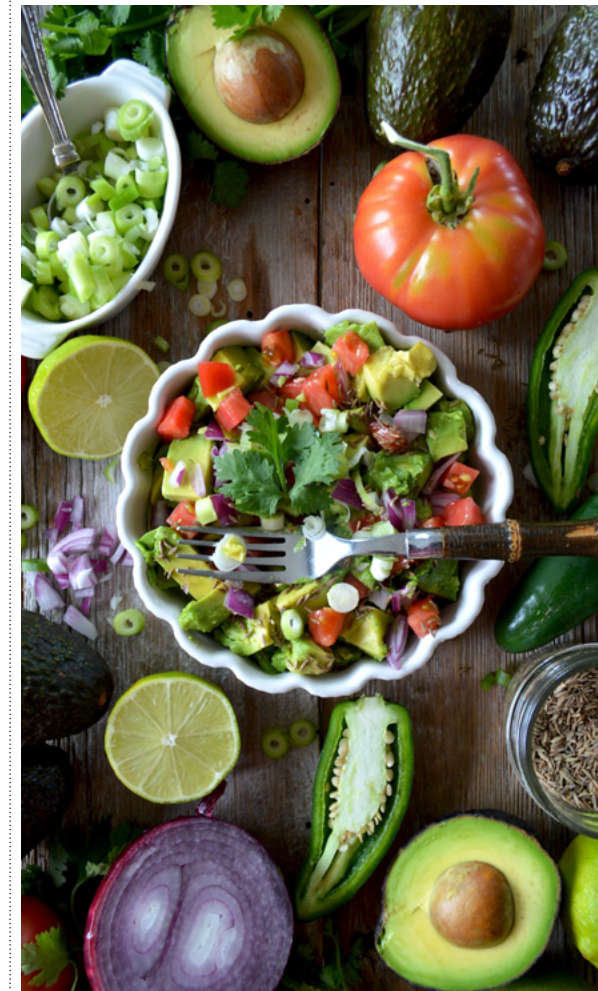
Nutrizioa gidari: eskoletatik klubetara

Kirol-erakundeek aukera dute euren programetan pres-takuntza-ikastaroak edo gidak sartzeko, bazkideek erreferentzia-puntu bat izan deza-ten elikadura orekatu baterako. Bestalde, malnutrizioaren eta EPNen aurka borrokatzeko tresna bat izan daiteke langile espezializatuak edukitzea, kaltetuei laguntza eman diezaieten arreta profesionala be-har badute.

Kirol-klub eta -instalazioek da-goeneko urrats handiak egin dituzte, eta horren froga da bezeroei zuzendutako eskain-tzan sartu dutela nutrizio-pla-naren jarraipena edo profesio-nal mediko batek jarraitutako dietak egiteko aukera; izan ere, ongizate fisikoa lor daiteke soi-lik ariketarekin batera dieta orekatu bat egiten bada.

Zentro askotan produktu ultra-prozesatuak eta freskagarriak zituzten saltzeko makin-en ordez janari osasuntsua (frutak edo infusioak) dituztenak ja-rri dituzte.

Azken urteetan gosearen aurka borrokatzen duten erakundeei laguntzeko (dirua edo elika-gaiak bilduz) helburua duten txapelketa eta lehiaketa soli-dario gehiago antolatu dituzte. Hori da Sport Mundi Hondarri-biaren kasua: golf-txapelketa solidario bat antolatu ondo-ren 5.000 euro eman zizkioten dohaintzan Gipuzkoako Elika-gaien Bankuari. Bestalde, as-ko dira GKE-ekin lankidetzan ari diren kirol-klubak urteroko dohaintzen eta eli-kagai-bilketen bidez, adibidez Gabonetako kanpaina, iraba-zi-asmorik gabeko erakundeei laguntzeko. Gainera, Estatuko kirolari ugari elikagaiak bil-tzen dituzten fundazioak sor-tu dituzte; enbaxadoreak ere badira, eta ekarpenak egiten

■ **Elikadura**
Obesitatearekin lotutako zuzeneko kostuak Estatu osoko osasun-gastuaren

% 7 dira. Azpimarratu behar da Euskadi dela dieta osasuntsuena duen eskualdea, eta biztanleek batez

bestean hobeto jaten dute Estatuarekin alderatuta, Nekazaritza Ministerioaren arabera.

3.081 M€

Euskadik gazte obesoaren ehuneko txikiena du, eta pisu normala duten gazteen ehuneko handiena du EB osoan

1 Innobasque - Gosasun: Innobasque Berrikuntzaren Euskal Agentziak Gosasun mugimendua sustatu du, bizi-ohitura osasuntsuak bultzatzeko funtsezko hiru ardatzetan: elikadura, jarduera fisikoa eta osasun emozionala. Horrez gain, horien arteko oreka sustatu nahi du.

2 ETBko programa, "falsos mitos": elkarriketak adituarekin eta tokian tokiko egiaztapenak, elikaduraren eta kirolaren munduko gezurrak agerian jartzeko.

3 Alliance Vending: saltzeko makina osasuntsuak gimnasioetan, produktu elikagarri eta ultraprozesatu gabekoekin: frutak, barra energetikoak, teak...

4 Gosearen aurkako lasterketa: nazioarteko kirol-proiektu pedagogiko horrek aukera ematen die ikastetxeei ohitura osasuntsuak sustatzeko nutrizioaren eta kirolaren bidez.

5 Menua aplikazioa: Euskadiko Gazte Ekintzaileen programaren esparruan garatua, kirol-nutrizioari eta saskibaloia sektoreari nahiz kirolari buruzkoa.

6 Kamisetak Baskonia: kamisetan zenbait mezu solidario eta "Goserik ez" leloa zeuden jasota, desnutrizioaren eta elikadura-nahasmenduen aurka borrokatzeko.

7 Gimnasioak: espezialistek zuzendutako nutrizio-planak, kirol-praktika eta elikadura osasuntsu eta arduratsua batzeko helburuarekin.

8 Kirola eskolara +1h: ekimenaren helburua da eskoletan ordu bat gehiago ematea gorputz-hezkuntzan, haur-gainpisuaren aurka borrokatzeko.

9 Forest Green Rovers: klub britainiar hori munduko jasagarriena da, eta jokalariei nahiz zaleei menu beganoak eskaintzen dizkie.

10 Lankidetzak indibidualak: lizenbait diziplinatutako kirolariak GKE-ekin eta fundazioekin lankidetzan aritzeko ohitura dute, elikagaiak biltzen.

Euskadin pisu txikiegia duten emakumeen ehuneko handiagoa dago, eta gizonen artean obesitate-ehunekoa handiagoa da.

■ Emakumeen % 11,8k pisu txikiegia dute, eta gizonen % 6,3k.

■ Gizonen % 3,1ek obesitatea dute, eta emakumeen % 0,3k.

■ Gizonen % 11,2k gainpisua dute, eta emakumeen % 11k.

dituzte aldian behin. Athletic Club eta antzeko klubek, Gaboronetan, zaleak gonbidatzen dituzte San Mamesera, elikagaiak dohaintzan eman dituzaten pertsona zaurgarri eta pobreenentzat.

Pobreziaren eta malnutrizioaren arteko harremana

Duela bi hamarkada baino gehiagotik, obesitatearen zifrak arazo larria bihurtu dira, baita osasun publikoko erronka ere, bai Estatuarentzat, bai Europako gainerako herrialdeentzat. Arazoa bereziki larria da haurren artean, 6 eta 9 urte arteko haurren % 23,3k gainpisua baitute, eta % 17,3k obesitatea. Halaber, eskolako ikasleen % 4,2k obesitatea dute. Hau da, 6 eta 9 urte arteko haurren % 40,6k pisu handiegia dute, 2019ko Aladino txostenaren arabera.

Goserik ez GJHaren barruan, Euskadik lehentasunezkoztat jo du "mota guztietako malnutrizioa deuseztatzea, obesitatea ere aintzat hartuta". Hori sustatzeko, zaurgarritasun-arriskuan dauden pertsonen elikadura osasuntsu eta orekatu baterako sarbidea bermatu nahi zaie, eta nekazaritza-sektorearen ekoizpena bikoiztu nahi dute.

Mahai gainean beste eztabaida bat dago: klub eta liga nagusiei erantzukizun handiagoa eskatzea. Izan ere, kasu askotan, haien ohitura osasuntsuen kanpainak ez dute antzeko ekintza-ildorik izaten beste arlo batzuetan.

Batez ere babesletzan, non janari lasterreko kateek oraindik presentzia handia duten, eta gazteenei 2030 Agendako helburuekin zerkusirik ez duten elikadura-ohiturak helarazten dizkiete. ■

#Osasuna

#Zahartzea

#Sedentarismoa

#Nutrizioa

#Ongizatea

#Fitnessa

Helburua? Kirol-praktika sustatzea bizitza osasuntsuarekin lotutako jarduera fisikoaren elementu gisa, eta, aldi berean, hezkuntza-espazio gisa.

Xedeak? Hemendik 2030era, munduko amen heriotza-tasa murriztea 70etik behera bizirik jaiotako 100.000 haurreko. Bizimodu osasungarriak sustatzea, kirola bidelagun hartuta.

Osasuna eta ongizatea

03

arapen Jasangarriako 17 Helburuen (GJH) artean, kirolak funtsezko rola izan dezake osasunarekin eta ongizatearekin lotutako xedean. Kirola eta osasuna ez dira ulertzen bata bestea gabe, eta gizarteak duela zenbait hamarkada ulertu zuen kausa-efektu harreman hori. Hala ere, harreman hori ez da inoiz pandemia-testuinguruan bezain estua izan, eta ez du inoiz horrenbesteko garrantzirik izan. Osasunaren Mundu Erakundeak (OME) helduei gomendatzen die astean gutxienez bi ordu eta erdi ematea jarduera fisikoa egiten bizitza osasuntsua izateko. Halaber, ohartarazi du nerabeen % 80 baino gehiago eta haurren % 78 ez direla heltzen gutxieneko maila gomendatura: egunero ordu bat.

Horrek arriskuan jartzen du haien egungo eta etorkizuneko osasuna; beraz, kirola formula irabazlea da bizitza osasuntsuagoa izateko, bai maila fisikoan eta bai emozionalean, eta eragin zuzena du garapen jasangarriko beste helburu batzuetan, adibidez hazkunde ekonomikoan eta desberdinkeriak murriztean.

“Frogatu da pertsona aktiboak jasangarriagoak izaten saiatzen direla, besterik ez bada ere, aktiboak ez direnak baino gutxiago kontsumitzen dutelako edo Estatuari osasun-gastua aurrezten diotelako”, adierazi du Gabriel Sáez enpresari donostiarra eta GO fit erakundeko presidente exekutiboak. Sedentarismoak urtean 7.400 milioi euroko gastua eragiten dio Estatuko osasun-sistemari, Kirol Instalazioen Federazioaren (Fneid) arabera. España Activa fundazioak jarduera-ezari eta sedentarismoari buruz egin-

■ Beheko postuetan Euskadi sedentarismo txikiena duen laugarren autonomia-erkidegoa da. Biztanleen % 28,4k

adierazi dute modu inaktiboan ematen dutela denbora libre, Europako Osasun Inkestaren (Espainian) arabera. Soilik

Asturias, Extremadura, Errioxa eta Valentziako Erkidegoak dute ehuneko txikiagoa; gainerakoak oso gaineratik daude.

Sedentarismoa

Estatuan, jarduera fisikorik ezaren ondorioz aurreikusitako urteko gastua 1.800 milioi eurokoa zen 2020an, eta

zenbateko hori 500 milioi euro baino gehiago handitu da pandemiaren ondorioz. COVID-19ak gogorrago eragin die bi-

ztanle sedentarioenel. Beraz, kirol-praktikak gizarte osasuntsu eta jasangarriagoak sortzen ditu.

dako beste txosten baten arabera, urtero 52.000 pertsona hiltzen dira jarduera fisikoa ez egiteagatik, hau da, Estatuko heriotzen % 13,4. Kirol-ohiturarik ez edukitzeak gaixotasun kardiobaskularrak, diabetesa, zahartze goiztiarra, gainpisua eta obesitatea, gaixotasun koronarioak, tronbosiak eta depresioa eragiten ditu.

Euskadin, biztanleen % 28,4k adierazi dute modu sedentarioan igarotzen dutela aisialdia, hau da, jarduera fisikorik ezaren ehuneko txikiena duen laugarren eskualdea da Estatuan, 2020ko Europako Osasun Inkestaren arabera. Federazioen, klubuen, ikastetxeen, osasun-zentroen eta eskualdean presentzia handia duten Emtesport, BPXport, Altafit eta antzeko instalazioen kudeatzailen lana fruituak ematen ari da. Zenbatesten da Euskadiko 15 urtetik gorako biztanleen % 47k kirola egiten dutela, 2015ean baino hamar puntu gehiago.

Baina nola erakarri biztanle sedentarioak? Euskadin, kirolak zerbitzuak indartu behar ditu, denbora-falta ez dadin izan kirola ez egiteko arrazoi bat. Azken urteetan sortu diren negozio-ereduek oztopo hori gainditu nahi izan dute, adibidez 24 orduko gimnasio-kateek eta intentsitate handiko entrenamenduak (ordu erdi ingurukoak) eskaintzen dituzten zentroek. Gainera, pandemiak etxean kirola egiteko joera indartu du, online plataformen bidez; Euskadiko biztanleak senti dezakete ez direla ari bakarrik entrenatzen, eta etxean entrenamendu birtual eta gamifikatuaren bidez saioa jarraitzen ari diren beste erabiltzaile batzuekin ere hitz egin dezakete. Ez da garrantzi txikiko kontua: dibertsioa da pertsonen kirola egiteko duten hirugarren arrazoi, Kirol Ohituren Inkesta berrien arabera. Lehen arrazoiak? Inkesta erantzun zutenen % 28,3k aitortu zuten sasoiaren egoiteko egiten dutela, eta % 21,9k osasun-arrazoiengatik, hirugarren GJHarekin lotuta. Bakh, Baskonia-Alavés taldearen entrenamendu-zentroa, da beste adibide bat: eliteko atletek entrenatzen dute bertan, bai-na publikoa da.

2.312 milioi

Euskadiko 15 urtetik gorako biztanleen % 47k kirola egiten dute, 2010ean baino 10 puntu gehiago.

1 Eliteko egiturak oinarriko kirolaren zerbitzura jartzea: LaLiga, ACBko eta Emakumeen Ligako euskal klub guztiak sustatzen dituzte euren harrobiak, eta egitura profesionalak jarri dituzte oinarriko kirolaren zerbitzura.

3 Osasun-kabinetak klubetan: gimnasio gehienek badute dagoeneko, bereziki pandemiaren ostean. Garrantzitsua da kirol-esparruan osasun-espazio bat edukitzea.

7 Embarazo Activo: enpresa honek haurdun dauden emakumeentzako klaseak ematen ditu Enjoy Wellness, Fitness4all, GO fit eta halako kateetan, marka-lizentzia lortu ondoren.

4 Bizkaiko Bira: ibilbideko etapak berriro homologatzea Fedme erakundearen arauetara jarraituz, eskualdeko herritar guztiak erabili eta gozatu ditzaten.

8 Eskolak Bilbao Basket: Klubaren fundazioak sustatzen du, BBKren laguntzarekin, eta 5 eta 12 urte arteko haurrentzako kirol anitzeko eskola bat da.

5 Praktika fisikoa: Mugimenduko proiektuaren bidez, Euskadiko zenbait udalerritako osasun-zentroek jardura fisikoa sustatzeko zerbitzu batera bideratzen dituzte paziente inaktiboak.

9 Pausoz pauso zure osasunaren alde: Arabako Erizainen Elkargoak antolatutako martxa da, herritarrek kontzientziatzeko ohitura osasuntsuen garrantziari buruz.

2 Adinekoak: kirol-zentroek inbertsioak egin behar dituzte adinekoentzako ekipamendu espezifikoak duten entrenamendu-zentro lagunkoak sortzeko.

6 Hartu arnasa: Gipuzkoak "Emakumeok Mugimenduan" kanpaina abiarazi du lurraldeko hiri guztiak kirol-praktikan hezteko eta ariketarekiko jokatibidea aldatzeko.

10 Korporatiboa: Zenbait enpresak, besteak beste Iberdrolak, diruz lagundutako "wellness" korporatiboko programak sustatzen dituzte, jardura fisikoa bultzatzeko langileen artean.

Euskadin, 100.000 biztanletik gorako hirietako biztanleen % 23k kirol-instalazioak erabiltzen dituzte, Kait erakundearen txosten baten arabera.

Enpresaren munduak ere egin ditzake ekarpenak, eta langileak motiba ditzakete kirola egiteko gimnasio-txekeekin edo kirol-zentroetarako harpidetza diruz ordainduz, Iberdrola enpresa bizkaitarrak egiten duen moduan. "Nahiz eta pandemiaren ondorioz kirol-industriak atzera egin duen, orain aukera handi bat ire-

ki da: arduradun politikoei eta herritarrek ohitura osasuntsuek eta kirolak gizarte-emaitzei egiten dizkieten ekarpenak ikusteko modua eraldatzea", adierazi du Gonzalo Sánchez PwC enpresako (Espainiako kirol-ekosistemaren termometroaren egilea) presidentea. 2020an, aurrekusi zen jardura fisikorik ez egitetik urteko gas-

tua 1.800 milioi eurokoa izango zela; txosten horren arabera, COVID-19aren ondorioz zifra hori % 14 handitu zen. Arrazoi nagusia zera da, osasun-sektoreak birusaren aurrean defenditzeko eta hura jasan ondoren suspertzeko pilula efiziente gisa ikusi duela ariketa. Erronka hori are garrantzitsuagoa da etorkizunari begira, bereziki biztanleriaren zahartzearen testuinguruan. 2030ean, bete diren eta bete ez diren garapen jasangarriak helburuak neurtu behar direnean, aurreikusten da Estatuko biztanleen % 30ek 65 urte baino gehiago izatea. Sektoreak prest egon behar du publiko-profil hori artatzeko, haien beharretara egokituko den eskaintza batekin eta behar duten laguntza emanez. Horrez gain, eskaintza horretan, ziur aski, osasun-zer-

bitzuak sartu beharko dituzte. Erronka horren barruan sartzen da Estatuan aitzindaria izan den ekimen bat, Euskadirena: Osakidetza eta Eusko Jaurlaritzaren kirol-zuzendaritzak sustatutako plan pilotu bat, Mugimenduko proiektuaren bidez, jardura fisikoa sustatzeko preskripzio medikoaren bidez. Gosasun du ildo horretako beste proiektu bat, eta 160 erakundek baino gehiagok osatzen dute: haren helburua da bizi-ohitura osasuntsuagoak sustatzea biztanleen artean, hiru zutaberen bidez: elikadura, jardura fisikoa eta osasun emozionala. Innobasquek sustatzen du, eta osasun-sistema hedatu bat aktibatu nahi du, pertsonen osasunaren gaineko erantzukizuna ez dadin egon soilik osasun-sistemaren esku. ■

#Kalitatezko hezkuntza

#Kirol-bekak

#Prestakuntza

#Irakaskuntza

#Karrera duala

#Hezkuntza

Helburua? *Inklusioa eta ekitatea ezaugarri dituen kalitatezko hezkuntza bat bermatzea eta guztiok etengabeko ikasketa-aukerak izan ditzagun sustatzea.*

Xedeak? *Lehen eta Bigarren Hezkuntza-ren kalitatea, goi-mailako prestakuntza-rako sarbide berdinzalea, alfabetizazioa, hezkuntza globalaren sustapena eta irakaskuntza-kualifikazioko beka eta programak.*

Kalitatezko hezkuntza

04

arrera duala ez da beti izan aukera bat kirolarientzat, guxtienez Estatuan. Urrun gelditzen da eredu estatubatuarra, non eliteko atletei laguntzen dieten prestakuntza akademiakoan, profesionalak izatera iristen ez badira. Arazoa orokorra da: gauegun, Estatuan 16.000 kirolaritik soilik batek lortzen du kirolek modu profesionalean bizitzea, Unibersia erakundearen arabera. Hau da, % 0,006k. Egoera hori gorabehera, azken urteetan gora egin du goi-mailako ikasketak edo lanbide-heziketako ikastaroak egiten dituzten atleten kopuruak. Hala ere, Estatuko kirol-sektoreak kirolari aktiboen prestakuntza hobetzeko marjina du oraindik, bereziki kirol-karreratik bizi daitezkeen artean. Helburu horri sektorearen profesionalizazioa gero eta handiagoa dela batzen zaio: laurogeita hamarrek hamarkadan zuzendariak Gorputz Hezkuntzako lizentziadunak ziren, eta gaur egun enpresaren mundutik eta beste sektore batzuetatik datoz. Euskadik rol protagonista izango du prozesu horretan, Kirol Eskolaren bidez: online prestakuntza finkatu du publiko guztientzat irisgarriagoa egiteko. Etorkizunean, Innovarabaren negozioen eta kirol-arloko

■ Euskadik lan egiten du goi-mailako atleta, teknikari eta epaileek prestakuntza eta kirola bateragarri

■ Dekretu bati jarraikiz, Euskadik atletentzat gordetzen ditu unibertsitateetako eta derrigorrezkoa

ez den hezkuntzako ikastetxeetako plazen % 3.

berrikuntzaren, hezkuntzaren eta teknologia berrien huba izan daiteke protagonista; espezializatuta dago sektorean,

eta 64 milioi euroko inbertsioa eskatuko du funts publikoen eta Baskonia-Alavés klubaren artean.

Helburua da enplegua sortuko duen eta eskualdean hazkunde ekonomikoa aktibatuko duen industria berritzaile eta jasangarri bat sustatzea, kirolarekin aterki gisa. Euneiz taldeko unibertsitatea izango da proiektuaren zutabeetako bat: 2022-2023 ikasturtean jarriko da abian. Proiektu hori eta Kirol Eskola bi adibide dira, eta frogatzen dute sektoreak ekarpenak egin ditzakeela

Garapen Jasangarrirako Helburuak (GJH) lortzeko; triangelu bat osatzen dute, eta erpinak prestakuntza, hezkuntza eta kirola dira.

Garapen profesionaletik harago, kirola betidanik jo izan da gazteei balioekin eta beste gaitasun batzuekin lotutako hezkuntza emateko tresna garrantzitsutzat. Hori dela eta, azken urteetan administrazioen eta hezkuntza-erakundearen arteko akordioak indartu egin dira, eta atletak eskolara joaten hasi dira hitzaldiak eta prestakuntza-programak ematera, gazteentzako inpirazio eta adibide gisa.

Kirolaria-enpresa harremana sustatzea

SD Eibar eta Real Sociedad fundazioak kirol-, kultura-, hezkuntza- eta ingurumen-arloko gizarte proiektuak jorratzeaz arduratzen dira lurraldean, eta elkarri laguntzen diote harrobiko lanean, balioetan hezteko. Athletic Club fundazioak eta UPV/EHUk Kirola, Hezkuntza eta Elkarbizitzako adituaren titulua sortu dute, haurrak eta nerabeak babesteko, entrenatzaileak prestatzeko

■ Euneiz

Baskonia-Alavés taldeak sustatutako unibertsitatearen debuta 2022-2023

ikasturtean izango da, Innovaraba proiektuaren babespean. 12,5 milioi euro inbertsioarekin, 400 lanpostu zuzen

sortuko ditu, tokiko talentuaren fidelizazioa eta atzerrikoaren erakarpene indartzeaz gain.

12,5 M€

■ Plaza erreserbatuak Euskal Herriko Unibertsitateak plazen % 3 gordetzen ditu

ikasturte bakoitzean goi-mailako eta errendimenduko kirolarientzat. Zifra hori % 8koa da

Fisioterapiako eta Jarduera Fisikoaren eta Kirolaren Zientzietako graduaren kasuan.

8% UPV/EHU

Haurtzaroan, kirola hezkuntzaren bektoreetako bat da, eta lanbide-heziketarena helduen artean.

1 Kiroleko eta jarduera fisikoko lanbideei buruzko Euskadiko

Legea: kiroleko profesional guztiei eskatzen die titulu bat lortzeko 2025a baino lehen, sektorean lan egin ahal izateko. Horren bidez prestakuntza sustatu nahi da, eta intrusismoa alde batera utzi nahi da industrian.

2 Basque Team fundazioa: elkarreak hitzarmen bat sinatu zuen Euskadiko patronalekin 2017an, kirol-profesionalen laneratzea sustatzeko.

7 Balioen eskola: Baskonia-Alavés taldeak bisitak antolatzen ditu ikastetxeetan balioak transmititzeko, besteak beste, errespeta, berdintasuna eta jazarpenaren aurkako borroka.

4 Prestakuntza-beka paralinpiarrek: Euskadiko atletak erretiratu ondoren, haien lan-merkaturako trantsizio bereziaren alde egiteko, beken eta prestakuntza-ikastaroen bidez.

6 Kirolak: araubide bereziko kirol-irakaskuntzen zentro publikoak dira. Helburua da balio akademikoa ematea lehen sistematik kanpo zeuden prestakuntzei.

5 Global Players Program: Oxygen erakundearen proiektua, futbolariak hezteko, horien artean LaLiga Euskal futbolariak, haien karrera profesionala bideratzeko erretiratu ondoren.

8 Innovaraba: Baskonia-Alavés taldearen berrikuntza-hubak sektorearen eta bertako profesionalen profesionalizazioa sustatuko du, taldearen unibertsitatearen bidez.

2 Txartel beltza: txartel beltza ezartzea, eskolako futboleko araudian jasotzen ez diren jokabide txarrak zigortzeko, prestakuntza-helburuarekin.

6 Kirola euskaraz: ikastoletan, entrenatzaile eta irakasleek kirol-jarduerak euskaraz ematen dituzte, eskolaren hizkuntzaren erabilera sustatzeko.

10 Zelaia, eskola berri bat: Bundesliga ligaren fundazioak, proiektu baten bidez, eskolaz kanpoko klaseak ematen ditu tolerantzari, integrazioari eta jasangarritasunari buruz.

2015-2016 aldiaz geroztik, Euskadiko hainbat ikastetxek parte hartu dute Deporte para la Educación y la Salud GKEaren jardueretan.

■ Euskadin, federazioek 871 entrenatzaile prestatu zituzten 2019an.

■ Federazioek prestatu-tako euskal teknikarien zifra % 90 handitu da.

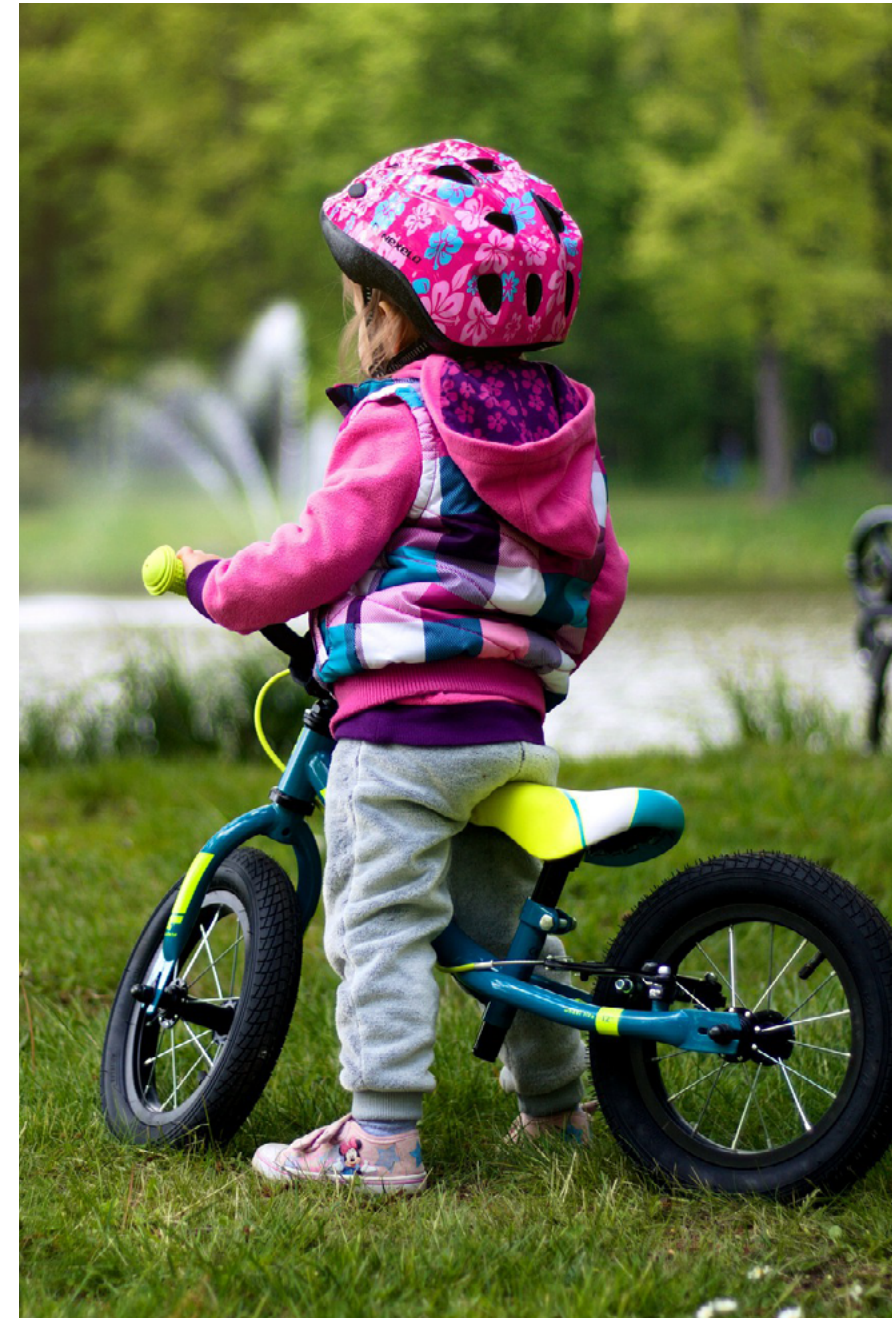
■ 2012an soilik 16 entrenatzaile hartu zuten parte programa horretan: 2019an 124 izan ziren.

eta kirola gizarte-trebetasunak garatzeko eta herritarrei zerbitzua emateko tresna gisa identifikatzeko. Inklusioa eta ekitateaz gain, dituen kalitatezko hezkuntza bat bermatzea eta guztiok etengabeko ikaskuntza izatea da 2030 Agendaren helburu handietako bat. Hori da puntu garrantzitsuenetako bat; izan ere, praktikak eta helburua lortzeko eragina izango du pertsonek giza eskubideak lantzeko moduan.

Nahiz eta garapen-bidean dauden herrialdeetan Lehen Hezkuntzako matrikulazioa % 91ra heldu den, munduan Lehen Mailan ikasteko adinean dauden 57 milioi haur ez dira eskolara joaten oraindik. Euskadin, klubak ekintzak garatzen hasi dira gertuko ingurunean, baina, kirolaren munduan, mota horretako ekintzak garatzen dituzten erakundeak daude alfabetizazio-maila txikiagoko herrialdeetan. Adibidez, futbol-klub batzuen fundazioek urteak daramatzate lanean kirolaren bidez gazteak hezkuntzan sartzeko.

GJH horren xedeetako bat da enplegua lortzeko gaitasunak bereganatzea. Hori da zehazki kirol erakundeek babestu eta indartu beharko luketen puntuetako bat, atleten euren karrera bidera dezaten goi-mailako lehiaketa amaitu ondoren. Bestalde, xedeetako bat da bekak areagotzea goi-mailako hezkuntzan; kirol-sektorean dagoeneko hori egiten ari dira, baina gehiago indartu beharko litzateke.

Amaierako helburua da 2030era bitartean bermatzea haur guztiek Lehen eta Bigarren Hezkuntza doan, modu irisgarrian eta kalitatez amaitzea. Klubek funtsezko rola dute egiteko horretan: gutxieneko hezkuntza-baldintzak ezartzen dituzte kirolean aurrera egiten jarraitzeko, eta kirolariet laneatzen laguntzen diete erretiratu ondoren. Horren adibidea argia da Basque Team fundazioak Confebask, Adeg, Cebek eta SEA erakundeekin sinatu zuen hitzarmena, goi-mailako kirolariet haien entrenamenduarekin bateragarriak izango diren enplegu-baldintzak emateko. ■

#Profesionalizazioa

#Kristalezko sabaia

#Soldata-berdintasuna

#Bateratzea

#Aukerak

#Zuzendaritza-postuak

Helburua? Nazioartean genero-berdintasuna lortzeko eta emakume eta neskatok guztiak ahaldundutako konpromisoa sustatzea.

Xedeak? Emakumeen parte-hartze osoa eta eraginkorra ziurtatzea, baita lidergo-aukeren berdintasuna ere bizitza politiko, ekonomiko eta publikoan erabakiak hartzeko maila guztietan.

Genero-berdintasuna

kirolaren industrian genero-desberdinkeria errealitate argia da. Desberdinkeria hori agerian dago zelaian, aulkietan, langileetan eta, batez ere, erabaki-organoe-tan. Baina, era berean, sektore gutxi bihur daitezke emakumeak ahaldundutako tranpolin, herrialde, kultura eta gobernu ezberdinetara iristeko potentzialagatik.

Estatistiken arabera, emakumeek gizonak baino kirol gutxiago egiten dute, sedentarioagoak dira eta gutxiago dira jardue-ra fisikoan espezializatutako lan-merkatuan eta ikastetxeetan. Emakumeen kirol-eliteak presentzia txikiagoa du hedabideetan gizonak baino, gutxiago kobratzen dute eta negozio txikiagoa sortzen dute. Hori aldatzea kirol-egituren, administrazioen, kontsumitzaileen eta zaleen esku dago, baina, batez ere, emakumeen esku. Hori esan zuen Alexia Putellas futbolariak Urrezko Baloia irabazi ondoren: "Aldaketa gidatzeko erantzukizuna dugu, gelditze-kor heldu baikara".

Emakumeen kirolaz mintzatzean, esaldi bat errepikatzen da foro eta eztabaida gehienetan: "Bide luzea dugu aurretik, baina aurrerapausoak ematen ari gara". Estatu Batuetako emakumeen futbol-taldeak soldata-berdintasunaren aldeko borroka bat irabazi du federazioa salatu ondoren. Dirudienez, gizonetako jokalariek gutxienez 5.000 dolar (4.400 euro) irabazten zituzten partidako, baina emakumeek dirua irabazten zuten soilik FIFA rankineko lehen 10 taldeetakoren baten aurka irabazten bazuten. Gainera, gizonetako taldeak ez du inoiz irabazi munduko txapelketarik edo olinpiar jokorik, eta emakumeen taldeak nazioarteko zazpi titulu ditu.

Gizonen eta emakumeen lehiaketek negozioa sortzeko duten gaitasunean dauden al-

■ Zure Taldekoak Gara
Eusko Jaurilaritzak eta Basque Teamek ekimen aitzindari bat abiarazi dute, Zure

Taldekoak Gara. Kirolean sexu-jazarpen eta abusu-tarako eta sexuan oinarritutako kasu-tarako informazio eta arretan

espezializatutako zerbitzu bat da. Beste ekintza batzuen artean, laguntza juridikoa eta eskoletako hitzaldiak ematen ditu.

■ Federazioak
Euskadiko emakumeak soilik federatuen % 38,1 dira Euskadin.

Laguntza 38,1%

deak gorabehera, genero-desberdinkeria handia da oraindik ere kirol-industrian, bai lehiaketan eta bai kudeaketan, non iraganean erreferenterik ez edukitzea karga bat den sektoreko erakundeetan praktika, enplegu eta berdintasuneko arrakala murrizteko. Ondorioz, industriak aukera dauka kirola egoerak aldatzeko ibilgailu gisa

erabiltzeko. Praktikan, desberdinkeria hori agerian jartzen duten zifra batzuk hauek dira: Euskadin, emakumeen % 40,3k kirola egiten dute astero, baita gizonen % 54,1ek ere, 2021eko Kirol Ohituren Inkestaren arabera. Berri ona, ordea, da emakumeen kirol-praktikaren ehunekoa 11,3 puntu hazi dela bost urtetan; be-

rri txarra, berriz, honako hau da: emakume eta gizonen arteko aldea 13,8 puntukoa da, Estatuko bigarren handiena Ceuta eta Melillaren atzetik. Hori bai, kirol federatuen, emakumeen ordezkaritza Estatu bategi bestekoaren gainera dago: Euskadiko lizentzien % 38,1 emakumeenak dira, 2009an baino sei puntu gehiago. Estatu, zifra % 30,6koa da.

Enpleguan, ez dago banakapenik sektoreen eta autonomia-erkidetako arabera, baina Estatu kirolean dagoen langabeziaren % 58 emakumei dagokionez, eta batez bestean gizonak baino 5.941 euro gutxiago kobratzen dituzte urtean, Gizarte Eskubideen eta 2030 Agendaren Ministerioaren arabera. Langabezia-tasa batez bestekoaren gainera dago gaineko sektoreetan, non la-

■ Práctika
Kiroleko desberdinkeria ariketa fisikoaren praktika ere hedatzen da, eta

gizonen eta emakumeen ehunekoen artean 12 puntuko aldea dago. Azken urtean, emakumeen

% 53,9k kirol-jarduerak egin zituzten, ariketa fisikoaren gizonen % 65,5aren azpitik.

Desberdinkeria

Euskadiko emakumeen presentziarik eza kirol-federazioen zuzendaritza-postuetan eta postu teknikoetan

1 Sagardovoley: Miaukatuz boleibol-taldeak helburu bera duten Europako taldeekin antolatutako boleibol-jarduera. Gizarte-integrazioaren, sexu-orientazioen aniztasunaren, genero-pluraltasunaren eta tolerantziaren aldeko apustua egin dute, eta esplizituki babesten dute LGBTBI+ komunitatearen eskubideen aldeko borroka.

3 Zure Taldekoak Gara: kiroleko sexu-jazarpenaren aurrean arreta emateko zerbitzua, Eusko Jaurilaritzaren Jarduera Fisikoaren eta Kirolaren Sailak zuzenduta.

7 Emakumeen World Tennis Tour: Gasteizko Peña Vitoriana taldeak antolatutako jarduera, emakumeen tenisa ikusarazi eta sustatzeko nazioartean eta munduan.

4 #DestapaLoMalo: Save the Children erakundeak eta LaLigako lau euskal klubek sustatutako kanpaina, non jokalariek haur-abusua eta genero-indarkeria salatzen duten.

6 Babesletza: kirol-industrian emakumearen rola ikusaraziko duten babesleak ekartzea. Adibide argi bat CaixaBank da, emakumeen Gernika Kesb taldearekin.

5 Mujeres referentes unidas: con el 25 aniversario del Lointek Gernika de baloncesto se organizó un entrenamiento conjunto con el Athletic Club femenino. Unión y visibilidad, claves.

8 Emaki foroa: emakumeak kirol-industrian duen posizionamendua eta rola ikuspuntu holistikotik eztabaidatzeko, aztertze eta hausnartzeko foroa.

2 Berdintasuna sarietan: padeleko World Padel Tour (WPT) lehiaketak gizon eta emakumeen artean banatu beharreko sari ekonomikoak berdindu ditu denboraldi honetarako.

6 Emakumeerreferenteak batuta: Lointek Gernikasaskibaloitaldearen 25 urteurrenaren harira, entrenamendubat antolatuzuten emakumeen Athletic Club taldearekin. Batasuna eta ikusgarritasuna, funtsezkoak.

10 Bizkaia txapelketa: pilota-eta pala-txapelketa, non emakume kirolariek parte hartzen duten gizonen lan-baldintza berberetan, zenbait kategoria egon gabe.

Emakumeen Endesa Ligako IDK Euskotren klubaren buruan Muguruza ahizpak daude: Carmen presidente gisa eta Azu entrenatzaile gisa.

nean ari ez diren emakumeen ehunekoa % 46,27koa izan zen 2021aren amaieran, Biztanleria Aktiboaren Inkestaren arabera (BAI). Zifra horiek islatzen dute zergatik bihurtu den genero-berdintasuna 2030 Agendan aurreikusten diren garapen jasagarriko puntuetako bat. Desberdinkeria hori kirol-erakundeen erabaki-organoetan ere ikus daiteke. Euskadiko 47 federazioek ez dute emakumezko talenturik buruan, eta gimnasia-lizentzien % 93 eta hipikakoen % 75 emakumeenak dira. Kirolaren Euskal Kontseiluaren burua gizon bat da, eta kideen % 41,2 emakumeak. Kirol Justiziako Euskal Batzordean (% 33) eta Kiroleko indarkeriaren aurkako euskal batzordean (% 28,6) ere gutxiengoa dira. Amaia Gorostiza da LaLigako klub bateko bi emakumezko presidentetako bat, hain zuzen ere, SD Eibar taldekoa; klubaren administrazio-kontseiluan, % 27 emakumeak dira, presidentea barne.

“Erabakiguneetan emakume gutxi daudenez, eta kirolaren inguruko egiturak maskulinoak direnez, emakumeak nahi baino astiroago heltzen dira kirolera”, adierazi du Emakumearen Euskal Erakundearen (Emakunde) txosten batek.

Euskadi ez da salbuespena: zifra ofizialen arabera, desberdinkeria hori Estatuko kirol guztietan hautematen da, emakumeek soilik zuzendaritza-postuen % 14 betetzen baitituzte, CSD erakundearen datuan arabera. Estatuko federazioen batzordeetan 229 postu daude, eta emakumeek soilik 32 betetzen dituzte. Gainera, dauden 65 kirol-federazioetan soilik emakumezko bi presidente daude.

Nahiz eta oraindik erronka asko dauden jorratzeko, kirolaren munduak urteak daramatza desberdinkeria ezabatze lanetan, eta horretarako akordio eta programa ugari jarri dira abian zenbait arlotan. Helburua? Pixkanaka arrakalak murriztea eta kristalezko sabaia apurtzea, emakumei lan-merkatu- eta zuzendaritza-postuetara sarbide handiagoa bermatzeko. Eta hor kirol-industria sartu behar da. ■

#Isuriak
#Klima-aldaketa
#Kontsumo arduratsua

#Proiektuak
#Saneamendua
#Ozeanoak

Helburua? Ur-hornikuntza bermatzea gizarte osoarentzat, bai kantitatean eta bai kalitatean.

Xedeak? Saneamendu- eta higiene-zerbitzu ekitatiboetarako sarbidea lortzea pertsona guztientzat, baliabide hidrikoen erabilera efizientea handitzea eta erauzketaren jasangarritasuna ziurtatzea.

Ur garbia eta saneamendua

olf-zelai bateko 18 zuloak ureztatzeko behar den ura 7.000 pertsonaren kontsumoaren baliokidea da. Futbol, kriket eta beste kirol askotako zelaiak ureztatzea arazo garrantzitsua da klimari dagokionez. Egia da azken urteetan federazioek esku hartu dutela, eta klubekin batera lanean ari dira aprobetxamenduan oinarritutako konponbideak bilatzen. Hala ere, Euskadin, kirolak ekarpen argiak egin ditzake 2030 Agenda betetzen laguntzeko. Uretako kirolak Euskadiren DNAren parte dira, eta surfa eta antzeko praktikek nabarmen egin dute gora Gipuzkoako kostan, adibidez Zarautzen edo Zumaian. Arauketarik ezak eta atzerriko enpresak sartu izanak, negozio-kuotaren bila, tokiko ekosistemak eta ekonomikoa tenkatu ditu, eta ondorioz turismoak eta praktikak nabarmen egin dute gora; h optimizatzen orrek ez dakartza beti ingurumena eta ura zaintzeko politika jasagarriak. Surfak, belak, snorkelak edo castingak materialen presentzia areagotu dute itsasoan. Eusko Jaurilaritzak emandako zifren arabera, Euskadin hondakin plastikoen 350.000 tona sortzen dira urtean. Hondakin horietako batzuek itsasoratu egiten dira, eta arrainek mikroplastiko horiek jaten badituzte kate trofikoan sar daitezke; horrek, ingurumena kaltetzeaz gain, ondorio nabarmenak ditu. Eta are gehiago ingurumen-balio handiko eremuetan, adibidez Urdaibain: Unescok biosfera-erreserba izendatu zuen 1984an, eta 729 fauna-espezie, 821 flora-espezie, 86 habitat eta interes geologikoko 52 toki daude bertan, kontserbazio berreziko hiru eremuz eta hegaz-

■Aprobetxamendua Golf-zelai baten urteko kontsumoa 200.000 eta 300.000 m³ artekoa da urtean. Penintsula

Iberikoan kokatutako golf-zelaien % 70ek gizakion kontsumitu ezin dugun ura erabiltzen dute, ur edangarria ez

xahutzeko. Gainera, ohikoak dira euri-ura biltzeko sistemak.

tientzako babes-eremu berezi batez gain, Natura 2000 Sarea- ren barruan.

Eragina eta klubaren rol jasagarria

Golfak eragiten du gehien da uraren gastuan. Azken hamabost urteetan, “green” delakoak ugartu egin dira, batez ere Murtzian, Andaluzian eta Valentziako Erkidegoan. Batez beste, zenbatesten da golf-zelai baten ur-kontsumoa 200.000 eta 300.000 m³ artekoa dela urtean, nahiz eta Euskadin eragina askoz txikiagoa den; izan ere, eskualde honetan hama-bi zelai ofizial bakarrik daude erregistratuta.

Futbol-klubek ere baliabide hidrikoen zati handi bat erabiltzen dute zelaiak prestatzeko. URA erakunde publikoaren zenbatespenen arabera, belar naturaleko futbol-zelai baten batez besteko ur-kontsumoa litro batekoa da segundoko eta ureztatu beharreko hektarea bakoitzeko.

Zelai estandar bat hartzen bada erreferentzia gisa, 6.000 metro karratu ingurukoa, egunean 52.000 litro behar dira belar naturaleko futbol-zelai bat ureztatzeko, hau da, 380 pertsona ingururen eguneroko ur-kontsumoaren baliokidea. Kontuan hartu behar da klub bakoitzak belarra ureztatzeko plan propioa duela, baina datuak biderkatzen badira zelai guztiekin eta urteko ureztapen guztiekin, uraren gastuak modu esponentzialean egiten du gora. Gainera, zelaietako berrikuntza guztiek ez dute egiten belarraren zaintza naturalaren alde.

San Mameseko estalki berriak eguzki-argiaren sarbidea murrizten du; beraz, modu artifizialean argiztatu behar da. Zelai erdi-itxia denez, eta ez duenez eguzki-esposizio bera, belar hibridoaren alde egin dute; izan ere, lurzoruari egonkortasun handiagoa ematen dio, baliabideen kontsumo txikiagoa behar du, eta lur ureztatua optimizatzen du. Bestalde, aintzat hartzen bada 2030 Agendak ur edangarirako sarbide unibertsala bermatzeko duen helburua, orain arte hartutako neurriak ez dira na-

40 milioi

■Erantzukizuna 2015az geroztik, 52 Super Series direlakoek programa bat aplikatzen dute ekitaldiaren eragina

murrizteko, bai lurtean eta bai uretan. Dagoeneko plastikozko 80.000 botila baino gehiago kendu dituzte catering-zerbitzutik,

ontziak produktu birziklatuekin garbitzen dituzte eta estropada-eremuko hondartzak garbitzen dituzte.

52 Super Series

Urtero, Euskadik bainatzeko eremuen eta hondartzen egoera aztertzen du, ingurumen-eragina neurtzeko.

1 Gipuzkoako Surf Federazioa: 2017an batzeko deia egin zien erakunde eta klubei, "arauketarik ezaren eta eskola-kopuruen hazkunde mugagabearen aurrean", arriskuan jartzen baitzuten "hondartzen jasangarritasuna". Garai hartan zenbait neurri aurreikusi ziren, adibidez edukierak murriztea, "ingurune naturalak eta uraren kalitatea zaintzeko", irizpide jasangarriagoen bila.

2 Plogging: azken urteetan gora egin du jarduera honen zale-kopuruak, non proposatzen den kirola egitea kosta garbitzen den eta hondakinak biltzen diren bitartean.

3 "Green" jasangarriago bat: ingurumena, ur-kontsumoa eta ura birziklatzeko prozesua gehiago errespetatuko duten ureztatze-sistemak ezartzea.

4 Gipuzkoako ur bizien kanala: Maialen Chorrauten izena izango du, 4 milioi euroko aurrekontua du eta 2024ko Jokoak baino lehen prest egongo da.

5 Aztarna hidrikoa: Erakunde batek duen eraginari buruz kontzientziatzeko lehen urratsa da, eragin hori murrizteko ildoak eta ura babesteko programak sustatu aurretik.

6 Itsas ibilbideak: itsas espazio erraztaile eta mugatuak, uretako kirolak modu arduratsu eta jasangarrian praktikatzeko.

7 Euskadi, buruan: Euskadiko Merkataritzaren Behatokiak argitaratu duenez, Euskadiko biztanleen ia herenak ura aurreztu eta babesteko neurriak hartzen dituzte egunero.

8 Zarautz 4Teens: Aritz Aranburuk sustatutako haurrentzako surf-txapelketa, non balio nagusiak jasangarritasun-jarduerak eta -prestakuntza diren.

9 The Ocean Cleanup: nazioarteko proiektu horren bidez itsas korranteak aprobetxatzen dira plastikoak plataforma batean pilatu eta ondoren ateratzeko.

10 Erregaiak uretan isurtzea: uretako eskia eta antzeko kirolak txalupen erabileraren mende daude, eta horrek eragin dezake erregaiak eta gasolina isurtzea uretan.

Uraren Euskal Agentziak (URA) 1.671 salaketa jaso ditu ibaietarako isurketengatik 2017tik 2020ko urrira bitartean; % 41 "garrantzitsuak" izan dira.

hikoak. Klub eta erakundeek beren eragina neurtu behar dute, eta urtetik urtera datuak hobetu behar dituzte, zifren erregistro baten bidez, ahaleginaren bilakaera eta eraginkortasuna aztertu ahal izateko. Horri aztarna hidrikoa deitzen zaio; karbono-aztarnaren antzekoa da,

eta neurketa geroz eta ohikoagoa da. Ur-hornikuntza bermatzea, baita kantitatean eta bai kalitatean, erronka bat da, eta erronka hori geroz eta handiagoa izango da klima-aldaketaren testuinguruan. Ondorioz, baliabide hidrikoen kudeaketak rol ga-

rrantzitsua izango du politika publikoetan.

Uraren kalitatea eta sarbidea hobetzea

GJH helburu horren xede nagusia bat uraren kalitatea eta sarbidea hobetzea da, honako hauekin batera: kutsadura murriztea, isurketak deuseztatzea, produktu kimikoen eta material arriskutsuen isurketa murriztea, tratatu gabeko hondakin-urak deuseztatzea eta birziklapena eta berrerabiltzea arriskurik gabe areagotzea mundu-mailan. Bestalde, mundu-mailan, hamar pertsonatik hiruk ez dute ur edangarri segururako sarbiderik, eta hamarretik seik ez dute sarbiderik modu seguruan kudeatutako saneamendu-instalazioetara. Zifra horiek egoera

gogorra islatzen dute, eta dagoeneko GKE eta elkarte ugari horren aurka ari dira borrokatzen, kirol-munduaren laguntzarekin.

Kirolak, gainera, asko egin dezake arlo horretan, itsas munduarekin lotutako kirolak egiten dituzten pertsonak kontzientziatuz eta kirol-erakundeei eskatuz ura birziklatzea aurreikusiko duten estrategiak garatzeko. Euskadiko kirol-ekosistemaren erronketako bat izango da, zehazki, ekintza-ildo komun batean lan egitea itsasoarekiko eta paisaia naturalekiko mende-kotasun handia duen ingurune batean. Momentuz, soilik Gipuzkoako Surf Federazioa saiatu da batzeko deia egiten ildo horretan, elkarrekin konponbideak aurkitzeko. ■

ZARAUTZ PRO

#Efizientzia

#Argiztapena

#Kutsadura

#Energia berriagarriak

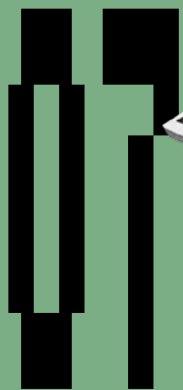
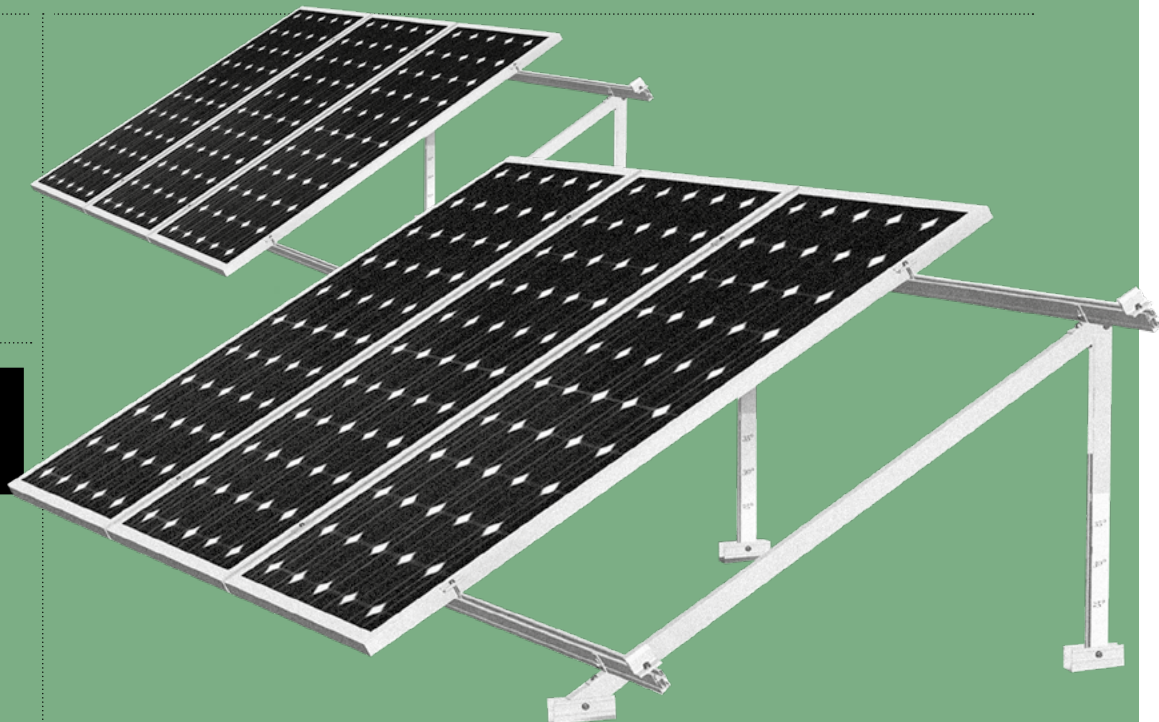
#Ingurumena

#Baliabideak

Helburua? Premiazko neurriak hartzea klima-aldaketari eta haren eraginei aurre egiteko eta energia eskuragarriako sarbidea bermatzeko.

Xedeak? Energia berriagarrien proportzioa handitzea energia-iturri guztien artean, azpiegitura handitzea eta teknologia hobetzea, pertsona guztiei zerbitzu jasagarriak emateko.

Energia eskuragarri eta ez kutsatzailea

012ko Londreseko Olinpiar Jokoek sortu zituzten isurketak Europako 200.000 etxebizitzak urte batean sortzen dituzte.. Zi-fra horrek islatzen du kirol-ekitaldi handiek ingurumenean eragin handia dutela. Adibide horrek erakusten du nola larriagotu ditzaketen kirolaren praktikak, eta, are zehatzago, lehiaketa handiek berotze globala eta ozono-geruzaren suntsipena bezalako arazoak. Horrez gain, klima-eragina murrizteko aukera dute, eta "showroom" handi bat izan daitezke energia-efizientziako sistemak erakusteko. Horrelako adibideak egunero ikus daitezke, eta zaila da ospakizun batzuek duten eragin kutsatzaile osoa kalkulatzeko. Hala ere, kirol-instituzio eta -erakunde asko programak eta eskalak ari dira garatzen, jarduera horren ingurumen-eragina neurtu ahal izateko. Hori da New Yorken kasua, non kalkulatu zuten 2012ko maratoiak 50 tona zabor sortu zituztela guztira.

Ilido horretan, Parisen kalkulatu zuten, maratoi bakoitzean batez bestean plastikozko 450.000 botila jasotzen zituzten lurretik. Egia da kirol-kudeatzaileek urteak daramatzatela kutsadura-mailak murrizten saiatzen eta energia-iturriak ingurumena gehiago errespetatuko duten metodoekin ordezkatzeko moduak bilatzen. Horrek paradigma-aldaketa garrantzitsua dakar kirol-industriarentzat, ez soilik karbono-aztarna murrizteko orduan, baizik eta baita entrenamendu-zentroak eraikitze eta txapelketa bat antolatze orduan ere. Horretarako, funtsezkoa da ekitaldiak planifikatzen hori kontuan hartzea. Sektorearen bidea markatu duen instalazioetako bat Etxebarriko kiroldegia da: Europar Bata-

■ **Garraioa**
Kirol-ekitaldi batean sortutako berotegi-efektuko gasen (BEG) isurketen

% 80 eta % 90 artean lekualdaketatik datoz. 2012ko Londreseko Olinpiar Jokoei sortu

zituzten isurketak Europako 200.000 etxebizitzak urte batean sortzen dituzte.

■ **Roland Garros**
Txapelketaren edizio batek berotegi-efektuko gasen 156.000 tona sortzen ditu.

Isurketak CO²

sunak (EB) aukeratu zuen Sporte 2 proiektuan parte hartzeko. Proiektuaren helburua da % 30 murriztea isurketa kutsatzaileak, baita kirol-instalazioetan energia

aurrezte ere. Bizkaiko udalerrria aukeratu zuten Europako beste bi kiroldegirekin batera, 1,5 milioi zentorren artean. Ilido horretan, Camp Nou eta San Mames ze-

laietako birmoldaketan xedea da energia garbien erabilera maximizatzea eta energia-efizientzia handitzea.

Egoera hori bereziki aipagarria da motorraren munduko kirol-diziplinetan. Soilik 2019an, 1 Formulako jarduerak 256.551 tona CO₂ sortu zituen. Erakundeak berak argitaratutako zifren arabera, soilik kutsaduraren % 0,7 dago lotuta motorrekin, eta % 7,3 zirkuituetako beste jarduera batzuetatik dator. Isurketa handienak honako hauek eragiten dituzte: materialaren garraioak (% 45), langileen lekualdatzeak (% 27,7) eta bulego eta fabrikaren funtzionamenduak (% 19,3).

■ **Iturri alternatiboak**
Azken urteetan, gora egin dute jarduera fisikoa egin bitartean energia sortzeko

moduak proposatzen dituzten berrikuntzek. Energia zinetiko pilatua baliatzen duten bizikletak, zolan

sorgailu bat duten running-oinetakoak edo mugitzen direnean kargatzen diren LED bonbilak dituzten sokak.

Energia sortzea

Administrazioek kudeatzaile eta klubei eska diezaiekete euren agirietan energia garbien kontsumoa sustatzeko

1 San Mamés: Europan eraikingintza jasagarriko LEED ziurtagiria (Leadership in Energy and Environmental Design) lortu zuen lehen zelaia izan zen; ziurtagiri hori arlo horretako garrantzitsuena da nazioartean. Eraikinen jasagarritasun-maila baloratzen du honako kategorია hauen arabera: integrazioa partzelan, energia eta uraren aurrezpena, ingurumen-eragin txikiko materialen erabilera, barne-ingurunearen kalitatea eta berrikuntza eta diseinua.

2 Transporte: garraiobide jasagarri eta publikoak eskaintzea, administrazioekin lankidetzan, pabiloira joateko. Hori da kirolaren erronka handietako bat.

4 Forum Sport: I aurten aurkeztu du plan estrategiko berria, eta jasagarritasuna da ardatz nagusia. Denda-sarean, energia-efizientziak rol nabarmena du helburuetan.

7 Forest Green Rovers: Ingalaterrako klubaren zelaia eguzki-panelen fokuekin argitzen da, eta belarra algekin, azukrekin, kokoarekin, hondarrarekin eta jatorri etikoko bakterioekin zaintzen dute.

8 'District heating' Anoetan: proiektu publikoak baloratu du berokuntza jasagarriko sare handi bat garatzea Anoetako kirol-eremuko instalazioetan.

5 Antzizar: kiroldegia plakak fotovoltaikoak ipiniko ditu kontsumoaren % 31,1 estaltzeko. 25 urteko bizitza baliagarria izango dutenez, 300.000 euroko inbertsioa izango du.

9 MotoE: txapelketa espezifikoak sortzea, agerian jartzeko energian aurrera egiteko beharra eta eredugarriak izateko motor-diziplinen barruan.

2 Miribilla: Bilbao Basket klubaren helburua da pabiloia soilik energia % 100 berriztagarria erabiltzea, eta antzeko neurriak eskatuko dizkie hornitzaile guztiei.

6 Step-2-Sport: kirol-instalazioen energia-birgaitzea sustatzeko proiektu europarra, besteak beste energia berriztagarriak erabiliz.

10 Ortuella juega limpio: Udalak, beste erakunde batzuen urratsei jarraikiz, LED argiztapena eraman du udal-instalazio guztietara, atletismotik pilotalekura.

Garraioaren sektoreak Euskadiko amaierako energia-kontsumoaren % 43 hartzen du, hau da, 2.165 petrolio-kilotonaren baliokidea (siglak: pktb)

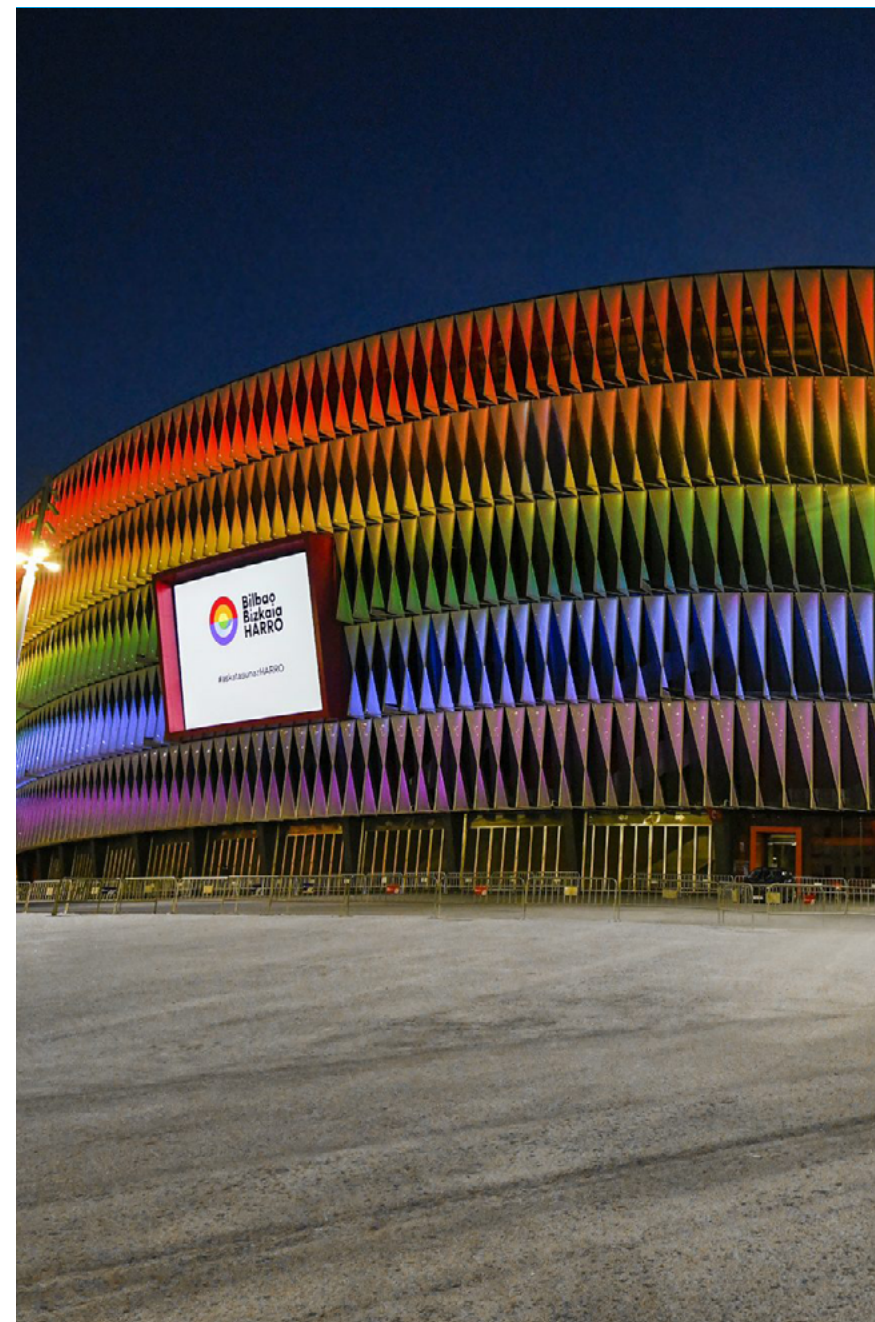
Hori dela eta, F1 eta Nazioarteko Federazioak (FIA) plan bat sustatu dute zerora murrizteko CO2 isurketak 2030era bitartean. MotoGPK gauza bera egin du; onetsi dute 2027tik aurrera moto guztiek erregai % 100 ez fosila erabiltzea, eta energia berriztagarriekin funtzionatuko duten bulego, instalazio eta fabriketan jardungo dute. Pixkanaka, federazio eta erakun-

deek barneratu dute kontu hori garrantzitsua dela, eta euren jarduketara-irizpideak aldatu dituzte 2030 Agendako ingurumen-artikulo helburuak betetzeko. Gainera, klub pribatuak eta sektoreko enpresek ere irizpide horiek ezarri dituzte entrenatu eta lehitzeko instalazio berriak eraikitzean, energia berriztagarrietan eta baliabideen erabilera efiziente oinarrituta.

Alde horretatik, bereziki garrantzitsua da San Mameseko udal-kiroldegia kasua: ingurumen jasagarritasun eta -errespetuaren LEED nazioarteko zigilua lortu zuen, eta horrek berretsi egin zuen Bilboko Udalak energia-efizientziarekin duen konpromisoa. Adibide hori funtsezkoa da Estatuko gainerrako kirol-erakunde, klub eta enpresa pribatuen bidea gidatzeko, adibidez GO fit enpresarena; akordio bat sinatu zuen Frantziako Engie multinazionalarekin, datozen hamar urteetan zehar energia berriztagarria hornitzeko.

Komunitate zientifikoak planteatutako klima-alertaren ondorioz, 2020-2050 urteen artean CO2 isurketak izango dira energia-aren sektorea eraldatzeko ardatz nagusia. Horri ondoren lortutako akordioak gehitu behar zaizkio, adibidez Parisko Akordioa (2015eko abenduaren 12an sinatu zen), erreferentzia-esparrua baita energia-politikan. Euskadin, adibidez, % 27 murriztu dira gas-isurketak 2005aren aldean, eta % 11 1990aren aldean, Berotegi Eftukiko Gasen (BEGak) isurketen Inbentario berrienak jasotzen duenaren arabera. Eta hori ekonomiaren hazkundera oztopatu gabe, % 20 handitu baitzen aldi horretan. Aztertutako zifretatik ondorioztatzen da isurketen joera Klima 2050 Estrategiaren helburuek markatutako bidea baino hobea dela.

Beraz, kirolak bat egin behar du, eraldaketa- eta kontzientziazio-elementu gisa, kontsumo-praktika berriak sartzearekin edo instalazioen eraikuntza egokitzarekin. Horrez gain, administrazioen apustu irmoa ere beharrezkoa izango da, talde gehienak emakida-araubideko barrutitan baitaude. ■

#Proiektzioa

#Berrikuntza

#Kontratazioa

#Susperraldia

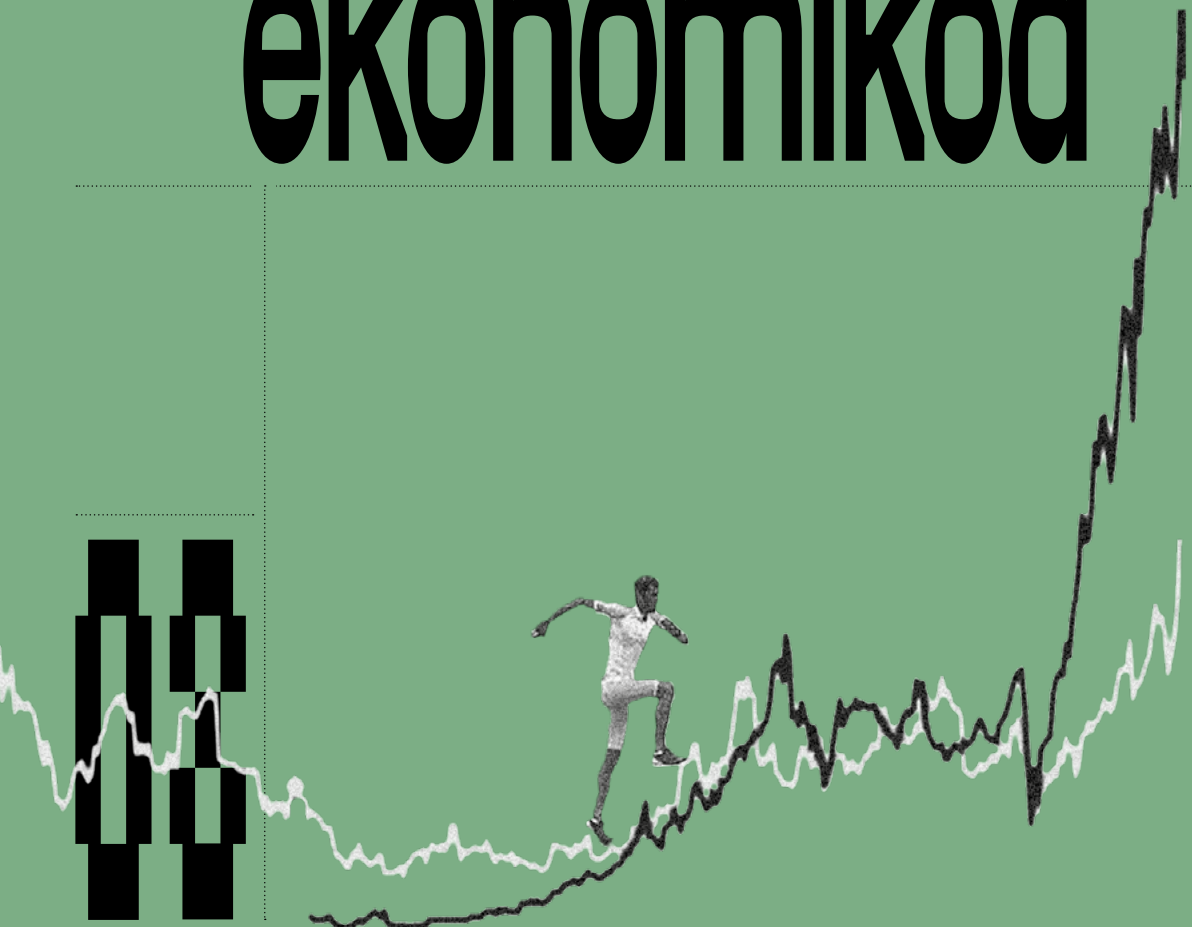
#Prestakuntza

#Ekintzailatza

Helburua? Hazkunde ekonomiko jarraitua, inklusiboa eta jasangarria sustatzea, baita guztientzako enplegua, enplegu produktiboa eta lan duina ere.

Xedeak? Garapenera bideratutako politikak sustatzea, ekoizpen-jardueren, lanpostu duinak sortzearen, ekintzailatzaren, sormenaren eta berrikuntzaren alde egiteko.

Lan duina eta hazkunde ekonomikoa

4.180 M€

Eskualdean, kirolaren eragin ekonomiko indusituak 4.000 milioi euro gainditzen ditu, Euskadiren 2018ko BPGd-ren % 5,7.

■ **Enplegu gehiago**
COVID-19aren aurretik, sektoreak, zuzenean eta zeharka, 414.000 enplegu sortu zituen Estatuan.

■ **Enpresa gehiago**
Euskadin kirolarekin lotutako 1.916 enpresa zeuden 2020aren amaieran.

■ **Gimnasioak** Fakturaturako milioi euro bakoitzeko, gimnasioek 42 pertsona enplegatzen dituzte Estatuan, PwC-ren arabera.

zaleentzat beilatoki bihurtu da urte osoan zehar.

Kirola Euskadin, ekonomiaren trakzio-sektorea

Kirolak eskualdearen ekonomian duen pisua 3.044 milioi eurokoa da zeharkako eraginarekin, eta 4.180 milioi eurokoa eragin indusituarekin, Euskadiren 2018ko BPGd-ren % 4,2 eta % 5,7, hurrenez hurren. Estatu-mailan, sektoreak ekonomiari 1,5 euro ematen dizkio fakturaturako euro bakoitzeko, beste industria batzuetan duen trakzio-rolari esker, PwC eta España Activa fundazioaren azterlan baten arabera. COVID-19aren aurretik, hori Estatuko BPGd-ren % 3,3 zen. Euskadik kirolarekin lotutako ekonomiari begira hamarkada honetarako duen erronketako

bat da kirol-praktikatik datorren negozioaren pisua handitzea. Pandemiaren aurretik, % 35,3 besterik ez zen. Edo gauza bera: kirolak Euskadiko ekonomian duen eraginaren bi heren lotuta zeuden gizarte- eta entretenimendu-kontuekin. Horri dagokionez, Osasunaren Mundu Erakundeak (OME) badu plan bat 2030 Agendaren barruan, jokabide aktiboa sustatuko duen ingurune global bat sortzeko. Praktikatzailerak badaude, eskaria, negozioa, enpresa-egitura eta lanpostuak sortzen dira. Estatuko fitnessa kirol praktikatzaileraren sustatzailerak handi bat da, eta hamarkada honetan gizartearen % 14,7ko

■ **Europako funtsak**
Euskadik susperraldi ekonomikorako funtsetako 93 milioi euro bideratuko ditu

kirolera. Horretarako, prestakuntza-, berrikuntza-, jasangarritasun- edo digitalizazio-

proiektuak hautatu dituzte, adibidez kirol-instalazio guztietan 5G sistema ezartzea.

parte-hartzea lortu nahi du, hau da, 7 milioi bazkide kirol-instalazioetan, pandemia aurretik baino 1,5 milioi gehiago. Beste behin, eskariak gora egiten badu sortutako enpleguak ere gora egingo du. Euskadin, kirol-instalazioen kudeaketarekin (% 13,9) eta prestaketarekin eta entrenamendurekin (% 4,8) lotutako jardueren gastua ez da heltzen guztizkoaren bosten batera, eta kirol profesionalak % 21,1 sortzen du. Hirugarren mailan daude kirol-artikuluen fabrikatzaileak (% 18,3), eta industria horretan Euskadi erreferentzia historiko bat da. Guztien artean txirrindularitza-sektorea nabarmentzen da, lehen mailako markekin, besteak beste, Orbea eta BH Bikes: bi enpresa horiek dira Estatuan bizikleta gehien saltzen dituztenak. Hala ere, oro har, Euskadik kirol-enpresen polo gisa hazteko erronka du aurrean. 2020aren amaieran, eskualdean kirolarekin lotutako 1.916 enpresa zeuden, hau da, zortzigarren postuan taula nazionalen, Estatistikako Institutu Nazionalaren (EIN) datuen arabera. Alde horretatik, azpimarratu behar da joera nabarmen behetik gorakoa dela: 2018

Euskadi Next

Kirol-industria baliabide- eta enplegu-iturri bihurtu da.

1. Jarduera fisikoaren eta kirolaren arloko lanbideen legea:

Eusko Jaurilaritzak onetsi zuen laneko intrusismoa kontrolatzeko; 2025etik aurrera, sektoreko teknikariei eskatuko die euren titulazioak egiaztatuko dituen dokumentu bat aurkezteko.

3. Emakumeen talentua sustatzea:

gobernu-organismoetan emakumeen presentzia sustatzeko kuotak finkatzea da klubetan emakumeak buru izango diren etorkizuneko proiektu baten lehen urratsa.

7. "Wellness" korporatiboa:

taldean jarduera fisikoa sustatzeak produktibitatea hobetzen du lantokian, absentismoa murrizteaz eta ongizatearen alde egiteaz gain.

4. Barne-igoera:

erakundearentzat jasangarriagoa da talentua sustatu eta prestatzea erakartzea baino. Kirol-erakundeak erakargarriagoak bihurtzen dira politika horiekin.

8. Gazteen enplegu-planak:

kiroleko langileen % 50ek 35 urte baino gutxiago dituzte, eta horrek ikasten eta lanean ari ez diren gazteen proportzioa murrizten du.

5. Karrera duala:

kirol-erakundeek atleta profesionalentzako prestakuntza-planak sortu behar dituzte, zelaietatik kanpo etorkizunerako prestatzeko.

9. Innovaraba:

Baskonia-Alavés klubaren proiektu horrek mila enplegu sortuko ditu, prestakuntza espezializatuko planekin eta kiroleko start-upetako inbertsioekin.

2. Berdintasun-batzordea:

plantillan eta gobernu-organismoetan aniztasuna eta berdintasuna jokabide-kodeen eta protokoloen bidez bermatzeko talde bat sortzea.

6. Barne-komunikazioa:

funtsezkoa da erakundearen lan-giro ona egoteko, talentuari eusteko eta taldeen esku-hartzea sustatzeko.

10. Turismo aktiboa:

kirolak, turismoaren urtarokotasuna gainditzeko eragile gisa, enplegua sortzen du landa-eremuan, baita tokiko zerbitzuak sustatzen dituen turismo jasangarria ere.

Kirol-enpleguaren zati handiena prekarioa eta lanaldi partzialekoa da: gradudunen % 72k 1.500 euro baino gutxiago kobratzen dituzte hilabetean, eta % 20k 900 euro baino gutxiago.

eta 2020 artean, biak barne, pandemiak eragindako krisia gorabehera, zifra % 43 handitu zen, Estatuko gainerako eskualdeetan baino gehiago.

Lan berriak eta berrikuntza handiagoa

Elnaren arabera, Euskadin kirolean 260 euro inbertitzen ziren etxeko 2020aren amaieran. Pertsonako batez besteko gas-

tua 110 eurokoa zen, Estatuko batezbestekoa baino % 50 gehiago, Aurrekontu Familiarren Inkestaren arabera. Izan ere, Euskadi da Espainiako estatu osoan kirola egiten edo ikusten gehien gastatzen duten herritarrek dituzten eskualdeetako bat. Horrek lotura zuzena eta zeharkakoa du kirol-enpleguarekin: aldi baterako eta lanaldi partzialeko kontratu asko daukenez, profesionalentzat zaila-

goa da karrera bat edukitzea eta kontratu bakar batekin bizitzea. Enplegu-aniztasunerako joera errealitate bat da, eta industriak erronka horri egin behar dio aurre Garapen Jasangarri-rako Helburu (GJH) horretan eragin erreala izan nahi badi. Ondorioz, kirol-klubak eta gimnasioak profesionalen lanaldi osoko kontratuak eta karre-ra-planak eskaintzeko moduak ari dira bilatzen. Talentua fide-

lizatzea funtsezkoa da. Unibertsitateko kirol-karrera bat izateak ere ez du enplegua bermatzen. Soilik Euskal Herriko Unibertsitatean (UPV/EHU) 2017an graduatu zirenen % 28k zuten kontratu mugagabe bat 2020aren amaieran. % 72k hilean 1.500 euro baino gutxiago kobratzen zituzten, eta, Euskadin, gehienek (% 19,7) 601 eta 900 euro arteko soldata zuten; horrek agerian jartzen du lanaldi partzialeko kontratuaren nagusitasuna.

Berrikuntza funtsezkoa da sektorea haz dadin hamarkada honetan. Euskadik, ondorioz, aurreikusi du 93 milioi euro bideratzea Europako funtsetara, Baskonia-Alavés taldearen Inno-varaba eta antzeko beste proiektu batzuk lantzeko: aurreikusi dute mila enplegu sortzea. Horrez gain, kirol-instalazioen digitalizazioa ere finantzatzeko dute, 5G sistema ezartzeko. ■

#Digitalizazioa
#Industria
#Azpiegitura

#Berrikuntza
#Aurrerapena
#Ongizatea

Helburua? Azpiegitura erresilienteak eraikitzea, industrializazio inklusibo eta jasangarria sustatzea eta berrikuntza bultzatzea.

Xedeak? Azpiegitura fidagarriak, jasangarriak, erresilienteak eta kalitatezkoak eraikitzea, eskualdeko eta mugaz gaindiko azpiegiturak barne, ekonomiaren garapeneren eta giza ongizatearen alde egiteko.

Industria, berrikuntza eta azpiegitura

azpiegituren garapenak eta azken urteetako berrikuntzek kirol-praktika eta sektorearekin lotutako kontsumoa sustatu dituzte. Kirolak publiko berriak lortu ditu, eta aurrerapenei esker industria hazi egin da eta balio-proposamen handiagoa dauka. Gaur egun. Teknologia eta digitalizazioak aukera ematen diote sektoreari negozioa sortzeko eta lehen ez zegoen aukera bat topatzeko. Hori dela eta, garrantzitsua da sektoreak lan egitea gizartea kontzientziatzeko motor ekonomiko gisa duen gaitasunari buruz, enplegua eta aberastasuna sortzeko, eta ez soilik entretenimendu- eta osasun-birtarte gisa.

Euskadin, kirol-erakundeek aurrean duten erronka garrantzitsuetako bat da digitalizazio estrategiak indartzea. Euskal Kirol Federakuntzen Digitalizazioari buruzko Azterlanaren arabera, % 60,4k ez dute digitalizazio-estrategiarik, eta soi-

■ Industria

Aurreikusten da 25 milioi euro inbertitzea kirol-instalazio guztietan 5G sistemak ezartzeko.

■ Berrikuntza

Aplikazioak garatzea eta aurrerapenak egitea metabertoaren eta espazio digitalaren munduan.

■ Azpiegiturak

Eusko Jaurilaritzak 93 milioi euro baino gehiago bideratuko ditu kirol-instalazioetara.

“Helburua da Euskadiren BPGd-ren % 40 industria adimendunean eta zerbitzu aurreratueta oinarritzea”, adierazi du Iñigo Urkullu lehendakariak.

lik federazioen % 22,9k adierazi dute estrategia digitala dutela. Nahiz eta digitalizazio-maila beste sektore batzuetakoa (hezkuntza edo merkataritza, adibidez), baino txikiagoa den, Euskadiko federazioek gainerako kirol-erakundeek baino presakuntza hobea dute.

Bestalde, ezin dugu ahaztu kirol-eko NFT direlako boomageldiezin dela. Industrian, mota horretako kriptoaletuen transakzioak bikoiztu egingo dira 2022an, eta 2.000 milioi dolar baino gehiago sortuko dituzte. Estatu-mailan, kirol-zaleen % 10ek aktibo digi-

67%

talak erosteko interesa dute, Nielsen erakundearen txosten baten arabera. Kirol-sektoreak urrats handiak egin ditu esparruan aplikatutako ikerketa eta zientziaren arloan; hala ere, oraindik askoz gehiago susta daiteke norabide horretako lana. Kirolak azken urteetan indartu duen arloetako bat hub teknologikoen eta berrikuntza-laborategien garapena izan da. Horiek aukera ematen dute ezagutza transferitzeko: lehenik, enpresek goi-mailako lehiari eta errendimenduari, eta ondoren publiko orokorrari. Argi gelditu da teknologia izan dela gizartean kirol-praktika areagotzeko azken aliatu handia, baina, horrez gain, beste alderdi asko ere indartu behar ditu.

Helburua? Alde batetik, sektoreko erakundeak eta enpresa handiak startup edo enpresa txiki eta ertainekin (ETE) elkartzea, elkarren arteko lankidetzak susta dadin eta lehenek proiektuak aurrera ateratzeko beharrezkoa den finantza-bultzada eman dezaten. Bigarrenik, elkartze horri esker aukera eta balio-proposamen berriak sor litezke, aurrerapausoak emango dituzten proiektu espezializatuak sortu ahal izateko, bai kirol-sektorean eta bai orokorrean. Industrian, kirol-retailaren sektoreak urteak daramatza ekoi-zen-katean hobekuntzak ekarriko dituzten ekintzak lantzen. Euskadin, kirol-ondasun edo artikuluen fabrikazioaren pisu ekonomikoa kirolarekin lotutako jarduera ekonomiko osoaren % 18,3koa zen 2018an, eta merkaturatzearena, berriz, % 13,4. Ternua Group, Orbea, BH Bikes, Spiuk edo Etxeondo enpresak dira arloko liderretako

■ Negozioaren % 67
Euskadiko fabrikatzaileen esku daude Espainiako fakturazio-bolumen osoaren bi heren.

Ziklismoaren boterea

Industria eta teknologia: kirolak berrikuntzaren eta jasangarritasunaren arteko oreka topatu behar du.

1 Ekitaldi jasangarrien kudeaketa-sistema: Nazioarteko Atletismo Federazioak (World Athletics) abian jarri du jasangarritasun-jardunbide egokien gida bat, eta ekitaldi handien planifikazioan funtsezkoak diren 15 arlo jorratzen ditu.

3 Bitcoin delakoa jasangarria da? 2024an kriptodiru horrek orduko 297 terawatt kontsumituko ditu, eta 130 milioi tona metriko karbono sortuko ditu. Konpondu beharreko arazoa da.

7 Orbea: Euskadiko bizikleta-fabrikatzaileak mugikortasun jasangarria sustatu du Durangaldean, eta sei e-bike banatu ditu sektoreko erakundeen artean.

4 Bilboko Udala: aitzindaria da "blockchain" teknologia erabiltzen. 150.000 euroko lizitazio-prozesu bat abiarazi zuen, eta 17 enpresa teknologiko izan ziren hautagaiak 2018an, booma baino lehen.

6 Lizitazioak: Euskadi eskualde liderra zen kirol-lizitazioan 2017an, 105 milioi euroekin; gaur egun, aldiz, zortzigarren autonomia-erkidegoa da, 35 milioi euroko inbertsioarekin.

5 Kirol guneak: aire zabaleko espazioak dinamizatzea kirolarietako modu autonomoan erabiltzeko eta online edukiak sortzeko: kalistenia, parkour...

8 Miribilla: Bilbao Basket klubaren jasangarritasun-proiektuetako bat da energia kontsumoak energia berriztagarrien geroz eta kuota handiagoa izatea.

2 Araba Sport Capital: kirolaren eta ezagutzaren hub honek 64 milioi euroko inbertsioa eskatuko du, eta Basconia-Alavés taldeak sustatuko du.

6 Biomazaren "district heating" **Anoetan:** Jaurilaritzak, Iñigo Urkullu buru duela, 4,1 milioi euro bideratuko ditu 4.000 tona CO2 aurrezteko aukera emango duen proiektu batera.

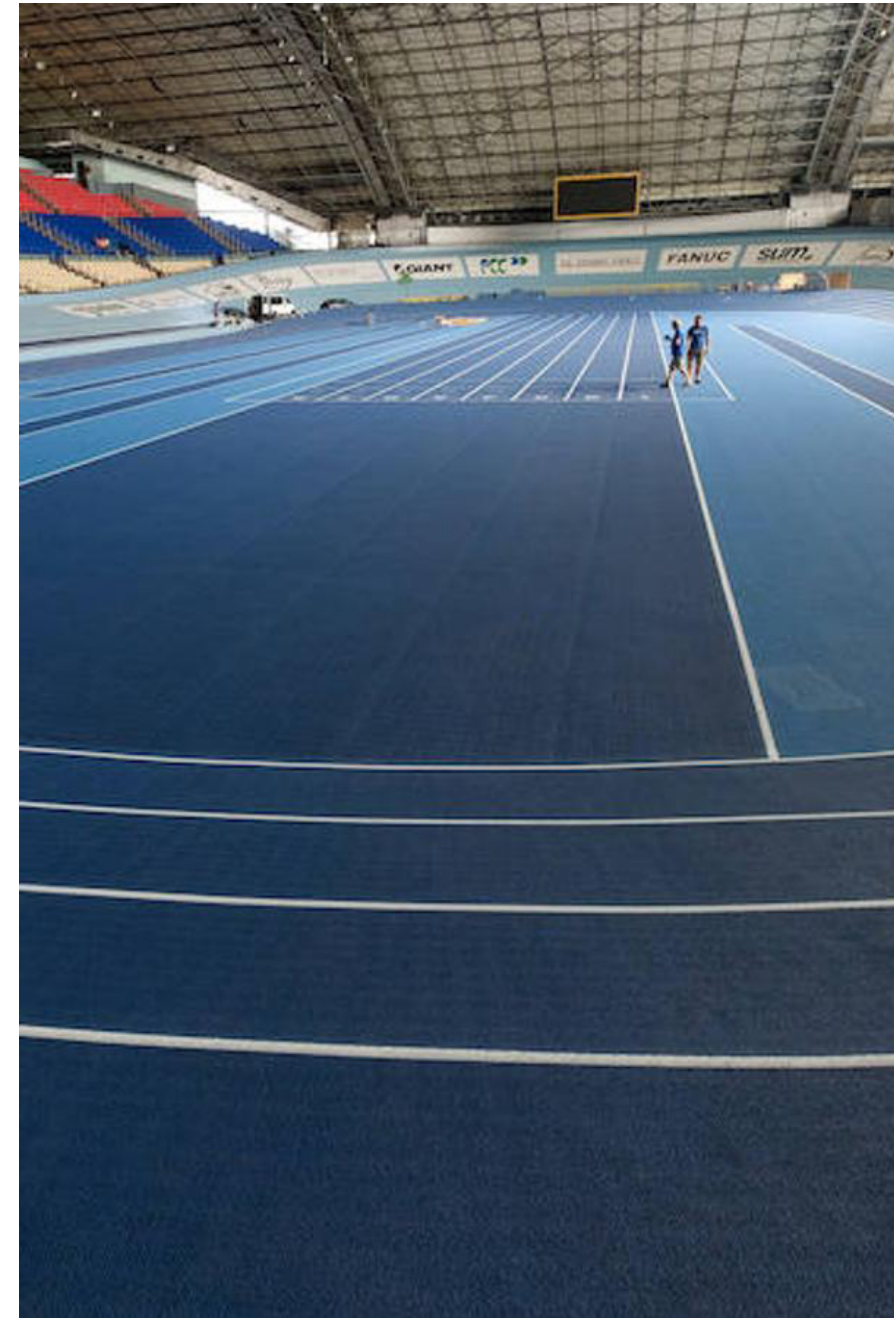
10 Errealitate birtuala eta metabertsioa: berrikuntza digitalaren joera berrienak dira kirolaren barruan. Nike, Adidas eta antzeko "playerrak" dagoeneko sartu dira unibertso horretan.

Kirol-instalazioen kudeaketa kirolarekin lotutako jarduera ekonomiko osoaren % 13,9 da Euskadin.

■ Teknologia
Odei-k Ejie sozietate publikoaren "blockchain" sarea garatu zuen.

■ Ekipamenduak
Kirol-espazio irekiak hedatu eta estaltzeko inbertsioa.

■ Aire zabalean
Naturaguneak mantentzeko ekipamenduak seinaleztatzea.

batzuk. Kirol-sektoreko enpresek bide luzea dute aurretik, teknologiarekin eta gelditzeko heldu den kontzeptu berri batekin: metabertsioa.

Industria- eta ehungintza-sektoreak sortzen duen ingurumen-aztarna eta -eragina ebatzi gabe, teknologia dagoeneko hazi da fronte berriak irekitzen. NFT direlakoez gain, metabertsioak borrokan ari dira negozio- eta entretenimendu-aukera bihurtzeko. Erronka berri horrek are gehiago tenkatuko ditu jasangarritasun-politikak. Kriptodirua minatzetik, hodeitik eta barez ere metabertsioen garapenetik eratorritako energia kontsumoak Europako herrialde ertain batek (besteak beste, Txekiar Errepublika eta Italia) baino berotegi-efektuko gas gehiago igortzen ditu. Beraz, teknologiak aukera handiak eskaintzen ditu, baina baita mundu-mailako erronka berriak ere.

Erakunde eta enpresen arteko sinergiak

Estatu baten garapen-maila neurtzen duten faktoreetako bi azpiegituren garapena eta industrializazio-maila dira. Berrikuntza ardatz izango duen eredu ekonomiko lehiakor bat lortzeko, azpiegitura-sare egoki behar da. Kirolak urrats handiak egin ditu norabide horretan, bereziki sinergien garapena indartzeko azpiegitura eta topaguneak sortzeari dagokionez.

Euskadik, hala ere, bere postua galdu du kirol-lizitazioen rankingean. 2017an liderra zen, 105,5 milioi euroekin, eta gaur egun soilik inbertsio publikoaren % 5 du, 35 milioi euroekin.

Ikuspuntu ekonomikotik, industriak oraindik lan egin behar du startup txikien finantza-zerbitzuetarako sarbidea handitzea. Kirol-klubek urrats handiak egin dituzte norabide horretan: anezkak babestu dituzte, finantzaketa-txandatan parte hartu dute eta lantaldeak sortu dituzte. Industria-mailan, kirol-sektoreak asko dauka egiteko. Enpresa askok erabaki zuten ekoizpena kanpora eramatea. Hala ere, COVID-19aren osasun-krisiaren ostean, enpresa batzuk jatorrira ari dira itzultzen. Enpresen erronken artean dago digitalizazioa eta eraldaketa arintzeko beharra. ■

#Errespetua

#Hezkuntza

#Berdintasuna

#Aukerak

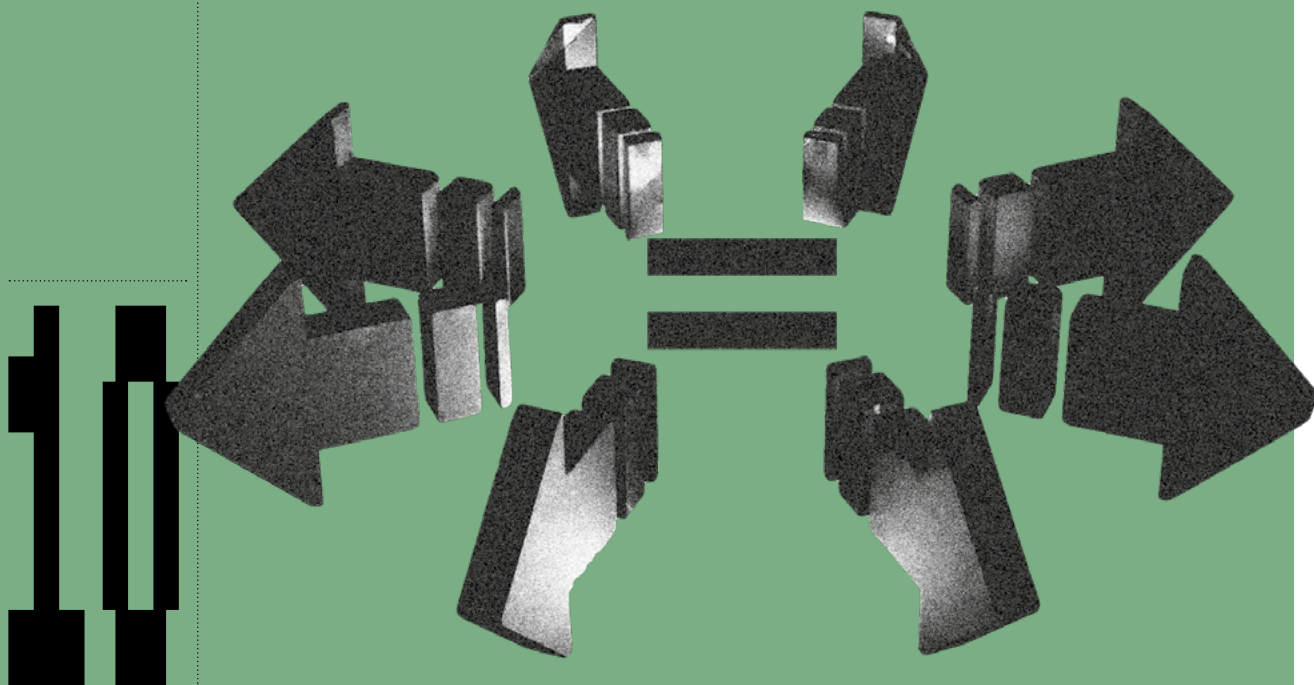
#Ikusgarritasuna

#Inklusioa

Helburua? *Sexuak, adinak, des-gaitasunak, arrazak, etniak eta erlijioak eragindako desberdinkeria murriztea Estatuan eta atzerrian.*

Xedeak? *Aukera-berdintasuna bermatzea eta emaitzen desberdinkeria murriztea, lege, politika eta praktika baztertzailak deuseztatuz eta lege, politika eta neurri egokiak sustatuz.*

Desberdinkeriak murriztea

izarte gisa gehien batzen gaituen jardueretako bat kirola da. Zerbait erlijio, sexu, genero eta gaitasuneko pertsonak batzen ditu. Zalantzarik gabe, kirola zutabe bat izan daiteke desberdinkeria murrizteko, eta, horretarako, erakundeetan parekatzeko eta aniztasuna errespetatzeko planak jarri behar dira abian.

Gizarteak eskatzen zuena (berdin-zaleagoa, inklusiboagoa) denbora luzez isilpean gorde edo alde batera utzi ondoren, industriari ikuspegia aldatu izana aitortu behar zaio. Geroztik desberdinkeria-jarduketa nabarmen gutxiago daude, nahiz eta oraindik daudenek irismen luzea dute. Goi-mailako lehiaketaren zati mediatikoak behar dituen diru-sarrerak soilik estatu autoritariotan lor daitezke, adibidez Qatarren edo Saudi Arabian, Fifa, 1 Formula, Espainiako Futbol Federazioa (Rfef) eta antzeko erakundeek hartutako erabakietatik ondoriozta daitekeen moduan. Nazioarteko Olinpiar Batzordeak (NOB), bestalde, harremanak estutu ditu Txinarekin, bertan egin baitira 2022ko Pekingo Neguko Olinpiar Jokoak. Kirolean interes diplomatiko eta ekonomiko handiak izateaz gain, hiru herrialde horiek badute beste zerbait komunean: genero parekotasuna urrun dago egiazkoa izatetik. Toki horietan, halaber, ez daude bermatuta sexu-askatasuna eta LGTBI komunitatearen eskubideak. Arrazismoan ere kirolak rol garrantzitsua du salatzen bozgorailu eta ibilgailu gisa. Horren adibidea da Black Lives Matter mugimendua, non bat egin zuten NBA, MLB eta MLS ligek: protestak egiteaz gain, partidak bertan behera utzi zituzten, George Floyd-en erailketa salatzen. Mundu-mailako diziplina

■ Inklusioa

Lehen aldiz historian, Nazioarteko Olinpiar Batzordeak (NOB) kirolari transgenero bati utzi zion

Tokiko 2020ko Olinpiar Jokoetan lehiatzen; 2021 ean egin ziren, pandemiaren ondorioz. Atleta protagonista

Laurel Hubbard zeelandarritarra izan zen, eta halterofilia parte hartu zuen, emakumeen kategorian.

Tokioko Olinpiadak

Black Lives Matter mugimendua bete-betean sartu zen kirolean; mundu osoko eta, bereziki, AEBko kirolariek protestak egin zituzten.

■ NBA

Zenbait partida bertan behera utzi zituzten George Floyd-en erailketa salatzen.

■ NFL

Partiden aurretik ereserkia jartzen zutenean belarriko jartzeko mugimendua.

■ MLS

Estatu Batuetako futbol-ligak protestekin bat egiteko ekintzak sustatu zituen.

askok ekintzak jarraitu zituzten, eta protesta gizarte osoan zabaldu zen. Athletic Clubeko jokalariek batzuek ere bat egin zuten mugimenduekin, adibidez Iñaki Williams ek eta Unai Nūñezek.

Emakumeen kirola, lantzeke dagoen ikasgaia

Europar edo Estatu Batuetan, nahiz eta egoera askoz hobea den, oraindik lan handia dago egiteko. Soldata-desberdinkeria postu berean, emakumeen kirolaren ikusezintasuna edo kirol egokituaren oztopoak (ez soilik arkitektonikoak) eguneroko kontuak dira. Baina zerbait aldatzen ari da. Euskadiko Kirolaren Lege berriak

eta Estatuko lege-proiektuak kirola funtsezko jardueratzat jotzen dute. Arauaren arabera, kirola egitea eskubidea bat da, eta emakumearen presentzia sustatzen du arlo guztietan. Oinarrietatik erantzukizun handieneko lanpostuetara. "Printzipio gidari berriak sartu dira, halaber, kirolatik indarkeria erazteko eta emakumea kirolean maila guztietan sartu ahal izateko baldintzak bultzatzeko", xedatzen du Euskadiko kirol-esparru juridikoak. Ez da garrantzi txikiko gaia; izan ere, Legea 2021 ean onetsi zen, eta urte horretan aurrerapausoak eman ziren Primera Iberdrola liga profesionalizatzen. Klubek onartu dituzte lehiaketaren lehen estatutuak,

■ Desberdinkeria

Kirolaren munduko desberdinkeria handienetako bat gizon eta emakumeen arteko soldata-desber-

dinkeria da. Futbolean, Alex Morgan izan zen gehien irabazi zuen emakume futbolaria, 498.000 euro hain zuten ere. Urte

horretan bertan, Leo Messi 112 milioi euro jaso zituen, L.Football aldizkariak argitaratutako datuen arabera.

Soldata-arrakala

Horiek futbolarien bermeak eta eskubideak handituko dituzte. Inbertsio publiko eta pribatu handiagoa behar da instalazioak egokitzeko eta kolektibo guztientzat inklusiboak egiteko, bereziki dibertsitate funtzionala duten pertsonentzat. Alde horretatik, Bilboko Udala lanean hasi da hiriko kirol-zentroek desgaitasuna duten pertsonen aukera gehiago eskaintzeko. Halaber, berdintasunaren arloan, marka babesleek kirol inklusiboaren alde egin behar dute; eta, horretarako, baliabideak ematez gain, lan-aukerak eskaini behar dituzte, gizarte-integrazioa proiektuak gidatu eta ikusgarritasun mediatikoa eman.

LaLiga abian jarri zuen LaLiga Genuine Santander txapelketa 2017-2018 denboraldian; bertan parte hartzen dute desgaitasun intelektuala duten 1.000 jokalarik baino gehiagok, eta lehiaketako 42 taldeak ordezkatzeko dituzte. Liga horretan parte hartzen dute Deportivo Alavés, SD Eibar, Athletic Club eta Real Sociedad klubetako Genuine taldeek.

Euskadin, Kirol Egokituaren Euskal Federazioak (FV-DA-KEEF) garun-paralisisa edo garuneko erasana duten kirolariek Euskadiko futbol-selekzioa sortzearen aldeko apustua egin du, eta 2022an debutatu zuen.

Basque Team-ek, Eusko Jaurilaritzarekin eta Jarduerra Fisikoaren eta Kirolaren Zuzendaritzarekin lankidetzan, honako zerbitzu hau du Zure Taldekoak Gara, kirolean sexuagatiko eta sexu-jazarpen eta -abusuen arreta-zerbitzua. Lan- eta prestakuntza-jardunaldi espezifikoak ere badituzte kirolaren eta berdintasunaren arloan; azterlan espezifikoak egiten dituzte goi-mailako ki-

Homosexualitatea kirolaren munduan: urte askotako tabua

Kirolaren munduan, sexu-jazarpenaren presentzia % 3 eta % 52 artekoa da, Eusko Jaurlaritzaren Jarduera Fisikoaren eta Kirolaren Zuzendaritzaren eta Emakunderen txosten baten arabera.

■ Euskadiko prentsan, emakumeen kirolei buruzko albisteak ez dira iristen guztien % 5era.

■ Argitalpen guztien % 91,4 gizonen kirolari buruzkoak dira.

■ Soilik emakumeen kirolari buruzko albisteak % 4,1 agertu ziren azalean.

rolean desberdinkeria eragiten duten kausak sakonago ezagutzeko.

Kirola, funtsezkoa desberdinkeriaaren aurkako borrokan

Nolanahi ere, kirola indar handiko palanka bihurtu daiteke desberdinkeria murrizteko, bai kirol praktikarekin lotutako eta balioetan oinarritutako hezkuntzaren bidez, bai gizarte inklusiboagoak garatzearen bidez. Horrez gain, aliatu bat izan daiteke migratzaileen integrazioan: izan ere, kirolaren rol bateratzailea ezin da gutxietsi, eta garrantzi handia izango du migratzaileei harrera egiteko estrategian. Arrazoiak? Kirola egiteari esker, izan taldean edo banaka, sozializazioa ahalbidetzen da, eta barneko gizarte-koheren horrek, Euskadiko gizartearen desberdinkeria murriztitzeko eta elkartasunaren kultura susta dezake. Horri gehitzen badiogu kirol-jarduerak gazteen garapenean duen rola, lagungarria izan daiteke gizarte-desberdinkeria oinarritik murrizteko. Hori da Euskadik planteatu duen helburuetako bat, etalanean ari da Euskadiko V. Inklusio Plana (2022-2025) onesteko, non kirola funtsezkoa izan litekeen. ■

- 1 Gasteizko Nazioarteko Parabadminton Txapelketa:** Gasteizko Bakarrik klubak antolatzen du jarduera, dibertsitate funtzionala duten kirolarien jarduera sustatzeko nazioarteko txapelketa baten bidez.
- 2 Athletic eta Lantegi Batuak:** desgaitasuna duten pertsonen integrazioa laguntzeko akordioa, San Mameseko instalazioetan boluntario-tza-programa baten bidez.
- 3 Berdintasun- eta aniztasun-batzordeak:** Ikirol-federazioek parekotasuna behar dute zuzendaritza-organoetan, berdintasunean hazteko; gaur egun ez dago horrelakorik.
- 4 Kirol Emakumeen jaialdia:** Arabako Foru Aldundiak antolatutako jarduera, kirol-federazio guztiak ikusgarritasun-jardunaldi batean biltzeko.
- 5 Diskriminazio positiboko irizpideak:** Bizkaiko Foru Aldundiaren dekretu eta dirulaguntzetan, emakumeentzat, kirol egokituarentzat eta bertoko kirolentzat.
- 6 Bilboko Udala:** kiroldegia berritzatzeko konpromisoa, desgaitasun-maila garrantzitsua duten pertsonen arreta emateko.
- 7 Surf Irekia:** surf inklusiboa Sopela eta Plentziako hondartzetan, dibertsitate funtzionala duten pertsonen udan zehar surf-klaseak eskaintzeko.
- 8 Genuine taldeak:** Euskadiko futbol profesionaleko klubek Genuine taldea dute, eta desgaitasun intelektuala duten jokalariek osatzen dute (gizonak eta emakumeak).
- 9 Erandio, kirol inklusiboarekin:** Erandioko kiroldegia desgaitasuna duten pertsonen kirol-txapelketak sustatzen ditu, adibidez Estatuko boccia-txapelketa.
- 10 Euskadiko Jarduera Fisikoaren eta Kirolaren Legea:** aurreikusten du indarkeria- eta gorroto-jokabideak etetea eta berdintasuna sustatzea emakumeen kirol-praktiketan.

#Bidegorria

#Oztopoak

#Mugikortasuna

#Ingurumena

#Bizikletak

#Demografia

Helburua? Hiri eta eskualdeak inklusiboak, seguruak, erresilienteak eta jasangarriak izatea, hirialdeetan biztanleriak gora egin ondoren.

Xedeak? Karbono-isurketak eta baliabide naturalen xahuketa murriztea, klima-aldaketari aurre egin ahal izateko lur asko libre utziko dituen planeta batean: 2030ean, 5.000 milioi pertsona biziko dira hirietan.

Hiri eta komunitate jasangarriak

11

azio Batuen Erakundeak (NBE) helburu bat du: hirietan hobe bizi ahal izatea. 2007az geroztik, munduko biztanleen erdia hirietan bizi dira, eta espero da ehuneko hori % 60ra handitzea 2030erako: 5.000 milioi hiritar. Herrialdeek ildo horretan dituzten planei dagokienez, jasangarritasunak funtsezko rola du: berdegune gehiago, aire garbia, gas kutsatzaile gutxiago eta zarata eta hondakin gutxiago. Kirola erakundeen aliatu estrategikoa da XXI. mendeko bigarren hereneko hiriak sortzeko. Hiri-masifikazioko testuinguru horretan, hiriek eta metropolialdeek karbono-isurketen % 70 inguru sortzen dituzte, eta planetako osoko baliabideen erabileraren % 60tik gora. Nahiz eta lurreko espazioaren % 3 soilik hartzen duten.

Duela gutxira arte, kirolak lehenetasun eta erronken atzealdean jartzen zuen jasangarritasuna. Orain, NOBK ez du aztertzen olinpiar jokoak (planetako kirol-ekitaldi handiena) antolatzeke hautagai bat ez badu garapen jasangarriko plan oso bat aurkezten egoitza izateko proiektuaren ardatz gisa. Euskadiko hiriak euren fisioomia egokitzen ari dira jasangarritasunera, ingurumena errespetatzeko xedearekin. Hala, Euskadiko hiriek deskarbonizazio-plana bizkortu dute azken

■ **Bizikleta-bideen sarea**
Bizikleta Mugikortasunaren Gida Planari (2009-2010) esker, Gasteiz

erreferente bihurtu da bizikletaren erabileran. 350.000 euroko inbertsio baten ostean, herritarren kontsulta batek

sustatuta, Arabako hiriburua biztanleko bidegorri-kilometro gehien dituen bigarren hiria da Estatuan.

■ **CO2**
Berotegi-efektuko gasen isurketak % 27 murriztu dira Euskadin 2005az geroztik

350.000€ 27%

Kirol-industria, gizarte-erreferente gisa duen rolari jarraikiz, erakunde publikoekin aliatu da XXI. mendeko hiriak garatzeko.

■ **Klimaren Astea**
Gipuzkoa Basket Klubak doako bi sarrera eman zizkion zale bakoitzari, plastikozko bost botila

emateagatik. Ez da izan antzeko ekimenen alde egin duen klub bakarra, bereziki Gipuzkoako erakundearen artean;

lurralde hori da hondakin plastikoen pilaketak gehien kutsatu eta eragindako eremu bat.

hamarkadetan, eta % 27 murriztu dituzte berotegi-efektuko gasen (BEG) isurketak 2005az geroztik. Murrizketa % 2koa izan zen 2019an. Euskadik 25,5 tona igoz zituen mendearen hasieran, eta pandemiaren aurreko urtean 18,6 tona erregistratu ziren. Hiriek gehien azpimarratzen duten kontuetako bat hiri-mugikortasuna da. Gasteiz erreferentea da ar-

lo horretan bidegorrien sareari esker.

Erreferenteak bidegorrietan

Arabako hiriburua biztanleko kilometro gehien dituen bigarren hiria da Estatuan, baita bidegorri sare handiena duena ere, Kontsumitzaile eta Erabiltzaileen Erakundearen (OCU) azterlan baten arabera. Euskadi Next programa-

ren barruan, aurreikusten da 41,5 milioi euro bideratzea bizikletako mugikortasun-plan integral bat sustatzera. Arabako hiriburua epe luze-ko hiri-mugikortasun jasangarriaren erreferente eta eredu gisa finkatu da azken hamarkadan. Bizikleta Mugikortasunaren Gida Planari (2009-2010) onestea inflexio-puntu bat izan zen hiriaren bilakaeran. Helburuen artean zegoen hiriko edozein puntu bidegorri batetik 250 metrora baino gutxiagora egoitea. Meiorando Vitoria-Gasteiz Hobetuz 2017 programa parte-hartzailean 350.000 euro inbertitu zituzten hiriguneen bidegorriak hobetu eta egokitzeko. 2025ari begira, aurreikutsi da 6,2 milioi euro erabiltzea bizikleta-azpiegiturak eraberritu eta hobetzeko. Bilbo ere punta-puntako hiria da. Pandemiaren ostean, Bartzelona eta Sevillearekin batera ohiko bideen kilometro bakoitzeko bidegorrien kilometro-ratio handiena duen hiria bihurtu zen, Kontsumitzaile eta Erabiltzaileen Erakundearen (OCU) arabera. 2021erako finkatutako lehenetasunen artean bidegorri-sarea sustatzea zegoen: ehun eurotik hamabi jaso zituen azpiegiturretan eta lurralde-garapenean aurreikutsitako inbertsioan.

Hirietako trafikoa arintzea

Erakundeek mugikortasunaren arloan duten kezka handiene-tako bat trafikoko masiboa deuseztatzea da hiriguneetan; izan ere, horrek atmosferara berotegi-efektuko gasen isurketa gehiago dakartza. Euskadik ibilgailu pribatuaren zirkulazioa mugatu nahi du 50.000 biztanle-tik gorako hirietan, Europako erakundeek

Bizikleta-bideen sare seguru eta handi bat garatzea, bizikletaren erabilera sustatzeko

1 Zeharkako jasagarritasun-plana Bilboko kirolean:
Bilboko Udalak abian jarri du, 2024rako, kirola jasagarritasunera eta errespetu ekologikora bideratzeko estrategia bat, hiria kirol-espazio gisa ikusteko eta aztarna ekologikoa murrizteko.

3 LiDAR: Edosoft enpresa teknologikoaren konponbide horrek hiriak mapatzen ditu laser baten bidez, eta jakin dezakete eremu batek bidegorri gehiago behar dituen edo bide horiek zenbateko segurtasuna duten.

7 Oñatin bizi: Oñati eskualdean (Gipuzkoa) bizikletaren erabilera sustatzeko programa, diziplina bizikletan ibiltzeko ibilbide eta bideen bidez.

4 Behobia-San Sebastián: Donostiako lasterketa herrikoa da Erronka Garbia ziurtagiria duen kirol-ekitaldi bakarra, ingurumen-eragina murrizteagatik.

8 Gasteizko bidegorria: 145 kilometroko bidegorria du, eta, hori 246.000 biztanleen artean zatituta, biztanleko 0,59 kilometro daude. Bigarren postuan dago Estatuan.

5 Eusko Jaurilaritza: Euskadiko mugikortasun jasagarriaren lege berriak udalerriek hirietako zirkulazioa mugatzeko eta garraio publikoa sustatzeko duten gaitasuna indartuko du.

9 Bulegora bizikletaz joateko pizgarriak: Bruselan, enpresek pizgarriak ematen dizkiete lanera bizikletaz joaten diren langileei, PFEZa ordaintzetik salbuetsitako ordainsari malgu gisa.

2 Amurrio: Arabako udalerriak, aurrekontu partehartzaileen bidez, onetsi du 215.000 euro erabiltzea bidegorrian lotu gabeko tartek lotzeko.

6 Hiriko bizikletaren erronka 2030erako: bizikleta-elkartek helburu gisa finkatu dute bizikleta lekualdatzeen batezbestekoaren % 10era iristea.

10 Europar Batasuna: kirolerako Europako funtsen baldintzetako bat da dirua inbertitzea instalazioak birgaitzeko, jasagarriagoak izan daitezen.

adierazi duten moduan; horrez gain, Euskadiko mugikortasun jasagarriari buruzko legearen bidez, udalerri guztiei aukera emango die ibilgailu pribatuak mugatzeko eta garraio publikoa sustatzeko neurriak har ditzaten. Hala ere, oraindik erronka asko daude ebazteke.

Euskadin jorratzeke dauden erronkak

Funtsezkoa da instalazioek energia-efizientzia hobetzea, bai eta komunitateari mesede egin diezaioketen eta sektorearen eguneroko jarduerarekin lotutako beste alderdi batzuk ere. Horren adibidea da erakunde eta agintariak ibilgailu elektriko ez kutsatzaileak erabiltzea, eta, noski,

Gasteizko bidegorriak Estatuko onenak dira, Kontsumitzaile eta Erabiltzaileen Erakundearen (OCU) azterlan baten arabera.

berdeguneek eta kirol-jarduerak areagotzea hirietan. Kirola tresna perfektua da instalazioak indartzeko diziplina baten praktika susta dezaketen tokietan; izan ere, herritarrentzako ekosistema jasagarri batsor daiteke horrela. Azken puntu hori jasotzen da

Eusko Jaurilaritzak egindako Kirolaren Lege berrian, non “Kirol instalazioen ahalik sarerik onena planifikatu eta sustatzearen” garrantzia azpimarratzen den. Kirol-instalazioak izan ohi dira hirietan balorazio onena duten zerbitzu publikoak; gaur egun berritze-fase batean daude eta

■ Mugikortasun elektrikoa
Euskadik 16,4 milioi euro inbertitu du kirol elektrikoan, Moves III Planaren

■ Urbanizazioa
Eusko Jaurilaritzak hiri-agenda berri bat sustatu du.

■ Deskarbonizazioa
Bilbo izan da abiadura 30 km/h-ra murriztu duen lehen hiria.

horrek eragina izango du hirietan. Hor sartzen dira desgaitasuna duten pertsonak: oraindik kirol-barruti askok dituzten arkitektura-oztopoei egin behar diete aurre. Oztopo horiek urratu egiten dute herritarrek kirola baldintza berberetan egiteko duten eskubidea. ■

#Kontsumitzaileak
#Jasangarritasuna
#Materialak

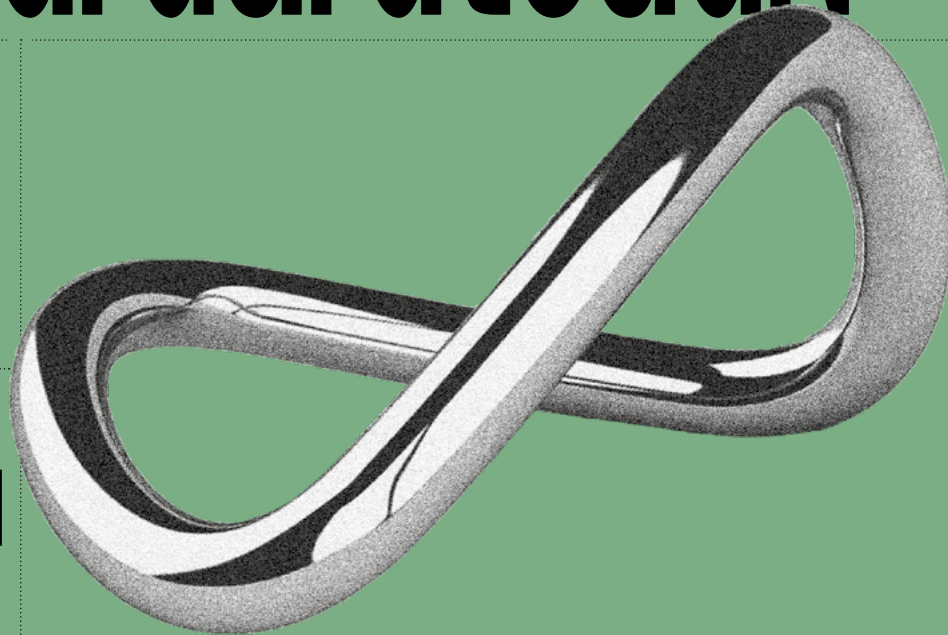
#Retaila
#Tokikoa
#Kutsadura

Helburua? Baliabide naturalen kudeaketa jasagarria eta erabilera efizientea sustatzea eta hondakinen sorrera eta elikagaien xahuketa murriztea.

Xedeak? 2030era bitartean baliabide naturalen kudeaketa jasagarria eta erabilera efizientea lortzea. Produktu kimikoen eta hondakin guztien kudeaketa ekologiko eta arrazionala lortzea.

Ekoizpen eta kontsumo arduratsuak

12

2020ko apirilean, Ursula von der Leyen Europako Batzordeko presidentea azpimarratu zuen soilik bide bat dagoela COVID-19aren krisia gainditzeko: jasagarritasuna. "Eskala handiko berrikuntzan, energia berrikuntzaren, garraio berdean, elikagai jasagarrietan eta eraberritze naturalean inbertitzea inoiz baino garrantzitsuagoa da", adierazi zuen. Europako biztanleek gauza bera pentsatzen dute. Europako "Attitudes of European citizens towards the environment" barometroaren arabera (2020ko martxoan argitaratu zen), biztanleen % 94k uste dute "klimatek arazoak aurre egiteko modu eraginkorrena kontsumitzeko, ekoizteko eta salerosteko modua aldatzea dela". Kirola, hala ere, urrun dago jasagarritasun-xedeak lortzeki, bereziki ekoizpenari dagokionez. Kirol-marka nagusien ehungintza eta oinetakoen industria da gehien kutsatzen duenetako bat, abeltzaintzarekin eta petrolio-industriarekin batera. Zenbaitesten da modak sortzen dituela mundu-mailako karbono-isurketen % 10; gainera, uren kutsaduraren eta "fast fashion" ereduaren bidez hondakinak sortzearen erantzule nagusietako bat da, NBERen arabera. 1996az geroztik, EBN erositako arropa-kopurua % 40 handitu da

■ **Birziklatu gabeko plastikoa** 1950eko hamarkadaz geroztik, 9.000 milioi tona plastikoa baino gehiago sortu dira,

eta horietatik soilik % 9 birziklatu dira. Plastikoen % 79 ingurumenara botatzen dira, nagusiki itsasora, baina baita

beste eremu batzuetara ere, adibidez hirien kanpoko zabortegetara, tratatu gabe.

9.000 M.T

■ **Kontsumo-eredua** Geroz eta enpresa gehiago ahalegintzen dira ekonomia zirkularreko ereduak

eraikitzen, baina horiek oraindik talka egiten dute Mendebaldeko kontsumo-ereduekin. Hala ere, Patagonia eta

beste marka batzuk ekoizpenean, banaketan eta negozio-ereduan jasagarritasunaren babesle bihurtu dira.

prezioak nabarmen erori ondoren, eta horrek arropen bizieta baliagarria murriztu du. Urtean, europarrek ia 26 kilo arropa erabili eta 11 kilo botatzen dituzte. Erabilitako arropa EBtik kanpora esportatu daiteke, baina gehiena (% 87) erre edo zabortegetan botatzen da. Mundu-mailan, arroparen % 1 baino gutxiago birziklatzen da arropa berri gisa, besteak beste teknologia ez

Zirkularra

■ **Kirol-instalazioak** Kirola saiatu da atzean uzten proiektu megaloan, hau da, egun hutsik dauden barruti fa-

raonikoak. Rion gertatu zen, 2016an, baina baita Valentziako 1 Formula zirkuituan eta Madrilgo ur-guneetan ere; federa-

zioa hura berreskuratzen saiatzen ari da. Kontsumo eta ekoizpen arduratsuak estadioetara ere heldu dira.

delako egokia. Eta hori polemika berriak kontuan hartu gabe, adibidez Nike, Adidas eta beste kirol-enpresa erraldoi batzuei eragin diena: kotoia Txinako Xinjiang eskualdean ekoizten dute, eta bertan daude gutxiengo musulmanentzako kontzentrazio-esparruak. Dena dela, kirol-retailaren arloan geroz eta enpresa gehiagok egiten dute kontsumo-eredu alternatibo baten alde; tokiko fabrikazioa jasagarria lehenestean gain, ekonomia zirkularren kontzeptuan oinarritzen da. Patagonia marka buru dela, "outdoor" sektoreko beste marka espainiar batzuek, adibidez Buff-ek edo Ternuak, behin betiko aldaketa bultzatu nahi dute ekoizte eta kontsumitzeko moduan. Paradigma-aldaketa hori material jasagarriak erabiltzetik harago doa. Jasagarritasuna zeharka ezarri behar da enpresa baten erabaki guztietan, eta horrek berekin dakar zalantzan jartzea egungo kontsumitzeko modua. Bestela esanda, gutxiago saltzea iraunkortasunaren, zerbitzu osagarrien eta konponentzeko aukeraren alde egiteko. Adidas eta beste enpresa batzuk oraindik ez daude prest aldaketa horien aldeko sakrifizioak egiteko. Enbalajeak zaintzea, erosketak sailaren ekintzak eta hornitzaileen jasagarritasuna funtsezko neurriak dira.

Jasangarritasuna arropatik harago

12. GJHaren xedeetako bat da "enpresak animatzea, bereziki enpresa handiak eta transnazionalak, jardunbide jasagarriak erabiltzera eta jasagarritasunari buruzko informazioa sartzera beren txostenen aurkezpen-zikloan". Ekimen hori neurri handi batean bete da. Gaur egun, Nike, VF Corporation (The North Face-ren jabea), Adidas eta beste kirol-enpresa handi batzuek ingurumenaren gaineko eraginari buruzko txosten xehatu bat aurkezten dute urtero. Kirol-erakundeen artean, aurreratuenak Nazioarteko Olinpiar Batzordea izan da 2030 Agenda propioa baitu. Proiektua kritika gogorren testuinguruan gertatu zen, olinpiar jokoen azken

Berrerabiltzea

“Outdoor” kirolarekin lotutako erakundeak jasangarritasunaren liderrak dira

1 Sustainability Essentials: dokumentu hori jardunbide egokien eta jarraitu beharreko protokoloen gida bat da. NOBK egin du, eta ekitaldietan jasangarritasuna funtsezko balioa izatea sustatzen du. Euskadik ere 2030 Agendaren dokumentu propioa sustatu zuen 2020an Euskadiko erakundeen artean, xede komunak bilatzeko.

2 World Sailing: egoitza antolatzaileekiko kontratuak aldatu zituen erabili eta botatzeko plastikoak deuseztatzeko eta irizpide jasangarrietan oinarritutako egutegi bat planteatzeko.

3 Patagonia: “outdoor” marka praktika jasangarrien liderra da retail-sektorearen barruan. Produktu guztiek bizi osorako bermea dute, eta konpondu eta berrerrabili daitezke.

4 MLB ligako Chicago White Sox: estadio barruan erabili eta botatzeko plastikoetan zerbitzatutako edariak saltzea debekatu zuen lehen taldea izan zen Estatu Batuetan.

5 Buff: jasangarritasun-tradizio indartsua du bere jardunbidean, eta 2021ean instalazio fotovoltaiko bat erosi zuen Igualadako fabrika energia garbiaren bidez elikatzeko.

6 Eusko Label ACT: Jaurilaritzak “title sponsor” gisa sinatu zuen 2017an, traineruen bidez tokiko produktu eta enpresak sustatzeko eta kontsumo arduratsuari buruz kontzientziatzeko.

7 Kontsumoa: EBren barometroan, Espainiako biztanleen % 36k adierazi zuten aldaketa nagusiak kontsumitzeko irizpideetan eta moduan egin behar direla; zifra hori Europako erantzunen batezbestekoaren gainetik dago.

8 Sitra: 1967an sortu zuten, eta Finlandiako fundazio publiko independente bat da. Haren jarduera kirolaren eta aisialdiaren sektoreetan aplikatutako ekonomia zirkularrean zentratzen da.

9 Ternua: politika jasangarrienetako bat eta zeharkako estrategia (arropa koloreztatzetik erabili beharreko materialak aukeratzera) dituen enpresa.

10 Tennis-pilotak: kirolean bizitza baliagarri txikiaren duten artikuluetako bat da. Geroztik enpresa gehiago ari dira horiek berrerrabiltzen eta ehungintza-produktuak edo oinetakoak sortzen.

Euskadin, industria-sektoreak 21 milioi tona lehengai kontsumitzen ditu urtean, eta % 77 inportatuak dira.

■ Hondakinak
Euskadiko industriak eskualdeko hondakin guztien % 72 sortzen ditu.

■ Xahuketa
Sektore horretan sortutako hondakinen % 42 zabortegira botatzen dira.

■ Ekonomia zirkularra
Gobernuen helburua da kanpoaldearekiko mendekotasuna murriztea eta kontzientziatzea.

eta are gutxiagok utzi diote erabili eta botatzeko plastikoak saltzeari. Gainera, gutxi eskaintzen dituzte tokian ekoiztiko elikagai osasuntsuak, eta ez dute karbono-aztarna murrizten. Athletic eta beste klub batzuk hasi dira norabide horretan aurrera egiten. Erakundeak bat egin du #Klimaren alde komunitatearekin eta haren jarduerak ingurumenean duen eragin negatiboa murrizteko konpromisoa hartu du, ur-kontsumoa murriztuz eta hondakinak hobeto kudeatuz. Eta hor egongo da etorkizuneko gakoa: kontsumitzaileek geroztik garrantzi handiagoa ematen diote jasangarritasunari erosketan. Megajoea hori geroztik eta ohikoa da, eta bat egin dute harekin aholkularitza-enpresa batzuek, Euromonitor, Ipsos edo McKinsey besteak beste. ■

egoitzetan egindako xahuketarik, Sotxin 2014an eta Rion 2016an, zehazki. Kirol ekitaldiak antolatze jardunbide egokien gidak fronte guztiak landu nahi ditu: azpiegiturak eraikitzea, fabrikak eta baliabide naturalak kudeatzea eta klimaren aldeko ekintza zuzena. “Kirolak pertsona ugari inspiratzeko gaitasuna du; beraz, uste dugu olinpiar mu-

gimenduak aldaketa horien alde egiteko betebeharra eta aukera duela, modu aktiboan”, jasotzen da dokumentuan. Nola eragin kirol-ekipamenduaren ekoizpenetik harago? Nagusiki, kirol-ekitaldi-jardunbide egokien dokumentuen bidez eta kudeaketa efizienteago batekin instalazioak eraikitze orduan. NOBK olinpiar hiriak aukeratzeko

ko agiri berrietan jaso duen puntu garrantzitsuenetako bat ahalik eta barruti gutxien eraikitzea da, eta, beharrezkoa izanez gero, ondoren erabilera justifikatua dutela bermatzea. Jasangarritasun-praktiken barruan, klubak eta beste ekitaldi-antolatzaile batzuen rola dago. Ia ez dago zeharkako jasangarritasun-plana duen erakunderik,

#Birziklapena

#Klima

#Jasangarritasuna

#Mendiko ibilaldiak

#Klima-aldaketa

#Berotegi-efektua

Helburua? Euskadin klima-aldaketaren aurka borrokatzea eta berotegi-efektuko gasen isurketak murriztea.

Xedeak? Kutsaduraren aurkako neurri eta estrategiak ezartzea eta ingurumenaren zainketari buruzko hezkuntza eta gizarte-sentsibilizazioa hobetzea.

Klimaren aldeko ekintza

Everest munduko mendirik garaiena izateaz gain, kirol- eta eskalada-artikuluaren zaborte bihurtu da. 2019an mendian eta inguruetan utzitako material eta hondakinen 11 tona bildu zituzten. Kirol-praktikak ingurumenean izan dezakeen eraginaren adibide bat da hori. Eta hori guztia kontuan izan gabe ehunka mila pertsona biltzen dituzten olinpiar jokoak eta antzeko ekitaldiak.

Berotegi-efektuko gasen isurketak murriztea eta klima-aldaketa kontrolatzea dira kirol erakunde eta -elkarteek beren jasangarritasun-politiketan landu beharko dituzten faktoreetako bi. Kirol-ekitaldi batzuek, adibidez olinpiar jokoek edo futboleko munduko txapelketak, sekulako ingurumen-eragina dute, ohikoa baino zazpi aldiz handiagoa, Cardiffeko Unibertsitatearen (Gales) azterlan baten arabera. Azpiegiturak erakitzeak, ekitaldia egiteak eta parte-hartzaileak lekualdatzeak rol nabarmena dute alde horretatik. Bereziki azpimarragarria da 1 Formulak edo Rally Dakar ekitaldiak gasen isurketan eta airearen kalitatean izan dezaketen eragina. Open Democracy-ren arabera, azken rallyak 100 tona hondakin inguru sortu zituen. Gainera, kontuan hartu behar da lehiaketa horiek ingurumenean izan dezaketen eragin kaltegarria. Horren aurkako ekimen on bat izango litzateke karbono-aztarnaren neurketak ezartzea, kutsadura horren irismen erreala ezagutzeko. Hala ere, kirol-ekitaldi handiak ez dira gasen isurketaren eta berotze globalaren erantzule bakarrik.

■ Natura

Elkarte horrek lan egiten du golfaren sektoreak baliabide naturalei eusteko, klima-ekintzan

parte hartzeko eta GJHak betetzeko, Net Zero helburua lortzeko konpromisoarekin bat. Bestalde, PichArchitects

estudioaren Fitbuildings proiektuak aurreikusi du urtean 40 milioi euroko mozkinak lortuko dituztela % 70eko

energia-aurrezpenera iristen diren kirol-zentroek, birgaitze sakon baten emaitza gisa.

GEO Fundazioa

■ Ibilgailuak

Azken Rally Dakar lasterketan 340 ibilgailuk baino gehiagok hartu zuten parte, eta horrek

■ Mobilizazioa

Ekitaldiak 100 tona hondakin inguru sortu zituen egin zen eremuetan

■ Hondakinak

Ekitaldiak 100 tona hondakin inguru sortu zituen egin zen eremuetan.

Klub, erakunde eta enpresek aldaketa erabakigarriak egin ditzakete instalazioetan eta egunerokotasunean, ingurumenari begira jasangarria izateko. Azken finean, konponbidea ez da kirol-ekitaldi gutxiago egitea, baizik eta horien kudeaketa arduratsua eta jasangarria izatea. Euskadin, kirolak lotura estua du naturarekin. Herri-kirolek jardura fisikoa eta lurreko nahiz itsasoko

elementuak batzen dituzte. Nahiz eta arlo horretan hobetzeko potentziala handia den oraindik, beste diziplina eta lehiaketa batzuetan, adibidez Kosta Trail lasterketan (Bizkaiko Uribe Kosta eskualdeko amildegiak zeharkatzen dituen lasterketa herrikoia), dagoeneko aktibatu dira zenbait ekintza, adibidez dortsalak banatzean kateorrazak eta plastikozko poltsak kentzea eta horien or-

dez ehuneko batzuk banatzea. Horrez gain, lasterketan ur-botilak banatzeari utzi diote. "Parte-hartzaile bakoitzari gomendatzen diogu bere botila eraman dezala, ibilbideko iturrietan betetzeko", adierazi dute antolatzaileek. Hurrengo astean ibilbidea egiten dute, bertan geratu den materiala jasotzeko.

Barrualdean, kirol-instalazioek (estadioak izan ezik) CO2 isurketa handiak sortzen dituzte. Soilik ospitaleek kontsumitzen dute energia gehiago, Fitbuildings erakundearen azterlan baten arabera. Erakundeak azpimarratu duenez, karbono dioxidoaren isurketa erdira baino gehiagora murrizt daiteke dauden instalazioak modu jasangarrian eraberritzen badira. Euskadiko zenbait udal lanean ari dira kirol-eraikinen eredu berri bat garatzeko, energia-birgaitzearen eta ingurumen-eragina murriztearen bidez. Azterlanak zenbatesten du mozkin zuzena 40 milioi eurokoa izango dela urtean, erakuntza jasangarriko proiektua

11T hondakin

Kirol-instalazioak, liderrak CO2 isurketetan

1 Neokdun - Ternua: % 100 birziklatutako lumatxaren marka da, Navarpluma-k sortua. Lumatxa produktuak (adibidez oheko arropa eta bizitza baliagarriaren amaierara iritsi den arropa) birziklatzetik eskuratzen dute. “Outdoor” arloan, Ternua izan zen hori egiten hasi zen lehen ehungintza-marka, duela hamarkada bat.

2 Euroleague Basket: ekimen horien helburua da zaleek parte hartzea eragin positiboa izango duten ekintzetan.

3 San Mames berria: Bilboko estadioa izan da European eraikuntza jasangarriaren ziurtagiria lortu duen lehena, % 40 murriztu baitu energia-gastua.

4 Kosta Trail: Bizkaiko lasterketak plastikozko poltsak eta botilak erabiltzeari utzi dio, parte-hartzaileak ingurumena zaintzeari buruz kontzientziatzeko.

5 Greenpeacearen CO2PA: “Klimaldaketaren aurkako LaLiga ere irabazi nahi dugu” kanpaina, ingurumenaren aldeko aldaketak egiteko.

6 Tokioko Olinpiar Jokoak: eredu jasangarri bat sustatzea, besteak beste, kartoizko oheak jarrita olinpiar hirian eta % 30 aluminio birziklatua erabiltzea zuzi olinpikoan.

7 NBERen Klimaren aldeko Kirol Ekintza: kirolak ingurumena errespetatuko duen garapen jasangarriaren alde lan egiteko oinarriak finkatzeko dokumentua.

8 Edalontzi birziklagarriak: Alemaniako Hannover 96 klubeko zaleek beren edalontziak eman ditzakete dohaintzan, birziklatzeaz gain, Afrikan ur-putzuak konpontzeko proiektuak babesteko.

9 Edurne Pasaban, enbaxadorea: alpinista tolosarrak klimaren aldeko ekintza babesten du Oxfan Intermon Trail Walker-en enbaxadore gisa; Gironan egiten den martxa solidario bat da.

10 Seabin: itsasoko edukiontzia hori Getxon ipini zuen CaixaBank erakundeak, eta Abra Itsas Kirol Errege Klubak kudeatzen du: 90.000 poltsa eta 16.500 ur-botila jaso ditzake.

Ternua euskal kirol-retail marka aitzindaria izan zen 2013an, arropan % 100 birziklatutako lumatxa erabiltzen hasi baitzen.

■ Plastikoak itsasoan
Getxok 1,4 tona jaso ditzakeen edukiontzia bat du.

■ Berrerabiltzea
Kirol-ekipamendua berrerabiltzea, jasangarritasun-saria.

■ 4.0 gimnasioak
5G eta IoT teknologien aldeko apustuari esker baliabideen erabilera kon-

ur-kontsumoa murriztuz eta hondakin birziklatuak erabiliz arropa fabrikatzeko.

Ternua marka gipuzkoarra aitzindaria izan zen 2013an, Neokdun erabili zuenean, hau da, oheko arropa eta bizitza baliagarriaren amaierara iritsi den arropa birziklatuta lortzen den lumatxa. Gainera, PFCak erabiltzeari utzi dio: ehunak iragazgaitz egiteko erabiltzen diren konposatu sintetikoak dira, baina oso toxiko eta kutsatzaileak dira.

Nazio Batuek analisi bat egin dute kirolaren munduak GJHak sar ditzan kirol-jardunean, eta, horren arabera, zenbait modutan txerta daitezke. Bizikletaren erabilera azpimarratzen du eguneroko garraiobide gisa, baita espazio handi eta seguruak ere hiri barruan ibiltzeko. ■

ezarrita, energia aurrezpena % 70ekoa izango baita.

Ildo horretan, BH Fitness-ek negozio-ildo berri bat ireki zuen 2019an, Exercycle, makinak berriro egokitu eta merkatura itzultzeko. Horri esker, bizitza luzeagoa ematen diete, eta baliabide naturalen kontsumoa murrizten dute. Baina klimaren aldeko ekin-

tzakez daudelotuta soilik ospakizunekin eta jarduera fisikoarekin.

Kirol-arropa jasangarria

Kirol-retaila modaren industriaren barruan sartzen da, hau da, munduan gehien kutsatzen duen bigarren sektorean, Nazio Batuen datuen arabera. Orain-

dik asko dauka egiteko. Modaren industriak berotegi-efektuko gasen % 8 sortzen ditu mundu osoan. Horregatik, kirol-enpresak jokatzeko hasi dira egoera hori geldiarazten saiatzeko, eta azken urteetan ekoizpen jasangarriko teknikak eta banaketa-irizpide arduratsuak ezarri dituzte. Nola? Material ekologikoen bidez,

	#Bizitza	#Preserbazioa	Helburua? Ozeanoak, itsasoak eta itsas baliabideak modu jasangarrian kontserbatu eta erabiltzea, betiere garapen jasangarria helburu.
	#Ozeanoa	#Itsasoko bizitza	
	#Plastikoa	#Uretako kirolak	

Xedeak? Hemendik 2025era, mota guztietako itsas kutsadura aurreikustea eta nabarmen murriztea, bereziki, lurrean eginiko jardueren bidez sortutakoa (itsas detrituak eta elikagaien bidezko kutsadura barne).

Itsaspeko bizitza

14

■ Markak Patagonia izan da petroliorik gabe ekoiztiko surf-traje bat aurkeztu duen lehen marka: izan ere, petrolio oso kutsatzailea da itsasoarentzat eta bertan bizi diren espezierentzat. Gauza bera gertatzen da zurez eta kortex egindako surf taula ekologiko eta jasangarriak garatzen dituzten beste konpainia batzuekin.

■ Surf-oholak Urtean 750.000 surf-ohola ekoizteak 220.000 tona CO2 sortzen ditu.

Patagonia CO2

undu-mailan, minuturo plastikokamioi baten baliokidea botatzen da itsasora, eta 13 milioi tona plastiko urtean, NBeren arabera. Egoera horrek okerrera egin du azken urteetan, eta kirol sektoreak lan handia du egiteko oraindik. Gaur egun gora egin du nabarmen uretako kirolak egiten dituzten erabiltzaileen kopuruak. Horiek eragina dute itsaso eta ozeanoetan; beraz, geroz eta gehiago dira jarduera horiek itsaspeko bizitzarekiko arduratsuak izan daitezen eskatzen duten pertsonak. Euskadik 176 kilometroko kosta du, eta azken urteetan oso ezaguna bihurtu da Espainiako beste toki batzuetako eta beste herrialde batzuetako surf-larien artean. Plastikoa 10.000 metroko sakoneran aurkitu dira; ingurumen-arazo horrek agerian jartzen du egoeraren larritasuna. Jarduera batzuek, adibidez kirol-arrantzak eta kayakak, eragin nabarmena dute itsaspeko ekosisteman, nahiz eta kasu askotan kirolariek eman duten kutsadura horren eraginaren berri. Horren adibide bat da Rio de Janeiroko Olinpiar Jokoetan gertatu zena: argi gelditu zen kirolak bozgorailu mediatiko gisa izan dezakeen rola. Bertan, ur-diziplinetako kirolari asko gaixotu egin ziren, Guanabara badiako ura kutsatuta zegoelako: izan ere, han egin ziren lehiaketetako batzuk eta lehen hondakinak botatzeko eremua izan zen. Associated Press agenciak biologo-talde bat kontratatu zuen uraren kalitatea aztertzeko, eta adierazi zuten adenobirus-maila Europa eta antzeko eskualdeetan osasunarentzat arriskutsutzat jo daitekeena baino 1,7 milioi aldiz handiagoa zela. Guanabara badia hondakinak botatzeko gunea zen. Nahiz eta

hainbat ordezkaritzak egoe-ra salatu zuten, Nazioarteko Olinpiar Batzordeak (NOB) Rio aukeratu zuenean egoitza gisa, herrialdeak agindu zuen hondakin-uren % 80 deuseztatuko zituela. Nahiz eta kasu batzuetan uretako kirola arazoaren parte den eragina izan baitezake itsas ekosisteman, azken urteetan au-

rterapen-palanka bihurtu da, eta ekimenak sustatu ditu jarduer horien praktika itsaspeko bizitzarekin bateragarri egiteko. Zenbait erakundek salatu dute, zuzen, diziplina batzuek espezia inbaditzaileak hedatzen dute eskualde baten itsas ekosistema. Gainera, kirol-arrantza, es-

pezieak harrapatu eta askatu arren, kaltegarria da horietako askorentzat, California Riverside unibertsitateak (AEB) azterlan batean argitaratutako datuen arabera. Uretako kirolak ezagunak bihurtu dira Euskadin azken urteetan, eta bela, snorkela, surfa, paddle surfa eta antzeko diziplinen jarraitzaile kopuruak gora egin du nabarmen. Joera horren ondorioz, gora egun du material kutsatzaileen presentziak itsasoan, baita egunero uretara botatzen dituzten hondakinak kopuruak ere. Itsasoaren kutsadurak (isurketa plastikoen % 80) arriskuan jartzen du ez soilik uretako biodibertsitatea, baizik eta baita gizakiarentzat beharrezkoak diren elikadura-, energia-, mineral- eta medizina-baliabideak ere, Blue Point-en arabera.

■ Itsasoko zaborra LEuskadiko kostan 50.000 tona hondakin baino gehiago dauka, Itsas Kutsadurako

eta Ekonomia Urdineko Inteligentzia Zentroak egindako analisi bateko datuen arabera. Mundu-mailan, itsasoko

100.000 animalia baino gehiago hiltzen dira urtean plastikoen ondorioz, eta 700 espezie baino gehiago daude arriskuan.

50.000 tona

“Bizirik gaude ozeanoak oxigenoa garbitzeko egiten duen lanari esker”, Garazi Sánchez.

1 Real Sociedad - Gure itsasoan alde jokatzuz: Gipuzkoako Saregileen Elkartearekin batera antolatutako kanpaina horren helburua da erabiltzen ez diren sareak itsasoaren hondotik, Gipuzkoako portu eta biltegietatik jaso eta, ondoren, futbol-ateetako sare bihurtzeko birziklatzea.

3 Surf-taulak eta jantzi organikoak: Ineguan hotzari aurre egiteko erabiltzen den neoprenoa ozeanoarentzat oso kutsatzaileak diren materialekin dago eginda.

7 SailGP: Wave of change mugimendua. Lehiaketa bat izateaz gain, aztarna jasagarri bat utzi nahi du ozeanoak eta itsasoak zainduz.

4 Surfrider eta Gipuzkoa: Gipuzkoako kostari eragiten dioten itsasoko hondakinak aztertzeke lankidetzaz hitzarmena, baita arazoari buruz sentsibilizatzeko ere.

8 NOBren itsaso garbiak: gizartea kontzientziazteko antolatutako planak. Mike Dawson Afrikako Kwanza jaisten hondakinen isurketari buruz mentalizatzeko.

5 Deepboard: uretako kirol hori itsasoa eta ozeanoak garbitzeko xedearekin sortu da. Itsasoko plastikoak eta zaborrak kentzeko balio duen arraste-modalitatea.

9 Shelter Surf Bar: Aritz Aranburu euskal surflariaren ostalaritza-proiektua; bere diru-sarreraren zati bat erabiltzen du hondartzak eta itsasoa garbitzeko jarduerak antolatzeko.

2 Traineru jasangarriak: Euskadiko enpresek orain arte karbono-zuntzarekin fabrikatu dituzte arraunak eta ontziak, eta orain hain kutsatzaileak ez diren materialak erabili nahi dituzte.

6 Bigarren bizitza sareentzat: arrantzatzeko erabiltzen direnak birziklatzea eta saskibaloiko sakietan erabiltzeko sare bihurtzea. Horrela, materiala

10 The Ocean Race: 1973an antolatu zuten lehiaketa bat itsasoa babesteko; horretarako, estropadak egiten dituzte ozeanoen buruzko informazioa biltzeko.

Itsas Kutsadurako eta Ekonomia Urdineko Inteligentzia Zentroaren (BluePoint) inaugurazioa Getarian, ekimen anitzeko zentro gisa

■ **Ikerketa:** itsaspeko plastikoak aztertzeke kanpainari laguntzea.

■ **Ekintzailetza:** eragin hori murrizteko moduak bilatzen dituzten enpresei laguntzea.

■ **Ezarpena:** gizarte zibil osoa hartutako estrategietan inplikatzeko laguntza.

Egoera horren aurrean, kirol-sektorea lanean hasi da azken urteetan, eta GKE-ekin batera praktika arduratsua sustatzeko proiektuen kopurua areagotu du. Urtean itsasoko 100.000 animalia baino gehiago hiltzen dira itsasoko plastikoen ondorioz. Gizakiak gai izan behar du ozeano eta itsasoak zaindu eta modu jasangarrian erabiltzeko. Helburu hori lortzeko, nabarmen murriztu behar da mota guztie-

tako itsasoko kutsadura; horretarako, neurriak hartu behar dira itsas ekosistemak eraberritzeko, azidotze-eraginak murrizteko eta arrantza-ustiapena arautzeko. Hemendik 2030era, handitu egin nahi dira garapen-bidean dauden uharte-estatu txikiak eta aurrerapen-maila txikiagoko herrialdeek itsas baliabideen erabilera jasangarriari esker lortzen dituzten mozkin ekonomikoak.

Mundu-mailan, itsas eta kostabaliabideen eta industria-merkatu-balioa 3.000 milioi dolar ingurukoa da (2.875 milioi euro) urtean, hau da, munduko barne-produktu gordinaren (BPGd) % 5 inguru. Gizarte Eskubideen eta 2030 Agendaren Ministerioaren arabera. Hori dela eta, lanean jarraitu behar da itsas ekosistemak modu jasangarrian kudeatu eta babesteko, eragin kaltegarri na-

barmenak ekiditeko eta horiek eraberritzeko neurriak hartzeko, ozeanoen osasuna eta produktibitatea berreskuratze aldera. Kirol-sektoreak lanean jarraitu behar du itsaspeko ekosistemetan eragin handiena duten diziplinen praktika jasagarria hobetzeko. Surfaren kasuan, adibidez, itsasoko lurra aldatu dute eremu bateko olatuak handitzeko.

Azken urteetan urrats handiak egin dira norabide horretan, eta uretako kirol-diziplinek garapen jasangarriko helburu hori sartu dute euren filosofian; hala ere, oraindik bide luzea dago aurretik. Urpekaritza-bataioak, bela-eskolak eta surf-kanpamenduak oso ezagunak dira Euskadin, eta hondakinen bilketa eta itsas ekosistemarekiko erantzukizuna lehen egunetik irakasten diren oinarriko arau bihurtu dira. ■

#Bizikidetz
#Ingurumena
#Hondakinak

#Biodibertsitatea
#Natura
#Espazioak

Helburua? Irauteko moduan kudeatzea basoak, lurren endekatzea geldiaraztea eta alderantzizkatzea eta biodibertsitatearen galera geldiaraztea.

Xedeak? Premiazko neurri esanguratsuak hartzea habitat naturalen endekatzea geldiarazteko, eta biodibertsitatea eta ekosistemak zaindu eta modu jasangarrian erabiltzeko finantza-baliabideak areagotzea.

Lehorreko ekosistemetako bizitza

inuturo planetak galtzen duen baso-azalera 40 futbol-zelairen baliokidea da, World Resources Institute (WRI) erakundearen Global Forest Watch behatokiak egindako azterlan baten arabera. Deforestazioa klima-alaketaren bigarren arrazoa da, erregai fosilen ondoren; beraz, 2030 Agendako Garapen Jasangarrirako Helburu horrek lotura estua du 13. helburuarekin (klimaren aldeko ekintza).

Azken urteetan, jarduera fisikoren eta “outdoor” jardueren praktikak gora egin du modu esponentzialean, eta “running”, mendi-ibilia, txirrindularitza eta antzeko jarduerak protagonismo handia lortu dute. Joera horren ondorioz, naturako kirolak gora egin du nabarmen, eta horietan baso eta mendiak dira erabiltzaileek aukeratutako agertoki nagusi. Horrek berekin dakar espezie eskoren habitataren gaineko presioa aldatzea; izan ere, intentsitatea eta maiztasuna gero eta handiagoak dira. Alde horretatik, kirol-turismoa da kirol-industriak gehien landu dezakeen esparruetako bat. Aisialdira eta turismo aktibora bideratutako jarduera asko ingurune naturalean egiten dira, eta batzuk arlo sentikorretan eta naturagune babestuetan. Horietan bizi diren animalia- eta landare-espezieek ekosisteman gauzatzen diren jardueren eragina jasaten dute. Gainera, praktika horietako batzuek jokabide zibiko desgokiak izaten dituzte, adibidez hondakinak botatzea ingurumenean; beraz, helburu horrek ere lotura du 4. helburuarekin (kalitatezko hezkuntza). Horri dagokionez, kirol-elkarteek

■ **Basoen kudeaketa**
Belaunaldi berriek ez dute interesik basoak kudeatzeko, eta hori mehatxu larria da.

■ **Natura 2000 Sarea**
Euskadik azaleraren % 20,1 eman dio naturagune babestuen munduko sare handienari.

■ **Laguntzak**
Euskadiko landa-sustapeneko planak (Osoa) 31 jarduketa-ildo jasotzen ditu guztira.

Baso-lurrak

eta -klubek prestakuntza-lan handia egin dezakete diziplina horietako atletak eta zaleak inplikatzeko, jarduera fisikoa egiten den ingurunearekin arduratsuak izan daitezke. Nahiz eta ekintza horiek eskala txikiak diren, funtsezkoa da kirolariak banaka jabetzea habitat naturalak errespetatzeko beharraz. Bestalde, industriako erakunde, klub eta lehiaketa handiek lan handia dute egiteko arlo horietan: kirol-instalazioak eraikitzea, lehiaketetan irisgarritasuna bermatzea eta jokatzeko agertokiak hautatzea. Horretarako, erabakiak hartzeko orduan, garrantzitsua da kirol-kudeatzaileek kontuan hartzea ingurunearen ezaugarriak, eta, horrez

gain, ekosistemaren baldin tzak errespetatzea. Erakundeek jakin behar dute ez dela gauza bera ekitaldi bat kirol-instalazio tradizional batean edo hirigune edo espazio natural batean antolatzea. Mota horretako ekitaldietan baloratu beharreko faktoreetako batzuk hauek dira: ekitaldiak eragindako hots-kutsadura (ekosisteman bizi diren izaki bizidunei eragin ahal die), jardueratik eratorritako hondakinen kudeaketa eta lehiaketa antolatze edo eremuan sartzeko erabilitako materialak. Horiek guztiak aztertu behar dira ekitaldi jasangarri bat bermatzeko, parte-hartzaileen kopurua eta tipologia barne.

Kirola ingurumena babesteko

Kirol-industriak rol nabarmena izan dezake helburu horren xede nagusietan, eta horien artean dago lurreko ekosistemen eta ematen dituzten zerbitzuen kontserbazioa eta erabilera jasangarria bermatzea, bereziki basoena, hezeguneena, mendiena eta zona aridoena. Horietako askotan kirol-ekitaldi jendetsuak egiten dira gaur egun. Basoetan daude lurreko animalia-, landare- eta intsektu-espezie guztien % 80 baino gehiago, Gizarte Eskubideen eta 2030 Agendaren Ministerioaren datuen arabera. 2010 eta 2015 artean, munduak

■ Joerak

Azken urteetan, aire zabaleko kirolen (adibidez “running” edo “trekking”) zaleen kopuruak gora egin du. Kirol-jarduera horiek kanpoaldean egiten dira, eta, beraz, gehiago eragiten diete naturaguneei eta batzuetan mehatxatuta dauden espezieei.

“Outdoor” delakoari buruz

Euskadiko baso-azalera 4.000 hektareatan murriztu da 2005az geroztik.

1 Geoparkea turismo jasangarriaren motor gisa: Euskal Kostaldeko UNESCOren Munduko Geoparkeak geokontserbazioan eta garapen jasangarrian oinarritutako kudeaketa-estrategia bat aplikatzen du, eta, horrekin batera, mota horretako turismoa sustatzen du Deba, Mutriku eta Zumaian. Eremu horretatik igarotzen da Donejakue Bideko Iparraldeko Bidea.

2 Ternua Group-en Colorcycle: euskal konpainiak abian jarri du arropa modu naturalean, nekazaritza-hondakinen bidez (adibidez intxaur-oskolak), tindatzeko proiektu bat.

3 Birziklapena Eco-vidrioren arabera, Euskadi izan zen 2019an gehien birziklatu zuen bigarren eskualdea: batez beste 97 ontzi pertsonako. Donostia izan zen gehien birziklatu zuen probintzia-hiriburua.

4 Ekoadrila: Eusko Jaurkitza, Ecovi-driok eta Ecoembesek sustatutako kanpainak planteatu du 2030erako % 75era handitzea gaikako bilketa, Euskadiko Hondakinen Plan berriarekin batera.

5 Asteklima-Gipuzkoa Basket: klimaren astearen harira, klubak birziklapena sustatu du, eta herritarrei bi sarrera eman zizkien birziklatutako 5 plastikozko botilako.

6 Instalazioak egokitzea: kirol-ekipamenduak aldaketa meteorologikoetara egokitzea, ahalik eta eragin txikiena sortzeko.

7 Ibilbideak mugatzea: mendian ibiltzeko eta kirol-jarduerarako eremuak babesteko, bide eta arauetara buruzko seinaleak ipintzea.

8 SD Eibarren kirol-hiri berria: eraikitze kontuan hartuko da eraikinen energia efizientzia, ingurumenaren gaineko eragina txikiagoa izan dadin.

9 Kolesterolaren ibilbideak: Bizkaiko Foru Aldundiak sustatutako webgunea, herritarrentzat, non 20.000 biztanletik beherako udalerrietako ibilbideak adierazten diren.

10 Zigorak: zigorrak ezartzea, adibidez isun gisa, zaborra botatzen duten edo ingurumena zaintzeko neurriak urratzen dituzten guztientzat.

Euskadiko baso-sektoreak 18.000 lanpostu sortzen ditu

■ **Garapena:** Euskadik erakunde eta eragileen konexioa eta koordinazioa sustatuko du.

■ **Espazioa:** Landa-espazioaren zonakitzea sustatuko da, tokiko ekimenak lerrokatuz.

■ **Enplegua:** EAEko itsasertzeko eremuak garatzeko eta bultzatzeko Itsaspen laguntzak.

baso-eremuen 3,3 milioi hektarea galdu zituen, eta egoera hori jasanezina da epe luzean.

Euskadin, Eusko Jaurkitza natura-ondarea zaintzeko Legea eta landa-garapenerako Lege Proiektua onetsi zituen 2021ean, herritarrek landa-eremuetara eramateko, lurralde horien garapena indartzeko eta aukera demografiko, ekonomiko eta lehiakorak areagotzeko. 2012ko Landa Garapenerako Programaren datuen arabera, soilik Euskadiko biztanleen % 8,3 bizi dira 150 biztanle/km²-tik beherako dentsitatea duten udalerrietan, eta horiek dira ELGAK (Ekonomia Lankidetzeta eta Garapenerako Antolakundea) landa-udalerriak jotzen dituenak.

Egoera horren aurrean, kirol-sektoreak premiazko neurriak hartu behar ditu habitat naturalen degradazioa murrizteko, dibertsitate biologikoaren galera geldiarazteko eta, 2030erako, espezie mehatxatuak babestu eta desagertzea ekiditeko. "Outdoor" kirolaren gorakada mehatxu bat izan daiteke naturaguneen biziraupenerako, baina kirol horren praktika baliagarria izan daiteke biodibertsitatearen erabilera jasangarria, balioztapena, kontserbazioa eta leheneratzea sustatzeko. Hori oso garrantzitsua da Euskadin; izan ere, nahiz eta Europar Batasunaren lurren % 1 baino gutxiago ordezkatzen duen, Europako habitat interesgarrien % 35 bertan daude, baita fauna-espezieen % 21 ere.

Aire zabaleko kirolaren gorakadak ondoz, kirolarien lehenetsunak aldatu egin dira, eta ingurumena gehiago errespetatuko duten kirol-ekipamendu jasangarriagoak hasi dira eskatzen. Bizkaiko biztanleen kirol-ohiturei buruzko txostenaren datuen arabera, hirigune eta naturaguneei dagokienez, gehien eskatzen dituztenak bidegorriak (kirolarien % 28k eskatzen dituzte) eta bide edo bidezidorrak (% 12,6) dira. Kirolarien % 4k parke bio-osangarri gehiago eskatzen dituzte.

Habitat natural horiek zaintzeak biodibertsitatearen galera geldiaraz dezake, baita espezia mehatxatuak babestu eta desagertzea ekidin ere. ■

#Gobernu ona

#Gardentasuna

#Bakea

#Justizia

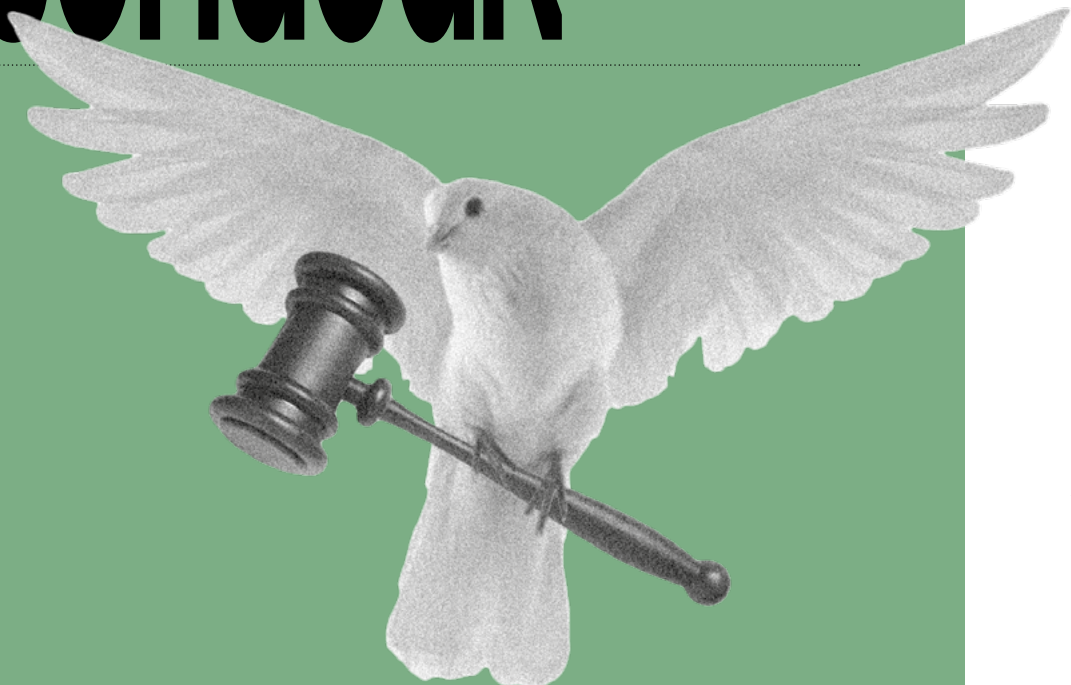
#Eskubideak

#Kultura

Helburua? Garapen jasangarri-rako gizarte bakezale eta inklusi-boak sustatzea, justiziarako sarbidea erraztea eta erakunde eraginkorrak eraikitzea.

Xedeak? Kontu emango duten erakunde eraginkor eta gardenak sortzea. Zuzenbi-de-estatua sustatzea nazio- eta nazioar-te-mailan eta guztiontzat justizian sartzeko berdintasuna bermatzea.

Bakea, justizia eta erakunde sendoak

azio Batuen Erakundearen (NBE) arabera, ezin da garapen jasangarria lortu bakerik eta segurtasunik gabe. Prozedura gardenak, gizarte demokratikoak eta justizia gai izan beharko lirateke indarkeria armatua deuseztatzeko eta ongizate publikoa bermatzeko. Helburu hori lortzeko, NBEk aitortu zuen kirola izan behar dela bitarteko nagusietako bat; izan ere, gai da zuzenean edo zeharka edozein herrialde, kultura edo pertsonarengana iristeko (2018ko azaroaren 26ko Ebazpena).

“Kirolak errespetua eta babesa sustatzen ditu, eta giza eskubideak ezarri behar ditu. Mezu egokiak eta inklusioa, dibertsitatearekiko errespetua, diskriminaziorik eza eta beste balio batzuk transmititzeko potentziala du”, adierazten da erakundearen testuan.

Jesse Owens, 1995eko Hegoafrikako Munduko Errugbi Txapelketa edo Izotzetako Miraria: kirolean une historiko ugari egon dira, eta haien eragina ez zen zelaira mugatu, politika eta gizartera ere heldu baitzen. Nazioarteko Olinpiar Batzordeak (NOB), bere hitzorduetan, beti bilatu izan du kirolek harago doan ondare hori. Are gehiago, 2018an lortu zuen Pyeongchang eskualdean, Moon Jae-in Hego Koreako presidentearen eta Kim Yo-jong Ipar Koreako Kim Jong-un liderraren arteko argazki historikoarekin. Kirol-ekitaldi horri esker, Ipar Koreako ordezkari batek bizilagunak bisitatu zituen lehen aldiz hogeita hamar urtetan, eta zenbait hilabetez behera egin zuten mugako gatazkek.

Nahiz eta kirolak ekingintza-ratio mugatua duen munduko gatazka handietan eragiteko orduan, badu rol bat. Bateratze- eta integrazio-eragile garrantzitsua ere bada. Euskadi zutabe horretan oinarritzen da euskara gazteen hizkuntza-ohituretan sartzeko, eta, horretarako,

■ **Kirolerako sarbidea**
16. GJHa bakean eta justizian oinarritzen da, eta kirolak rol protagonista izan

dezake hori bermatzeko. Horretarako, funtsezkoa da kirol-praktikarako sarbidea bidezkoa izatea eta Euskadiko biztanle

guztiak barne hartzea, ballabide-falta ez dadin izan oztopo kirola egiteko orduan.

Justizia

“Errespetua, berdintasuna eta joko garbia, kirolaren balioak izateaz gain, oinarritzko printzipioak dira gizarte inklusiboetan”
Ban Ki-moon

■ **Anna Muzychuk**
Munduko xake-bxapeldu-nak uko egin zion lehiazeari, Munduko Txapelketa Saudi Arabian egin

■ **Muhammad Ali**
Bakearen aldeko kirol-ikono handiak belaunaldi oso bat markatu zuen haren mugimenduarekin.

■ **Mahai-tenisa** Txinaren eta AEBen arteko partidak, 1971n, amaiera eman zien gatazkaz betetako bi hamarkadari.

■ **Kirol-praktikarako sarbidea** eskaintzea eta praktika hori euskaraz ematea lagungarria da Estatuko eta munduko

beste eskualde batzuetako biztanleak integratzeko. Hor sartzeko da Euskalgintza deialdia,

zeinak ballabideak ematen dizkion kirolari euskarazko materialak diseinatzeko.

prestatuntza eta begiraleentzako materialen sorrera sustatzen du. Kirolak jendetza mugitzen du, eta funtsezko rola izan dezake prozesu horretan. Adibidez, Kofi Annan garai hartako NBEren idazkari nagusiak 2005. urtea Kirolaren Urtea aldarrikatu zuen “bakea eraiki eta partekatze potentzialari etekirik handiena ateratzeko, jatorria, testuingurua, historia, erlijioa eta estatus sozioekonomikoa alde batera utzita”.

Kirolean, hala ere, polemikak dauka. Nahiz eta mundu mailan konektatu eta mezuak bidaltzeko plataforma nagusietako bat den, mugitzeko efektuaren eta kirol-jabetzek sortzen dituzten negozioen arteko eztabaidak bizirik jarraitzen du, bereziki oinarritzko eskubideak urratzen dituzten edo bake edo justiziarik ez duten herrialdeetan. Edonola ere, erakunde nagusiek Bakearen aldeko Kirol Mugimenduarekiko konpromiso garrantzitsuak hartu dituzte; programa horrek lotura du NBerekin. Zalantzarik gabe, babesle handiena Pierre Coubertin Olinpiar Mugimenduarien sortzailea izan zen. Hala ere, kirol erakundeek gaur egun aurrean duten arazoa sinesgarritasun-falta da beren burua bakearen eta justiziaren aldeko eragile aktibo gisa aurkezteko orduan.

Bestalde, kirolak momentu historiko eta bakarra bizi du gaur egun. Lehen aldiz, atleten arteko aktibismoa industrian gehien eragiten duten joeretakoa bat da. Hori azpimarratzen du PwC-k sektoreari buruzko azken txostenean. “Liderre konfiantza galtzeko arriskua ikusten dute, eta hori da jasangarritasunean eta gizarte-eraginean inbertitzeko arrazoi nagusia”, azaldu du aholkularitza-enpresak. Horrez gain, adierazi du emakumeak “izan-go direla kirolean gizarte-justiziaren aldeko mugimendu aktibisten buruak”. “Outdoor” kiroleko atletak, jakinda natura behar dutela,

Integrazioa

Kirolean mugitzeko potentzialaren eta negozio-beharraren arteko eztabaida dago

1 Bakearen aldeko haka: Gipuzkoako Foru Aldundiak garatu du proiektua, eta kirolari gipuzkoar askok hartu dute parte. Proiektuak proposatzen du haurrek haka bat (All Blacks jokalariek jokatu aurretik egiten duten dantza) dantzatzea eskolako partidetan joko garbia eta indarkeriaren amaiera sustatzeko.

2 Laguntasunaren Txapelketa: futbol profesionaleko lau euskal klubak Genuine taldeek parte hartu zuten adiskidetasunaren eta joko garbiaren balioak azpimarratzen dituen hitzordua batean.

3 Basque Team indarkeria matxistaren aurka: Fundazioak bat egin du gizarte- eta erakunde-laguntzarekin, eta bere ekarpena egin dio Zure Taldekoak Gara kanpainari.

4 Eric Murangwa: futbolari ohia bizirik irten zen Rwandako genozidiotik, eta haren erakundeak herrialdearen egonkortasunaren alde egiten du lan kirolaren eta hezkuntzaren bidez.

5 Tentsioa 2022ko Pekineko Olinpiar Jokoetan: zenbait herrialdek erabaki zuten ez bidaltzea ordezkaritza diplomatikorik, giza eskubideen urraketak direla eta.

6 Kirolerako bidezko sarbidea: Euskadi lanean ari da Jarduera Fisikoaren Euskal Agentzia sortzen; erakunde horrek kirol-txartel bakarria sustatuko du kirolerako sarbidea errazteko.

7 Apirilak 6: NBEk kirola garapen eta bakearen alde sustatzeko izendatutako egun ofiziala da. Jarduera fisikoa, osasuna eta balioak garatzen ditu.

8 FederArte Surfing Kultura: gizarte zibilaren jauzia Estatu Batuetako kirolera, eta ondoren mundura, herrialdean erakunde- eta legedialdaketa baten bila.

9 Black Lives Matter mugimendua: gizarte zibilaren jauzia Estatu Batuetako kirolera, eta ondoren mundura, herrialdean erakunde- eta legedialdaketa baten bila.

10 Palestine Youth Basket Team: emakumeen saskibaloi-taldea Shatila esparruan. Errefuxiatuentzako ihes- eta topaketa-espazio bat eskaintzen du, kirola lotune gisa duena.

Gobernantza onak eragina izan du Euskadiko Kirolaren Legearen aurreproiektu berrian

■ Legearen arabera, gobernantza onak gardentasun-balioak bermatu behar ditu.

■ Gobernuek gobernantza onaren estandarren mende jar dezakete finantzaketa.

■ Testuak federazioak behartzen ditu gobernantza onaren kode bat onestera.

aliantzak sortzen hasi dira ingurumena zaintzen duten erakundeekin. Hori da Kilian Jorneten edo Ederne Pasabanen kasua. "Kirola eta elkartasuna lotzea formula ona da; ibiltzea eta natura mundua hobetzen laguntzeko moduak dira", adierazi du alpinista tolosarrak. Kirolariek unea aprobetxatu dute eztabaidak (osasun mentala edo arraza- eta genero-desberdinkeria) esparru publikora eramateko, eta, batez ere, erreformak sustatzeko. Iñaki Williams futbolaria izan da borroka horren buruetako bat, eta horren aldeko ekintzak sustatu ditu Athletic Club eta beste klub batzuen artean. Hori bai, izarrak gai dira ikusarazteko eta batzuetan eragin zuzena izateko, baina ezin dute zuzeneko eragina izan eskala handian; hori kirol-erakunde handi batek egin dezake. Real Sociedad klubak osasun mentalaren aldeko partida eta ekitaldiak antolatu ditu, eta horrelako ekintzek desberdintasuna marka dezakete. Nahiz eta gora egin duen aktibismoaren aldeko joerak, ez da berria. Kirolari ugari egin dute bakearen eta justiziaren alde planetako eremu jakinetan. Ezagunenetako bat Eric Murangwa futbolari ohia da, bizirik irten baitzen Rwandako genozidiotik 1994an. Bere ongintzako erakundeak sortu ondoren, herrialdean bizi da kirolaren eta hezkuntzaren bidez egonkortasunaren alde egiteko. Beste kasu bat da Aisam-Ul-Haq Qureshi tenisari pakistandarrarena eta Rohan Bopanna indiarrena; urtero ekitaldiak antolatzen dituzte bi herrialdeen arteko gatazken aurka protestatzeko.

16. GJHaren xedeetako batek erreferentzia egiten dio "garapen-bidean dauden herrialdeek gobernantza-erakundeetan duten parte-hartzea zabaldu eta indartzeari". Nahiz eta erakunde guztiek ezin duten izan irismen globala, toki-edo estatu-mailako ekin-tzen adibide ugari daude. Eta hor funtsezko rola dute esparru juridikoek, adibidez Eusko Jaurlaritzak 2021ean onetsi zuen Kirolaren Legeak; izan ere, hainbat xedapen sartzen ditu gobernantza ona bermatzeko eta erakundeek honako printzipio hauei jarraitzeko: gardentasuna, eraginkortasuna eta efizientzia kudeaketan, parte-hartze demokratikoa eta berdintasun eragingarria. ■

	#Helburuak	#Fundazioak	Helburua? Ezarpen-bitartekoak indartzea eta helburu komunen Garapen Jasangarrirako Mundeduko Aliantza eraberritzea.	Xedeak? Garapen Jasangarrirako Mundeduko Aliantza hobetzea, ezagutzak, espezializazioa, teknologia eta finantza-baliabideak mugitu eta trukatu dituzten eta GJHak babestuko dituzten aliantzekin osatuta.
	#Akordioak	#Aliantzak		
	#Lankidetzak	#Proiektuak		

Helburuak lortzeko itunak

11

■ Beheko kategoriak Aliantzak horiek ez dira soilik eliteko kirolean eta erakunde handietan	sortu behar. Beheko kategorietan gainerako GJHetan jasotako arazoetako asko daude gaur egun,	eta kategoria profesionaletan baino neurri handiagoan.	■ Bilbo izango da emakumeen Championsaren finalaren egoitza, eta Euskadi munduaren leiho bihurtuko da.

Kategoriak 2024

roiektu handi guztien moduan, 2030 Agendak eta Garapen Jasangarrirako Helburuek (GJH) ere alde guztien arteko kohe-sio-espazio bat behar dute. Plan handinahi horretan, puntu hori 17. GJHari dagokio: helburu hori planteatutako erronka guztiak lortzeko behar diren aliantzei buruzkoa da. Kirol-industria-ren kasuan, ongizate komunera-ko sareak sortuko dituzten erakunde eta entitate pribatuak behar ditu. Gogorarazi behar da industria horrek 1.893 milioi euro eman zizkiola Euskadiko ekonomiar 2018an, hau da, eskualdearen barne-produktu gordinaren (BPGd) % 2,6, horrek lurraldearen barruan enplegua sortzeko dakarren guztiarekin. Zifra horiek sektore pribatuko zenbait erakunde eta enpresek sinergiak sortzeko eta kirol-sektorea hobetzeko haien artean gauzatutako lankidetzaren emaitza dira. Baina oraindik lana dago egiteke guztien artean (kirolariak, klubak, elkarteak, kudeatzaileak eta erakunde arautzaileak) planaren 17 helburuak lor daitezen. Indarrak batzea funtsezkoa izango da. Dagoeneko badaude programa publiko-pribatuak, besteak beste Basque Team (Estatuko ADO planarekin aldera daiteke), eta, nahiz eta Euskadiko kirol-eragileen arteko harmo-nia ona den, lurraldean ez dago oraindik industria osoa zeharka biltzen duen plataformarik, eta patronalaren eta lobbien espazioa banatuta dago sektorearen segmentu espezifikoaren intere-sa babesten duten elkartetan.

GJH horren arabera, aurre egiteko lehen urratsetako bat kirolaren arloko erakundeak sortzea da, aliantzak sor ditzaten beste erakunde pribatu batzuekin. Horren adibide argia dira nazioarteko kirol-federazio eta -batzordeak, eta haien mundu-mailako akordioak irizpide gisa erabiltzen dira norabide jakin baten estrategiak garatzeko. Erakunde horietako askoren xedea da proiektuak garatzea, nazioan eta nazioartean, arlo publiko eta pribatuan. Horrek berekin dakar enpresa pribatu eta klubekin aliantzak sinatzea, garapen jasangarrirako gainerako hamasei helburuetan au-

rrera egiteko. Mundua geroz eta konektatuago dago, eta kirolaren mundu-mailako fenomeno ga da alde interesdunen eragin handiko sareak eta hobekuntzak egiteko konpromiso komuna lotzeko. Programa horien eta lankidetzaren publiko-pribatuaren adibide argia da Basque Team. 2007an sortu zuten Eusko Jaurlaritzak eta Euskal Irrati Telebistak (EITB), eta fundazioaren bazkideetako batzuk dira Quirónsalud Bizkaia, Athletic Club eta SD Eibar. Helburua? Elite-mailan dauden baino profesionalak ez diren euskal kirolariei baliabideak ematea, parte har dezaten nazioarteko lehiaketetan handi-natan. Laguntza ekonomiko hori funtsezkoa da kirolarientzat, batez ere planifikazioan, munduko txapelketetan, olinpiar jokoetan eta paralinpikoetan arrakasta izan dezaten. Kirol-industrian, aliantzak egiteko beste modu bat fundazio propioak sortzea izan da: Euskadiko bost klub profesionalak badute berea (Athletic Club, Real Sociedad, Deportivo Alavés, SD Eibar eta Saski Baskonia). Izan ere, kirolak “multi-stakeholder” sare eta aliantzak eraiki eta indartu ditzake, garapen jasangarriaren eta bakearen alde egiteko. Maila desberdinetako (tokikoa, eskualdekoa, naziokoa eta nazioartekoa) kirol-erakundeen existentzia eta interkonexioa lagungarria izan daiteke aliantzak sortzeko loturak ahalbidetzeko. Nahiz eta industriak urrats garrantzitsuak eman dituen norabide egokian, oraindik zailtasun ugari egin behar die aurre. Maizegi ikusten ditugu intolerantzia, arrazismo, gorroto eta indarkeriaren adibideak kirol ekitaldietan. Kirol-erakundeek, eragileek, kirolariek eta zaleek ahal duten

■ Brontzea EBN Erakunde pribatuak administrazioekiko aliantzak sinatzeko beharra babesten dute,	hau da, 2030eko GJHak lortzeko prozesua efiziente bihurtuko duen lankidetzaren publiko-pribatu bat. Euskadiko	administrazioek 191,2 milioi inbertitu zituzten kirolean 2020an; % 82,5 udalek inbertitu zuten.

Inbertsioa

■ Ekitaldiak Kirol-sektoreak helburu hori sustatzeko gehien landu duen moduetako bat txapelketa	solidarioak antolatu eta egitea izan da, eta bozgorailu gisa erabili ditu gai jakinak hobetzeko.	Horrez gain, kirolaren mundua ezaugarritzen duten balioak azpimarratzeko ere balio dute.

Txapelketak

Kirol-turismoa: urtean 2.000 milioi euro baino gehiago sortzen dituen negozioa

1 Basque Team: goi-errendimenduko euskal kirolarien garapena eta sustapena babesteko mundu-mailan eta olinpiar mailan. Programa horrek ondo erakusten du erakundeen arteko lankidetzari baliagarria izan daitekeela kirolari eta atletentzat, entrenatzeko eta olinpiar jokoei Euskadi ordezkatzeko beharrezko baliabideak izan ditzaten.

3 KirolTxartela Mugiment: Eusko Jauriaritzak sustatutako txartel birtuala da, eta aukera ematen die udal-zerbitzuetako abonatuak zenbait udal-erakundeetako instalazioak erabiltzeko.

7 Lankidetzaproiektuak: Mugiment da adibide bat. Proiektu hori foraldundiek eta udalek osatzen dute, eta helburua da Euskadiko gizarte aktiboagoa bihurtzea.

4 Basketball without borders: NBA eta FIBA erakundeek antolatutako saskibaloiko entrenamendu-kanpamentua: komunitatearekin eta balioetan oinarritutako hezkuntzarekin lotutako kontzeptua.

8 Abus eta kirol egokitua: markak Erandion du egoitza, eta kaskoak ematen dizkio dohaintzan Bizkaiko Kirol Egokituaren Federazioari (BKEF), ReUtilizame programaren barruan.

2 Real Sociedad: Klub donostiarraren fundazioak zaleak zelaira bizikletan joatera animatzen ditu, eta, horretarako, doako aparkaleku pribatu bat jarri du, IBK Bike enpresa babeslearekin lankidetzan.

5 Temua: aliantza Gipuzkoako Foru Aldundiarekin eta beste erakunde batzuekin, ehungintza-industriaren ingurumenaren gaineko eragina murrizteko Wearcycle ekonomia zirkularraren proiektuaren bidez.

9 IPC, NBE eta OME erakundeen arteko aliantza: Nazioarteko Paralinpiar Batzordea da estereotipoak eta diskriminazioari aurre egiteko aliantza gehien sortzen dituenetakoa bat.

6 Centre for Sport and Human Rights: enpresa eta giza eskubideei buruzko nazioarteko "think tank" delakoa, kirolaren munduko aliantzak sortzea sustatzen duena.

10 Lankidetzaproiektuak: proiektu eta plan guztiak sustatzea, bai erakunde publikoetan eta bai pribatuak, gainerako helburuetan aurrera egin ahal izateko.

Basque Team bekek goi-mailako 71 euskal kirolariri laguntzen diete olinpiar jokoetarako bidean

■ Balio positiboak Kirolak erreferentzia bat izan behar du errespetu, berdintasuna eta antzeko balioetan.

■ Sinergia globalak Aliantzak ahalik eta zeharkako eta globalenak izan behar dira.

■ Sare publiko-pribatua Helburuak garatzeak sare publiko-pribatuak sortzea eskatzen du.

guztia egin behar dute horren aurrera eramateko eta kirolaren indar positiboak baliatuz. Erakundeek hori egiteko topatu duten modu bat txapelketak eta kanpamentuak sortzea da. Horiek aurrera eramateko, lankidetzan aritzen dira zenbait erakunderekin, errespetuan,

berdintasunean eta talde-lanean oinarritutako balio positiboak sustatu eta nazioarteko lankidetzari indartze aldera, bereziki garapen-bidean dauden herrialdeetan.

Proiektu jakinak sustatzeko akordioak

Jarduera fisikoa sustatzen dituzten plan nazional eraginkorrrak abian jartzeko elkarrekin lan egiteak Garapen Jasangarriko Helburuak lortzeko interesa duten alde guztien (Gobernua, sektore pribatua eta gizarte zibila) arteko aliantzak erakutsi eta indartu ditzake, be-

tiere bideratuta. Horretarako, kirol-erakundeek lan egingo dute ekintza jakinak dituzten planak garatzen, gainerako puntuak eta GJHak lortzeko. Garrantzitsua da kirol-industriak aliantza eraginkorrak sortzearen aldeko apustua egitea maila publikoan, publiko-pribatuan eta gizarte zibilean, aliantzen esperientzia eta baliabideak lortzeko estrategiak baliatuta. Sinergia horiek maila guztietan gertatu behar dira, tokian, probintzian eta nazioartean, eta ez dira mugatu behar akordio eta konpromiso orokorrak sinatzera. Beharrezkoa da neurri espezifikoak jasoko dituen plan zehatz bat garatzea helburu komunak lortzeko.■

2Playbook

Insight

2Playbook

Zuzendaria
Marc Menchén

Edukien
arduraduna
Patricia López

Edukien taldea
Jabier Izquierdo
Álvaro Carretero
Natalia Mateos
Cristian García

Merkataritza-arduraduna
Eduardo Siegfried

Diseinu- eta marka-
arduraduna
Axel Durana
Gerard Sierra

in 2playbook
@2playbook

www.2playbook.com

■ Eskubide guztiak
gordeta daude.
Erabat debekatuta
dago lan hau osorik
edo partzialki
erreproduzitzea edozein
bitartekoren bidez,
copyrightaren titularren
idatzizko baimenik gabe.